

32474

T.C.
GAZI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ALMAN DİLİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRK VE ALMAN MASALLARINDA SOSYAL SORUNLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Zeki Cemil ARDA

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Hazırlayan

Yusuf TERZİ

Ankara-1994

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Yusuf Terzi'ye ait Türk ve Alman Masallarında Sosyal Sorunlar ve Çözüm Yolları adlı çalışma, jürimiz tarafından Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Üye

Üye

İÇİNDEKILER

	Sayfa
ABSTRAKT	I
İÇİNDEKILER.....	I
1. GİRİŞ	1
1.1. Masalın Tanımı	1
1.2. Masalın Yapısı	4
1.3. Eğitim Aracı Olarak Masal	6
1.4. Masaldaki Gerçekler ve Bunların Mesajlara Dönüşmesi	6
II. Model Masallar Üzerinde Uygulamalar	9
Uygulama I	
Masalın Adı: Doğruluk.....	10
1. Türk Masallarından Seçmeler	13
Uygulama (1)	
Masalın Adı: Uyudum Nittim Ben Bana Ettim Gül ile	
Nergis Yârimi Nittin?	13
Uygulama (2)	
Masalın Adı: Ahmak ile Çakmak	22
Uygulama (3)	
Masalın Adı : Ak Gün Kara Gün	31
Uygulama (4)	
Masalın Adı: Doğruluk.....	41
2. Alman Masallarından Seçmeler	54
Uygulama (1)	
Masalın Adı: Usta Avcı	54
Uygulama (2)	
Masalın Adı: Dört Marifetli Kardeş	58
Uygulama (3)	
Masalın Adı: Üç Dil Bilen Oğlan.....	62
Uygulama (4)	
Masalın Adı: Erkek Kardeş ile Kız Kardeş	64
TÜRK MASALLARINDAKİ SOSYAL VE KİŞİSEL SORUNLAR, ÇÖZÜM	
ÖNERİLERİ	70
Uyudum Nittim Ben Bana Ettim	70
Ahmak ile Çakmak.....	74

Ak Gün Kara Gün.....	83
Doğruluk.....	87
ALMAN MASALLARINDAKİ SOSYAL VE KİŞİSEL SORUNLAR, ÇÖZÜM	
ÖNERİLERİ	89
Usta Avcı.....	89
Dört Marifetli Kardeş.....	92
ç Dil Bilen Oğian	96
Erkek Kardeş ile Kızkardeş	100
TÜRK MASALLARINDAKİ SOSYAL SORUNLAR	103
ALMAN MASALLARINDAKİ SOSYAL SORUNLAR	103
SONUÇ.....	105
KAYNAKÇA	107

ABSTRAKT

Die sozialen Probleme und Lösungen in den türkischen und deutschen Märchen

Das Ziel des Projekts: Die Entlarvung von zusammengehörigen Bestandteile im Bezug auf die sozialen Probleme und das Universum der Probleme des türkischen und deutschen Märchens.

Was sind eigentlich die ähnlichen Probleme in den türkischen und deutschen Märchen.?

Falls es gibt wie man diese Probleme in den türkischen und deutschen Märchen löst.

In den Märchen werden meistens die Probleme übertrieben wiedergegeben, indem mit den unwahrscheinlichen Kreaturen eine Beziehung besteht.

Warum benötigt man eigentlich diese Kreaturen (Riesen, Drachen usw.) bei der Erläuterung der Probleme und weshalb besteht eine Notwendigkeit nicht direkt, sondern unwahrscheinlich zu erzählen. Danach wird auf die Verwendungszwecke hingewiesen.

- Die Verwendung der Märchen als Erziehungsmittel.

- Warum und in welchem Zeitabschnitt kam das Märchen hervor?

- Warum wendet man sich an Bestandteile des Märchens?

- Was ist die Botschaft und die Moral, die der Gesellschaft gegeben wird?

- Was für erzieherische Elemente gibt es bei der Erläuterung der Probleme und bei den Lösungsvorschlägen?

- In welcher Weise kommen die sozialen Probleme hervor, die in türkischen Märchen auftauchen? Wie kommen sie in deutschen Märchen hervor?

- Warum werden die Ereignisse nicht direkt, sondern mit surrealistischen Elementen wiedergegeben?

- Das Universumsein der Märchen auch im Hinblick der Ähnlichkeiten der sozialen Probleme.

Für die obengenannten Punkte wurden vier türkische und vier deutsche Märchen behandelt, um Klarheit und Verständlichkeit zu schaffen. Die Rollen der Märchen sind beim Leben jeder Familie, besonders innerhalb der Familienerziehung der Kinder groß. Die Eltern wenden sich an das Märchen, wenn sie ihrem Kind nicht das Direkte sagen und die Schwierigkeiten im sozialen Leben nicht zur Sprache bringen können.

Deshalb hat das Märchen neben seiner Rolle als Vergnügungsmittel eine sehr besondere Struktur, die die Probleme zur Sprache bringt, sie kritisiert, eine Lösung zeigt und außerdem den zukünftigen Erwachsenen - Mensch noch als Kind mit Erziehung ausstattet.

Das Märchen ist eine Art der Literatur, die die Menschen dem Lebenlang beeinflusst, mit deren zusammengelebt und die längste Lebensdauer hat. Es ist sowohl in der Erziehung

vor der Schule und während der Schule eine mit sorgfalt praktisierte "Grundgeschichte", wobei die Bedeutung der didaktischen Seite bewußt ist und gerne durchgeführt wird. Mit anderen Worten ist es ein "Hauptelement" der Literatur - Elemente.

Das Märchen macht die Staaten mit einander bekannt, sie steht im Dienst zum universiellen Frieden, mit einer Eigenschaft, daß sie dort einrichtet und das Leben weiterführt.

Als Schluß:

- Das Universum des Märchens
- Die Verwendung des Märchens als Erziehungsmittel
- Während man auf die Themen wie die Probleme und Lösungsmöglichkeiten der Märchen auf die neue Generation eine Richtig gewinnt usw. hinwies, wurde die auf die Gesellschaft betreffende Einflüsse des Märchens mit der Praktizierung von gewählten vier türkischen und deutschen Märchen hervorgebracht.

1. GİRİŞ

1.1. Masalın Tanımı

Her ailenin yaşamında, özellikle aile içi eğitimde masalların rolleri çok büyüktür. Çocuğuna doğrudan söyleyemediğini, sosyal yaşamındaki olumsuzlukları gene doğrudan dile getiremediği zaman masala başvurulur.

Şu halde masalın bir eğlenme/eğlendirme aracı rolünden çok sorunları da dile getiren, eleştiren, çözüm yolu gösteren aynı zamanda eğitim yoluyla insanı/çocuğu donatan bir çok yapısı vardır. Bu bakımdan günümüze kadar yapılan bütün masal tanımlarından bir kaç örneği gözden geçirerek yukarıda kısaca değindiğimiz boyutları göstermeğe çalışalım. S. Kemal Karaalioğlu, "Edebiyat Terimleri Sözlüğü" (Karaalioğlu 1975: 219) adlı eserinde masalı şöyle tanımlıyor.

"Olağanüstü olaylarla süslü, olağanüstü kişilerin başından geçen, zaman ve yer kavramları belirli olmayan ilgi çekici hikâye. Masallar, olağanüstü olaylar ile çocukların hayal belirttiğine değinmiyor. D. Mehmet Doğan ise eserinde (Doğan 1982: 664) ve kahramanlara yer verilen, hayâli sözle nakledilen ve daha çok çocuklara anlatılan hikaye. İbret verici, kıssalı hikaye, masal". Buradaki masal tanımı yetersizdir. Sadece çocuklar değil, onların aracılığı ile büyüklere de ulaşılmaktadır. Ama masallarda "ibret verici" oluğu vurgulaması yani masallardaki olgunun örnek bir olay anlamına geldiği kabul edilirse bizim tezimize yakınlık gösteriyor.

M. Ali Ağakay'ın masal tanımı da (Ağakay 1966: 503) yukarıdaki tanımlara içerik bakımından yakınlık gösteriyor. "Çocuklara anlatılan ve çoğu olağanüstü olayla süslenmiş bulunan ilgi çekici hikaye" Prof. Dr. Elçin; masal konusunda en kapsamlı tanımı etimolojik olarak şöyle veriyor (Elçin 1981: 386) "Anonim Halk Edebiyat mahsullerinin en yaygın olanlarından biri de masaldır. Bu mahsullere ad olarak verdiğimiz kelime Habeşçe "mesl", Aramice "maslâ" ve ibranicedeki "masal"dan, Araplara "masel, masal" şekli ile mukayese ve karşılaştırma mânâsıyla geçtikten sonra Türkçeye mal olmuştur". Masalın içeriğine ışık tutan cümleleri ise: "Masalları hâkim vasıflarına göre" bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hadiselerin macerâsı, hikayesi" olarak tarih edebiliriz" (Elçin 1981: 386).

Bu tanımda en çok dikkati çeken ve diğer yazarların masal tanımlarından farklı olan görüş "bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hadiselerin macerası" şeklinde dile getiriliyor. Acaba hadiselerin niçin bilinmemesi isteniyor? Aslında olaylar çok önemli bir pozisyonudadır. Bu olaylar masalı yaratıyor. Yani masalın "efsanevi boyutunu" ortaya çıkarıyor. Bu boyut olayı çekici hale getirirken (Elçin 1986: 387), aynı zamanda eleştiriyi ve sorunu gizleyerek sunuyor. Bilinmeyen yer aslında herkesçe biliniyor, kişiler herkesçe tanınıyor. Zaman akışı içinde bu hadiseler, sosyal olaylar değişik zaman ve toplumlarda benzerlik arz ediyor. Misal veya örnek olay olarak rolünü sürdürüyor ve eğitici de oluyor.

"İşte böyle bir zaman içinde köklü geleneğe bağlı, kolektif karakter taşıyan "hayali gerçek", "mücerret-müşahhas", "maddi-manevi" bir takım konu, mâcera, vak'a, problem, motif ve unsurlar nesir dili ile vakit geçirmek, insanları eğlendirirken terbiye etmek düşüncesinden hareketle, hususi bir uslûpla anlatır veya yazılırlar" (Elçin 1981: 387).

Umay Günay "Türk Dünyası El Kitabı" adlı eserinde masalın içeriği ile ilgili şöyle bir açıklamada bulunuyor.

"Masalarda evrensel insanın gerçek hayatta düşleri arasındaki uzlaşma anlatılmakla beraber, her millet özendiği rahat ve refahı ve bunlar için yapılan mücadeleyi kendi sembollerıyla ifade etmektedir" (Günay 1992: 326).

Bu tanımda dikkati çeken kavram masalın olaylarındaki "evrensellik" özelliğidir. Gerçektende masalardaki sorunlar bütün dünya toplumlarında görülebilecek nitelikler arz ederler. Bu bakımdan masaldaki olay evrenseldir ve her toplum ve insan için model yani misal özelliğini de beraberinde getirir. Günay'ında belirttiği gibi (Günay 1992: 326) masalarda "iyilik ve kötülük", "zenginlik ve yoksulluk" gibi evrensel motifler yer almaktadır. Bir başka deyişle masaldaki sosyal çevre sorunları irdelenmektedir.

A. Ferhan Oğuzkan, Çocuk Edebiyatı adlı eserinde masalların eğitici yönlerini daha çok incelerken, masalın tanımını ve açılımını (Oğuzkan, 1976) şöyle yapar.

"Masal, her şeyden önce, *olağanüstü olayların* bir hikayesidir ve bu olayların ne zaman ve nerelerde geçtiğine dair belirtilere raslamakda imkânsızdır. Masalarda çoğu kez olağanüstü olaylar yanında cüce, gulyabani, dev, peri kızı, ejderha gibi olağanüstü tipler de bulunur. Bu kişiler veya yaratıklardan başka çocuklar, genç ve yaşlı kadın ve erkeklerde yer alır. Bazen kimi nitelikleriyle gerçek insana benzeyen bir kimse de masal kahramanı olarak karşımıza çıkabilir".

Masallar da konuları bakımından benzerlikler ortaya çıkmaktadır. Pertev Naili Boratav masallardaki "konu"yu bu açıdan ele alarak "ulusal olmaz" (Boratav 1982: 14) sonucuna ulaşmaktadır.

Ancak masallardaki evrensellik sadece konuları daha doğrusu "motifleri (itki) (Arda, 1968) bakımından benzerlikler göstermekle kalmaz, yan motifler yoluyla zenginleştirilmeye başvururlar. Masalların dokusunda yer alan ama önemsizmiş gibi görülen "ayrıntı" olayları örneğin, fakirlik, zulüm v.b. bakımından da benzerlikler evrensellik kavramında büyük önem taşırlar. Çünkü bütün insan toplumlarında bu ayrıntı olguları ortaktır. Yani bir başka ifadeyle ortak sosyal sorunlardır. Masalı belki de evrenselleştirilen işte bu ayrıntılardır. Masalda asıl çözümlenen olay ara motifin arkasında kalan toplumsal sorundur. Konuyu bu bakımdan ele alacak olursak bir çok masal araştırmacısında görülen, burada Boratav'ında belirttiği şu ortak yargıya (Boratav 1992: 14) katılmamız mümkün değildir. Boratav "Belli bir masalın konusundan değil, belki genel olarak masalların konusundan söz edilebilir". Kötülüğü-iyiliği, eğriliği-doğruluğu, azgınlığı-alçak gönüllülüğü ... cisimlendirmiş kişilerin savaşları veya başkaca alışverişleri, insanoğlunun, erişilmesi güç amaçlara ulaşma isteğinden doğan düşleri, kendi becerikliliği, yılmazlığıyla, ya da olağanüstü güçlerin yardımıyla birbiri ardından, birbirinden çetin engelleri aşma çabaları ... Bütün bunlar, tarih ve coğrafya ile çerçevelenmiş insan toplulukları içinde belli bir zamanı ve yeri bulunmayan, belki insanlığın tarihi boyunca, herhangi bir toplumca kolaylıkla benimsenebilen, kalıplaşmış düşünce, duygu ve olaylar, gezgin theme'lerdir".

Burada Boratav sadece olayı bir them olarak ele almaktadır. Oysa bu dokudaki sosyal sorunlar aslında bütün dünyanın ortak sorunları olup, asıl vurgulanan veya vurgulanmak istenen amaç "art plana" alınıp detayda gösterilen gizlenerek sunulan evrensel olaylardır. Bu sorunların ortadan kaldırması için masalcının sunduğu kişileştirilmiş hayvanlar, insanüstü varlıklar aslında bilinen ama gizlenmesi gereken gerçeklerdir.

Örnekleyecek olursak Türk Masalları içinde çok sevilen Keloğlan, Koroğlu adlı kahramanlar aslında toplumun sorunlarını yenmeye/gidermeye çalışan gerçek kişilerdir. Bu masalda asıl isimlerinin gizlenmiş şekliyle, hatta yeni takma adlarla tanıtılmıştır. Boratav'ın bu konuda şöyle açıklamaları vardır (Boratav 1992: 18-19).

"Türk masalınının başlıca erkek kişilerinden biri Keloğlan'dır. İtilip kakılan yoksul delikanlı; bazı da, Keloğlan adını taşımadığı halde onun başlıca çizgileriyle beliren masal kahramanı; Hor görülen küçük şehzade, ya da itilip kakılmak için yaratıldığına inanılan, ama sonunda bu inancı yalanlayacak olan herhangi bir delikanlı"

Köroğlu hakkında ise şunları belirtir:

"Köroğlu bir Celali eşkiyası idi. Onun gerçek kişiliği hakkında çok az şey biliyoruz: Memleketi kasıp kavurduğundan, etrafına adamlar topladığından bahisle, Beylerbeyine, kadılara gönderilmiş ve yakalanıp hakkında "şeriat üzere hüküm" olunmasını emreden bir kaç ferman Halk hikayeleri ise ona bir destan kahramanının çalımını, bir evliyanın manevi çehresini vermişlerdir" (Boratav 1992: 19).

Bu "tip"ler veya "toplumun kurtarıcı" olarak baş rolde görülen "kişiler masallarda "kahraman/kurtarıcı" kimlikleriyle ortaya çıkan sosyal sorunları ortadan kaldırmak için uğraş verenler olduğu kadar toplumun düzenini bozan tehlikeli/istenmeyen kişiler olarak ta karşımıza çıkmaktadır. Yani burada bir siyasi eğitimde verilmektedir. Yönetenler/hükümet eleştirildiği gibi, devletin güç mekanizması, politikası da detay olarak sunulmaktadır.

Genel anlamda bu "tipler" bütün dünya masallarında değişik adlar altında görülebilir.

1.2. Masalın Yapısı

a) Gerçeklere Dayandığı

b) Örnek Olay - Haber Niteliği

Şimdi de Alman kaynaklarına bakarak masal tanımı ve yapısındaki öğeler hakkında varılan sonuçları gösterelim.

Masal kavramı almanca Märchan dir ve etimoloji sözlüğünde "maere"dan geldiği görülmektedir. Maere'nin anlamı ise "Nachricht von einer geschehenen Sache" ve Botschaft (Röllerke 1986: 9) demektir.

Bu tanımdan anlaşılacağı üzere Alman masallarının içeriği veya ana motifi bir yaşanmış-olmuş gerçek olaya dayandırılır. Masalcının icad ettiği bir anlatı değildir. Masalın bir "Botschaft" olduğu yani insanlara duyurulması gereken bir "haber" niteliği de ilginçtir. Şu halde masal bir gerçek olayın ilginçliği ve ilgisi olacağı nitelikleriyle diğer insanlara da duyurulması gereken bir "örnek olgu"dur, bir "belge"dir. Bizimde katıldığımız bunun daha kapsamlı bir açıklamasını Röllerke (Röllerke 1986: 9) şöyle yapmaktadır.

" Die Mähre ist im eigentlichen Sinn also eine Nachricht oder Botschaft von einer Sache, einem Geschehnis, einer Wahrheit, die berühmt ist oder berühmt zu werden verdient, so daß sie sich herumspricht."

"Mähre", meşhur olmuş veya etrafında konuşularak meşhur olmayı hak eden gerçek anlamda yani bir durumun, olayın, gerçeğin haberi veya mesajıdır."

Masalların oluşumları konusunda iki görüş vardır; bunlardan birincisi:

"Jedes Märchan sei eine einmalige Erfindung, von der man allerdings den Erfinder sowie Zeit und Ort der Erstehung nicht kennt, habe sich dann über alle Grenzen und durch die Jahrhunderte weiterverbreitet." (Rölleke 1986: 94)

Her masal, oluşumun zaman ve yeri bilinmediği gibi bulgucusu da tanınmayan, kendisini daha sonra tüm sınırlar üzerinden ve yüz yıllardan dolayı daha da genişleten eşsiz bir bulgu olarak kabul edilmektedir.

- Buna konumuz açısından katılmak mümkün değildir. Masalı bulan kişi bunun motifini bir gerçeğe dayandırmak zorundadır. Bu "gerçek" masallaştırılmıştır. Bunun tarihlenmesi ve yer belirtilmesi zordur veya bilinçli bir şekilde gizlenmiştir. Gene aynı yazar masallarının oluşumları hakkında ikinci görüşü şöyle formüle ediyor:

" es handle sich um Zeugnisse urgermanischer der indogermanischer Kultur." (Rölleke 1986: 94-95)

Hint Germen kültürünün Gerimen hükümleri ile ilgilidir.

Demekki masallar Grimm kardeşlerin de belirttiği gibi "Zeugnisse belgelere dayandırılmalıdır. Bir başka ifadeyle masallar bir toplumun sosyal-kültürel kimliğini vurgulayan "belgeler"den kaynaklanır. Buna bir örnek olarak Alman masalı "Domröschen" verilmekte ve bunun ana motifini germanlerin "Brunhild" (Rölleke 1986: 95-96) mitine bağlamaktadır. Bazıları da bunu İncil'deki "ilk günah" öyküsüne bağlayan bir zamana ulaştırmaktadır.

Şu halde hangi masal olursa olsun bütün hepsinin orijini bir "gerçek" olay, bir toplumun önemli bir sorunu yatmaktadır.

Ayrıca masalların "kimliği" tartışılmakta, ulusal masalların söz konusu edilmesinde kesin ifadelerin kullanılmaması gerektiğine değinilerek, masallardaki motiflerin evrenselliği (Rölleke 1986: 96-97) vurgulanmaktadır.

1.3. Eğitim Aracı Olarak Masal

Masallar hem aile içinde hem de okullarda birer "eğitici" malzeme olarak kullanılmaktadır.

Bir başka ifadeyle çocuğu hem eğlendirmek hem de bilgilendirmeye yönelik amacı vardır. Bilgilendirme ise masaldaki fiktiv realiteyi realiteye dayandırılmaktadır.

Masala bu realiteyi kendi yapamadığı zaman ve ortamdaki bir realiteye dayandırmaktadır. Bu gerçeğin, her zaman benzerleri olabileceği varsayımıyla çocuğun eğitiminde rolü olacağı düşünülmüştür. İçinde örnek yaşam çizgileri, örnek insan tipleri vardır. Bunların örnek sonuçlarının da çocuğa davranış ve düşünce kıvraklığı konularında eğittiği açıktır. Masalarda zengin-yoksul aileleri, güzel-çirkin, üvey ana-üvey evlat, kuma, iyilik-kötülük, komşuluk yabancı ülkeler, yönetim biçimleri, adalet-adaletsizlik, ticaret yaşamı, tesadüfler, sürprizler ve eğitim sorunları öncelikle dikkatleri çekmektedir.

"Eğitimde Masalın Yeri" başlıklı eserinde Selçuk Kantarcıoğlu, masalların çocuk mantığının yapısına uygun bir imkan dünyası yarattığına değinerek, masalların hayal ve duygu gücünü artıran, zenginleştiren, anadilini kavratan ve geliştiren özelliklerinden söz etmektedir (Kantarcıoğlu 1991: Önsöz).

Burada değinilmeyen konulardan birisi belki de en önemlisi çocuğun masallardaki örnek olaylar, tavırlar, davranışlar ve yaklaşımlarla sosyal yaşama hazırlayıcı fonksiyonudur. Çünkü masallar çocuğun hayal dünyasındaki beklentilere gerçek üstülerle gerçeküstü tiplere ve davranışlarla örnek olgular sunmaktadır. Ama bu örnek olaylar onda yeni sorunların oluşmasına ve çözüm yolları aramasına da neden olmaktadır. Yani çocuğun zekâsının kıvraklaşmasına, bir olay karşısında kişisel arayış ve kişisel çözüm bulma yeteneğini de geliştirmektedir. Sonuçta çocuk kendi kimliğini ortaya koyabilmektedir. Ayrıca masal uluslararası kültürel ilişkilerin iletişimini de sağlamaktadır. Çocuk, masallar sayesinde evrenselliği de öğrenmektedir.

1.4. Masaldaki Gerçekler ve Bunların Mesajlara Dönüşmesi

Dünyadaki diğer insanların sorunlarıyla da donatılmakta; bilgilendirilmektedir. Bu bakımdan eğitimde masal gereklidir, kaçınılmazdır. Çocuğu mutlu eden işte bu masaldaki "insanüstü" olgulardır. İnsanüstü özelliğe kavuşma arzusu çocuğu daha çok çalışmaya, daha adil olmaya, daha insancıl olmaya sevk etmektedir. Çocukdaki kreativiteyi de arttırmaktadır. Bunun için masal anlatan kişinin yani çocuğu masal aracı ile eğitenin davranışı/metodu önemlidir. Masalda olay akışı kadar, olay akışı içinde önemsizmiş gibi görünen ayrıntılardaki çocuğun dikkati çekilmeli ve masal kesintili anlatılmalı ve bu kesintilerde çocuğa sorular yöneltilmeli, çocukların soru soruşlarına da fırsat verilmeli ama doğruyu belirttikden sonra masalın diğer bölümüne geçilmelidir. Yani masal anlatırken global kreatif metod uygulanmalıdır. Bu metod genel bir açıklama ile şöyle ifade edilmektedir:

Metin inceleme ve metin değerlendirme konularında eğitim ve öğretim dünyasında geçerli olan ve her türlü tartışmaya açık, tartışarak öğrenmeyi hedef kılan, öğrencideki yaratıcılık özelliğini daha etkin bir şekilde kullanmayı sağlayan, araştırmacı ve olaylara çok yönlü bakmayı mümkün kılan global yöntemlerden bize göre de en geçerli olabilecek komminikatif öğretim yöntemini şöyle açıklayabiliriz.

Temel hedef: Antropolojik-Sosyal temellere dayandırılan bilgilendirme ve tartışmaları ön planda tutan çok yönlü bakışa sahip bir insan yetiştirme.

Öğretim amacı: Bu yöntemle bir metin içerisinde bulunan ve öğretilmesi gerekli olan mesajları anlayabilmek yeteneğini sağlar ve bu algılama sırasında öğrenenin kişisel deneyimlerini, okurken okuduğu izlenimleri duygusal proseslerini ve kendine özgü görüşleri bildirmeyi mümkün kılar

Uygulama Aşamaları: 1) Metindeki olayların hareketini izleyebilmek ve olaylarla ilgili gerçeklerin ilişki özelliğini tanıyabilmek, 2) Metin içerisindeki mesaj veya bilgilendirmeleri yani metnin konuya özgü duyurmak istediği bilgi yüklenmiş bölümlerini algılayabilmek, 3) Bir metindeki ana konular ve problemleri anlayabilmek ve onun bilincine varmak, 4) Bir konu veya problem etrafında başka metinlerle benzerlik bulmak ve karşılaştırabilmek, 5) Metinler aracılığı ile tarihi, sosyolojik, politik, coğrafi, etnolojik, psikolojik, biyolojik, teknik gibi alanlara giren sonuçları somutlaştırmak, belgelendirmek, anlaşılır hale getirmek ve duygusal olarak özümletmek.

Bundan sonraki uygulama bölümünde bu kompetenzden daha çok yararlanmak mümkün olmuştur.

Bu konuda Avrupa Masal Topluluđu: (Europäische Märchengesellschaft) yayınladığı "Märchen in Erziehung vol Unterricht" (Dingen, 1986) eseri hemen dikkatimizi çekmektedir. Masalların eğitim ve öğretimdeki önemini vurgulayan ve son "15 yıl içinde masalların eğitim aracı olarak" (Dingen 1986: 7) kullanılışı sonunda ortaya çıkan sorunları ve görüşleri ortaya koymaktadır.

II. Model Masallar Üzerinde Uygulamalar

Masal okulöncesi ve okul öğrenimi sırasında bir eğitim öğretim aracı olarak kullanılabilirler. Ancak masalların amaca yönelik olarak iyi seçilmesi yani çocuğu eğitici geleceğe yönelik olarak bilgilendirici, yaşamı tanıtıcı olması gibi özellikleri taşımasına dikkat edilmelidir. Çocuğun bu masallarla eğlendirilmesinden çok bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi amaçlanmalıdır.

Okullarda durum daha farklıdır. Öğretim amacı olarak öğrenciye edebiyat metni karakterini ön planda taşımak zorundadır. Bu metinde dil ve üslup özellikleri, estetik anlayışı, mesajları ve yorumlama imkânı verecek ilginç durumları içermesi gerekir.

Masallardaki gerçeklerin ileriki aşamalarda, roman hikaye, tiyatro eserlerine dönüşebilecekleri gözönünde tutularak, öğrenciye edebiyat derslerinin en önemli temel taşı olabileceği öğretilmeli ve bu açıdan masallara daha başka bir gözle yaklaşılması sağlanmalıdır. Toplumsal gerçeklerin masallara özgü giysilerle donatılıp sunulduğu bu metinleri şöyle bir yaklaşımla incelemek gerektiğini vurgulamak isteriz.

Ders aracı olarak örnek bir masal uygulaması

A. Giriş Motivasyonu

1. Masalın adı nedir?

(Doğruluk)

2. Doğruluk kavramı neyin karşıtıdır?

(Kötülüğün)

3. Beklenti: Bu iki soyut kavramın somut örneklerle öğrenciye sunulması,

4. Amaç: Dürüst insan olma yolunda öğrenciyi yönlendirme insanın kendi kendisini dürüst ve yılmadan çalışarak kurtarabileceği ve mutlu olabileceği

B. Uygulama Önerisi

1. Masal okunur.

2. Masal paragraf paragraf okunur ve eleştirici bir bakışla incelemeye alınır.

a. Masallardaki kişilerin nerede, nasıl bir ortamda ve nasıl yaşadıkları sorulur.

b. Kişilerin karakterleri hakkında neler söylenebilir? Olaylar kişilerin karakterlerinin somutlaşmasını nasıl sağlıyor? Hangi olay hangi kişi veya kişilerin karakterlerini ortaya çıkarıyor.

c. Sorun olaylar nelerdir? Nasıl çözüm bekleniyor?

d. Bu sorunlar günümüzde var mı? Varsa örnekleyebilmek mümkün mü?

e. Bu sorunlar nasıl giderilebilir? Masalda nasıl çözüm getiriliyor.

Siz olsaydınız ne yapardınız?

f. Masaldaki olağan dışı varlıklar/olaylar niçin?

g. Bu masalda en çok hoşunuza giden olay ve çözümünü açıklayınız.

h. Buna benzer başka bir masal biliyor musunuz?

Uygulama I

Masalın Adı: Doğruluk

a) Masalın yeri: Anadolu'da bir yer. Fakir bir ortamdaki aile. Babaları ölmüş, zaruret içinde yaşayan bir aile.

b) Anne: Çocuklarına yardımcı. İş bulup çalışmalarını ve geçimlerini sağlamalarını tavsiye ediyor. İyi bir anne örneğidir. Kendisi de çalışarak yaşamını sürdürmek istiyor. İşin iyisi kötüsü olmaz. Namuslu bir iş ortamı buluyor.

En büyük kardeş

Kurnaz. Kendilerini düşünen, küçüklerine önem vermeyen, küçüğünü kandıran, elinden yiyeceğini bile alan, açlık karşısında bile küçüğüne yardımcı olmayan, kötü ağabeyler.

Ortanca kardeş

En küçük kardeş; korkusuz, cesaretlî, kendi başına kurtarabilecek girişimlerde bulunan, akıllı ve aklını iyi kullanan iyilik sever bir insan.

İhtiyar değirmenci; Açlıktan demansız düşen küçük çocuğa elindeki bazlamaları vermesi. Oysa kendi öz kardeşleri onu açlığa terk etmişlerdi.

Değirmencinin taşı parçalamamak istemesi, ancak 10 altını görünce buna razı olması. Taşın parçalanmasından sonra, değirmencinin topladığı altınları un çuvallarına doldurarak bir çuvalını da çocuğa takdim etmesi. Ancak çocuk tüm altınları ihtiyara veriyor. Çocuk için malın mülkün bir önemi yok. Bunlardan şu anlaşılıyor. Onun tek amacı mutsuz ve çaresizleri mutlu kılmak, problemlerine yardımcı olmaktır.

c) Sorun olaylar nelerdir? Nasıl çözüm bekleniyor?

Fakirlikten kurtulma çabaları. Devlerle karşılaşan küçük kardeş ve devlerin aracılığı ile toplumsal sorunların öğrenilmesi. Bir elma ağacı-çocuğun maddî zenginliğini sağlıyor. Bu olay onu diğer olayların çözümü için gerekli maddî imkanı sağlıyor. Değirmenci fakirken bu çocuk insancıl bir yaklaşımla ona yardım ediyor ve onun parasını almıyor. (Burası öğrencilerle tartışma konusu olur. Değirmencinin taşı kırmak istememesi v.s.)

Hindistan padişahının kör kızı- Bir aile sorunu, muzdarip bir baba. Zengin ama kızı kör. Hindistan'daki doktorların kör kızı iyi edemeyişi. Bilimin yetersiz kalışı. (Burada tartışma olur. Neden körler okulu var. Sakatlara iş veriliyor mu? - Onları topluma kazandırabiliyor muyuz? Körüğün zorlukları- Körlerin dünyayı görme arzusu ve bizim onlara karşı tavırlarımız nasıl olmalı v.s.) Bu ve bunun gibi toplumsal sorunların çözümlerine yardımcı olmak insanı mutlu kılar.

d) Bu sorunlar günümüzde var mı?- Varsa örnekleyebilmek mümkün mü?

Bu tip problemler günümüzdeki toplumlarda mevcuttur. Fakirlik-körlük-işsizlik v.b. Bunlar her toplumun evrensel problemleridir. Her yerde görülebilir. Bunları örneklemek için Çevre gözlemleri yapmaları, Enstitüleri arama v.s. işsizlik neden oluyor? İşsizlik güzel bir şey mi?

e) Bu sorunlar nasıl giderilebilir? Masalda nasıl çözüm getiriliyor? Siz olsaydınız ne yapar idiniz?

Çalışmakla-meslek sahibi olmakla masalda nasıl çözümleniyor (Paragraflarla gösterilmesi)

Bu çözümlere katılıyor musunuz? Neden-Niçin v.b. sorular

f) Masallardaki olağanüstü varlıklar- Olaylar niçin?

Devler; Neden bu devlere gerek var. Haber alma. Bunları medya olarak da ele almak lazım. Devler olmasaydı çocuğun şansı bu derece artar mıydı? (Haberleşmenin önemi vurgulanıyor. Devler dev adımlarla her yerden kısa sürede haber alıyor) Bir süpermeni düşünün. Günümüzün devi midir?

Olağanüstü olaylar; Elma-hazine-değirmen taşı-kuru hurma yaprağından yapılan ilaç- Her derdin bir çaresinin var olması. Eskiden bunlar yoktu. Halk paralarını, biriktirdiklerini nerede, nasıl saklıyor? Halk parasını belirli yerlere saklıyor ve bazı işaretler koyuyor ve onları gözlüyor Fare-ağaç bir işaret. Değirmen taşının altına koyuyor. Bu bir saklama güvencesi.

Define kavramını araştırınız diye bir ödev verilebilir. Define ile ilgili masal ve filmler duyup gördünüz mü şeklinde sorular yönelterek öğrenciler aktif hale getirilir ve araştırma zihniyetlerinin gelişimi sağlanır.

g) En çok hoş giden şey

Küçük çocuğun terk edilmesi (Trajedi var)

Küçük çocuğun başarıları

Büyük kardeşlerin tutumları

Devlerin olumlu yanları (her şeyi bilmeleri)

Devlerin olumsuz yanları (insan olmayışları-çözüm üretememeleri)

- Hindistan neresidir- Neden ilginçtir?

- Hint padişahının zenginliğine rağmen mutsuzluğu

- Özürlü insan tipi- Özürlülük problemleri ve çözüm yolları

- Küçük çocuğun mutluluğu bulması

- Hangi mutluluk daha hoş- Kızla evlenmesi mi?

Kör kızı iyileştirmesi mi?

Ağabeylerine karşı davranışı mı?

Değirmenciye zengin etmesi mi?

Değirmenci fakirlikten kurtularak zengin oldu.

Acaba değirmenci bu parayla ne yapmış olabilir?

Siz de birden zengin olsanız ne yapardınız?

h) Ödev (Acıklama yok) Buna benzer birçok masal Türk ve Alman masallarında vardır.

1. Türk Masallarından Seçmeler

Uygulama (1)

Masalın Adı: Uyudum Nittim Ben Bana Ettim Gül İle Nergis Yârimi Nittin?

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken doğuda mı desem, batıda mı, kuzeyde mi desem, güneyde mi? Bir ülke varmış. Şimdi unutulmuş yeri.

Bu ülkenin bir padişahı varmış. Gecesini gündüzüne katmış ömrü boyunca. Yoksullara yemek yedirmiş doyunca. Ulu ulu camiler yaptırmış inananlar için. Yüce yüce köprüler kurmuş yolsuzlar için. Sebiller akıtmış susuzlar için. Halkı çok memnunmuş kendisinden. Amma ve lakin padişah içten içe çok mutsuzmuş. Bir türü çocuğu olmamış çünkü.

Güzel mi güzel, hanım mı hanımcık karısıyla birlikte beş vakit namazda, elleri havada, dilleri duada Tanrı'dan bir çocuk bağışlamasını dilemişler ama duaları, gök kapılarının kapalı olduğu saatlere rastlamış olmalı ki, bir türü muratlarına erememişler.

Yaşlandıkça padişah, öyle derin üzüntülere kaptırılmış ki kendisini, yemeden içmeden kesilmiş. Her bir işi bırakmış. Aklını yalnız muratsızlığına takmış.

Bir gün odasına kapanmış. Üç gün üç gece hir dışarı çıkmamış. Hayırlar işledim çocuğum olmadı. Dualar ettim muradım yerine gelmedi. Ben Tanrı'nın ne talihsiz bir kuluymuşum diye bir aşağı bir yukarı gezinmiş durmuş.

Üçüncü günün sonunda karısını yanına çağırılmış.

- Hanım, demiş, öyle ettik olmadı, böyle ettik olmadı. Dileklerimiz yerini bulmadı. Ben derim ki bir geziye çıkalım birlikte. El elden üstündür. Ya duası geçgöl birisiyle karşılaşırız. Ya da derdimize derman bir hekim buluruz. Biraz daha yaşlanırsak fırsat elden uçar gider.

Hanım sultan memnun olmuş:

- İyi düşünmüşsün kocacığım, demiş. Her memleketin yolu başka, dili başka, hali başkadır. Kim bilir oralarda görüp bilemediğimiz, sorup öğrenemediğimiz neler neler vardır.

Kıyafet değiştirmişler. Karı koca yanlarına ne vezir almışlar, ne kızir. Ne hizmetli almışlar ne uşak. Atlamışlar iki ata, çıkmışlar seyahate. Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Bir altı ay bir güz gitmişler. Ne Hint kalmış gezmedikleri, ne Çinimaçin. Yoruldukça köylülerle birlikte yıkık dökük hanılarda gecelermişler. Kirlendikçe mahallî hamamlarında yıkanıp arınmışlar.

Hamam deyip de geçmemeli. Buraya toplanan kadınlar, hanım sultana, onun hanım sultan olduğunu bilmeyen bin türlü em, it etinden baldıran otuna kadar bin türlü merhem tarif etmişler.

Hanım sultan hepsini yaptırıp denemiş ama zararından başka hiçbir kârını görmemiş. Bir gün bir dağa sarmış yolları. Dağın yamacında ancak bir kişinin sığabileceği bir taş kulübe görmüşler. Allah'ın taşından, uçan kuşundan bile medet uman padişaha karısı "Bir de şu kulübede yalnız yaşayan kişiyi görelim" demişler.

Varmışlar kulübenin yanına. Duvara sırtını yaslamış sırtında kıl bir aba, ayağında ham deriden çarık olan bir dervişle karşılaşmışlar. İlk işleri ona biraz para, biraz yiyecek vermeye kalkışmak olmuş. Derviş istifini hiç bozmadan:

"Dağ başında parayı ben neyleyim? Bir çarıkla bir hırka bana yeter. Yağlı ballı azığı ben neyleyim? Kırlar yaban elması oldu. İki elma bir gün için bana yetiyor" deyince hatalı bir iş yaptıklarını anlamışlar. Özür üstüne özür dilemişler.

"Özür dilemenize de gerek yok" demiş derviş. "Bu dünyada her şeye olağan gözûyle bakılmalı. Kimi öyle yapar, kimi böyle. Kimi böyle davranır, kimi şöyle. Her şeyi hoş görürsen mesele kalmaz."

Her ne ise... Dervişe niçin diyar diyar dolaştıklarını, yûce yûce dağlar aştıklarını biraz çtlatmışlar. Derviş hiçbir şey sormamış, sözlerini hayra da şerre de yormamış. Cebinden çıkarıp iki elma vermiş onlara:

"İki rekat namaz kıldıktan sonra biriniz birini, biriniz öbürünü yesin. Ondan sonrasına Allah kerim" demiş, başka bir şey dememiş.

Ellerine sarılacak olmuş, el vermemiş. Adını soracak olmuşlar, dil vermemiş, susmuş.

Murat elmaları ceplerinde oyalanmamışlar fazla. At sūmūşler karlı dağlara hızla. Dere tepe geçerek, soğuk sular içerek saraylarına ulaşmışlar. Daha o akşam duru su ile aptes alıp iki rekat namaz kılmışlar. Elmaları yiyip yataklarına yatmışlar.

Allah'ın işine akıl sır ermez. Dokuz ay on gün geçmiş aradan, bağışlasın yaradan, sırma saçlı bir kız çocuğu doğurmuş Hanım Sultan. Öyle bir kız çocuğu ki, doğan aya ya sen doğ diyor ya ben. Adını Serencam Hanım koymuşlar.

Bu yaşta, bunca bekleyişten sonra çocuk sahibi olmak kolay mı? Ne yere sığdırmışlar Serencam Hanım'ı, ne göğe. Varsa da o, yoksa da o. El bebek gül bebek büyötmeye başlamışlar.

Büyötmeye başlamışlar ama nasıl? Kristal camlardan bir camekân yaptırmışlar. Onun içine koymuşlar bebeği. Başına da halayıklar, cariyeler, dadılar dikmişler.

Serencam Hanım büyümüş, sūrûp on dördüne gelmiş. Ayın on dördü gibi ışıklı, yarlı yakışıklı genç bir kız olmuş. Olmuş ama neye yarar? Dünyadan habersiz büyümüş. Ne insanları tanımış, ne hayvanları. Ne ağaçları görmüş, ne çiçekleri. Ne bir kuşa bakmış, ne de akan bir suya. Ne ayın doğuşunu seyretmiş, ne de güneşin.

Bir gün camekânın içine neden ve nasıl düştüyse sicim gibi ince bir gün ışığı düşmüş. Kız bunun ne olduğunu bilememiş. İp sanmış. Yakalayıp tutmak istemiş. Dadısı gülmüş:

- Yavrucuğum, demiş, o güneştir tutulmaz.

- Güneş mi? Güneş nasıl bir şey? Bana anlatır mısın dadıcığım?

Anlatmış dilinin döndüğü kadar. Serencam Hanım da ilk defa dış aleme karşı büyük bir merak uyanmış. Sordukça sormuş. Öğrendikçe meraklanmış. Yerinde duramaz olmuş.

Dadısı merhamete gelmiş:

- Eğer babana söylemezsen bu gece seni dışarıya çıkarayım, demiş.

Padişahla hanım sultan yatınca, dadısı tutmuş elinden, Serencam Hanım'ı has bahçeye çıkarmış. Ayın on dördü... Ortalığı aydınlatıyor, güzelliklere güzellik katıyor. Kız ilk defa gökyüzünü görmüş. Parıl parıl parlayan ay, ıpıl ıpıl ıpılayan yıldızlar aklını başından almış. Hele ağaçlar, güller, çiçekler... İçi içine sığmamış.

Vakit epey geçince dadısı onu güçlükle odasına götürüp camekânına sokmuş. Ertesi gün kız gene yalvarmış. Kadın o gece de kızı avluya çıkarmış.

Üçüncü gün dadı, baban henüz yatmadı diye Serencam'ı çıkartmak istememiş. Ama kadının uyuklamasından faydalanarak kendisini dışarıya atmış. Bahçede dolaşırken nerede ötüyorlarsa bülbüller feryada başlamazlar mı? Öyle güzel, öyle içli ötüyorlarmış ki Serencam Hanım kendisinden geçmiş.

"Sesleri bu kadar güzel olan bu yaratıkların kendileri kimbilir ne kadar güzeldir? Nerede bulunuyorlarsa onları bulup görmeliyim? demiş. Has bahçeden dışarı çıkmış. Yürümüş yürümüş. Dere tepe epeyce gitmiş. Ay da batıvermiş o sırada. Karanlıkta nereye, hangi yöne gittiğinin farkında olamamış. İyice şaşırıp yolu. Kendisini deli dolu bir bu yana atmış, bir öbür yana. Sonunda ulaşmış bir ormana.

Karanlıkta el yordamıyla yürürken karşısına içi ışıklı incili bir çadır çıkmış. Çadır yakınına bir kır at bağlanmış. Kız çadıra girmiş. Bir yiğidin yer yatağında yattığını görmüş. Gidip oturmuş yatağın başucuna. Sessiz sessiz ağlamış. Gözlerinden iki inci tanesi uyuyan yiğidin yüzüne düşmüş. Benilleyip uyanmış delikanlı. Biraz şaşırıp bocaladıktan sonra:

- İn misin, cin misin? diye sormuş kıza.

Kız da:

- Ne cinim, ne de periyim. Seni beni yaratan Allah'ın kuluyum, demiş.

Böyle başlayan konuşma sabaha kadar sürmüş. İlk defa yabancı bir erkekle karşı karşıya gelen kız için için yanmaya, kendisini sevda seline kaptırmaya başlamış. Delikanlı da kalmamış ondan geri. Onun da başında eser olmuş kavak yelleri. Al gülüm ver gülüm sarmaş dolaş olmuşlar. Rüzgâr olup esmişler cenneti alâya. Kuş olup kanat kanada uçmuşlar güneşle aya. Yemin edip ant içmişler bir daha birbirlerinden ayrılmamaya.

Şafak sökerken, yeryüzü karanlığı kapısından kovarken bütün gece uykusuz kalan Serencam Hanım uyuyuvermiş. Sırma saçlı başı oğlanın omuzuna düşmüş. Delikanlı incitmeden kızı yatağına yatırmış. Üstünü özenle örtmüş. Bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başlamış incili çadırın içinde. Bir melekler gibi uyuyan kıza bakıyor, bir de parmağındaki hatem yüzüğe. Birkaç saat böyle gezinip durmuş. Sonra çadırdan dışarı çıkmış. Bir demet gül ve nergisle dönüp gelmiş. Bunları Serencam'ım kalbi üstüne koyarak dışarı çıkmış. Atına binerek sürüp gitmiş.

Kız, oğlan gittikten sonra uyanmış. Bakmış çadırdaki kimse yok. Dışarıya çıkmış. Orada da bulamayınca aradığını, elinden bırakmadığı çiçek demetine gözyaşı dökerek şöyle demiş:

Uyudum nittim

Ben bana ettim

Gül ile nergis

Yârimi nittin.

Bu sözleri dalda tasakuşu duymuş, sakakuşuna söylemiş. Sakakuşu tasasından duramamış, çiğlik çiğlik ötmeye başlamış. Sakakuşu feryadı koparınca ağaçlara tünemiş ne kadar kuş varsa civil civil ötüşmüşler, ateş alıp tutuşmuşlar.

Ama neye yarar? Giden gittikten, kalan kaldıktan sonra.

Serencam Hanım, adını bile bilmediği karışeydalisı belki döner gelir diye üç gün daha beklemiş incili çadırın içinde. Üç gün içinde mum gibi erimiş, dalı kırılan fidan gibi kurumuş.

Üç günün sonunda başını alıp buralardan gitmeye karar vermiş. "bir daha saraya dönemem. Ne yüzle bakayım anamın babamın yüzüne. Hem oraya gidersem o camekânın içine korlar beni. Bundan sonra o kör sevgi, o sıkı bakım boğar beni. Neyleyip nittim, ben bana ettim ama, alın yazıma razı olmalıyım. Başımı alıp gitmeliyim buralardan."

Serencam Hanım içinden böyle alıp verirken tıngır mıngır çan sesleri duyulmuş dışarıda. Bakmış, büyük bir kervan geçiyor. Hemen koşup kesmiş önünü. Kısa süren bir pazarlıktan sonra kervancıbaşıyla anlaşmış. Kendisini deve sırtında bir tahtrevana bindirmişler. Çadırını da sarmışlar bir katıra. Kervanla birlikte yedi gün yedi gece yol gitmiş Serencam Hanım. Cennet gibi bir vadiye erişince yolları "Beni burada indirin" demiş. İndirmişler.

Onlar geçip gitmişler, kız orada kalmış. Bir kaynağın başına kurmuş çadırını. Kristal camekândan çıkınca şaşırıp kalmış, yolu bu çıkmaza sarmış mı? Hayır. Ne kır bayır, ne de çadırını kurduğu çayır, korkutmamış gözünü. Kuşlarla dost olmuş kuşları tanımış orada. Kurtlarla ahbap olmuş kurtları tanımış. Yılanlarla komşuluk etmiş, yılanları tanımış. Çıyanları kış kış kışlamış, çıyanları tanımış.

Daha neler neler tanımamış ki? Böğürtlenleri tanımış, böğürtlen yemesini öğrenmiş. Yaban çileklerini tanımış, çilek hoşafı yapmasını öğrenmiş. Otları, ağaçları, çiçekleri bir bir tanımış vesselam.

Hiç yolcu geçmezmiş oradan. Yalnız bir ay sonra mı, iki ay sonra mı bir derviş geçmiş. Durmamış orda, demir çarık, demir asa, kuruya basa, yaşa basa yolculuğunu sürdürmüş.

Serencam Hanım hayatı yeni baştan, ağaçtan, kurttan kuştan, dağdan taştan öğrene dursun, dokuz ay on gün geçince aradan, bağışlasın yaradan, bir oğlan çocuğu doğurmuş, nur gibi. Kendi kesmiş göbeğini. Büyütmeye başlamış bebeğini. Bebek doğunca elik (yaban keçisi) gelip sütünü vermiş. Geyik gelmiş, kaymağını yemiş. Bu sırada çadırın yanından ak sakallı, sırtı iliksiz düğmesiz hırkallı bir derviş daha geçmiş. Durup bakmış ya, o da iki laf etmeden geçip gitmiş.

Serencam Hanım, bebeğini büyütmeye olsun, biz haberi öbür yüzdenden verelim:

Delikanlı (Adı Sercan Bey'miş) Serencam Hanım'ı, kaçarcasına bırakıp gidince nereye gitmiş? Orada neler etmiş? Meğer bir padişah oğluymuş Sercan Bey. Üç gün sonra düğünü olacakmış. Kendisine hiç sormadan, iyi mi yapıyorum kötü mü yapıyorum diye kafa

yormadan babası, büyük vezirinin kızıyla nişanlamış oğlu Sercan Bey'i. Babasına karşı gelmemiş ama bu evliliği istemediğini iyice belli etmiş. Üstelik anasına açılmış, bacasına saçılmış. Onlar da durum böyleyken böyle diye padişaha ulaştırmışlar ama padişah dinlememiş:

"Bu evlilik olacak" demiş. "Çünkü devletin selameti bu evliliktedir. Vezirim memlekette çok sevilen birisi. Onun kızıyla evlenen halka sevdirebilir kendisini."

Düğünden önce Sercan Bey, incili çadırını alıp uzaklara gitmiş. Geri dönmemeyi düşünmüş ama yapamamış. Doluya koymuş almamış, boşa koymuş dolmamış. Tek oğluymuş babasının. Onu bırakıp giderse, babası da hayata veda ederse tahta kim geçecek? Yolda belde düşünme düşünme, gelmiş aklı başına. Şu işe bakın ki, tam yurduna döneceği gün Serencam Hanım'la karşılaşmış.

Kansızlık mı etmiş yoksa akıllılık mı kaçıp gittiğine? Burasını bırakalım da biz babası yanına vardığında neler olmuş onları öğrenelim:

Babası oğlunun geldiğini öğrenince, davullar çaldırılmış, düğünün başladığını dört yana bildirmiş.

Düğün olup bitmiş. Bitmiş ya, Sercan Bey'le gelin hanım murat alıp verememişler. Damat bir odada, gelin başka bir odada yatıp kalkmaya başlamışlar.

Sercan Bey düğünden sonra avcılığa vurmuş, kendisini kıra bayıra atmış. Sabahleyin çıkar, birkaç gün sonra dönmüş eve. Bakarlarmış, ne keklük getirmiş, ne de sülün vurmuş.

Bir gün Sercan Bey, ava çıktığında, kırdan eli demir asalı, ayağı demir çarıklı bir dervişle karşılaşmış.

- Ne var, ne yok derviş baba, demiş, gezdiğin yerlerde neler gördün, neler geçirdin?

- Neler göreyim oğul, diye karşılık vermiş derviş, dereler dağlar gördüm, bahçeler bağlar gördüm. incili çadır içinde bir ay parçasını, neyleyip nettim, ben bana ettim, gül ile nergis, yârimi nittin? diye ağlar gördüm.

Sercan Bey, bunları duyunca düşünüp bayılmış. Neyse hele, dervişin nefesiyle çok geçmeden ayılmış. Ama bir süre dilsiz bir kuşa dönmüş. İki sözcük olsun, âdet yerini bulsun

diye konuşmamış dervişle. Derviş dediğin de zaten yolda gerek. Durmamış o da, geçip gitmiş.

Uzun bir süre daha geçmiş aradan. Bir gün Sercan Bey ak sakallı, sırtı iliksiz düğmesiz hırkalı başka bir dervişle karşılaşmış. Onun da dikilmiş karşısına:

- Ne var ne yok derviş baba, demiş, neler gördün geçtiğin illerde?

- Ne göreyim oğul. Şehirler köyler gördüm, acımasız beyler gördüm. Issız bir ormanda, incili bir çadır içinde bir ay parçasını, bebeğini sallar, neyleyip nittim, ben bana ettim, diye ağlar gördüm.

Derviş konuşmasını tamamlamadan daha Sercan Bey düşünüp bayılmış. Bayılmış ya çok sürmemiş baygınlığı. Dervişin kutlu nefesiyle hemen ayılmış. Ak sakallı dervişe, ne inci çadırı ormanı sormuş, ne de derdini dermanını. Şaha kaldırmış atını. Bir solukta aşmış yüce dağların sırtını. Görenler "Bir atlı geçiyor, sanki kanatlı geçiyor" demişler.

Bu koyak senin, bu koyak benim derken günün birinde bir seher vaktinde, bülbüller öterken, tasakuşu yas tutarken karşısına çıkıvermiş incili çadır. Çadırın içinde bir ceylan yatır...

Varmış çadırın kapısına dayanmış. Bülbül çığlığını, yaralı bir ceylan iniltisini andıran bir sesle:

- Neyleyip nittim, terk edip gittim, sen etmedin kendine, ben sana ettim, deyivermiş.

Bundan sonrasını anlatmaya diller yeter mi ki?.. Sarmaş dolaş olmuşlar, sanki sarhoş olmuşlar. Hele nur yüzlü, altın telli bebeği bağına basan Sercan Bey, göğşe yükselmiş, arşı alâya başı değip gelmiş.

Yiyelim içelim masalın sonuna geçelim:

Serencam Hanım'la Sercan Bey, bağırlarında bebekleri, düşmüşler yola. Bakınmadan sağa sola, doğruca Serencam Hanım'ın babasının yanına varmışlar. Varmışlar ki, ne görsünler? Padişahla hanım sultan kızlarının derdinden yataklara düşmemişler mi? İki de ölümcül yatıyorlar. Başuçlarında hekimler bekliyor. Neyse.. sözü uzatmayalım, bir kız evlat ararlarken, bir de oğlan evlat sahibi olmalarının sevinci, onları tezden kaldırmış ayağa. Ne hakîme ihtiyaçları kalmış, ne de hekime. Tez zamanda Serencam Hanım'la Sercan Bey'e bir saray yaptırmışlar, yüceden yüce. Bir düğün yapmışlar kırk gün kırk gece.

Sercan Bey, padişah olamamış kendi ũlkesine ama bũyũyũp anlı şanlı bir delikanlı olan oğlu, hũkũmdar olmuş dedesinin yerine.

Yiyip içip muratlarına ermişler. Gŕkten ũ elma dũřtũ, gũler yũziũlerin başına.

Uygulama (2)

Masalın Adı: Ahmak ile Çakmak

Bir varmış bir yokmuş. insanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş.

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer top oynarken eski hamam içinde.. Ben diyeyim dedemin dedesi doğmadan, siz deyin ninemin ninesi ölmeden önce küçük bir köy varmış. Derelerine yağmur yağarken tepelerine yağın karmış. Neredeymiş bu küçük köy? Şu dağın duldasında mı? Yoksa öbür dağın gölgesinde mi? Ona sordum. Buna sordum. Bir bilen çıkmadı. Öyledir, ülkemizde yıldız kadar çok köy vardır. Yolları uzun, dolambaçlı, dardır. Kimisi derede, kimisi tepede. Kimisi çölde, kimisi belde. Birisinin adını öğrensen öbürünü unutursun. Birini ararken bir başkasını bulursun.

Neyse.. Biz köyü unutulduğu kuytuda bırakalım da unutulmamış olana geçelim. Köyde iki kardeş yaşarmış. Yaşarlarmış ya, işte öyle. Ne tarlaları varmış, ne tapanları. Ne hanları varmış ne hamamları. Kuru yerde yatar, kuru yerden kalkarlarmış. Onun bunun işlerine yardım ederek, kimi zaman dana, kimi zaman koyun kuzu güderek kıt kanaat geçinmeye çalışırlarmış.

Birinin adı Ahmak, öbürünün de Çakmak'mış.

Bir yıl kıtlık olmuş. Bir damla yağmur düşmemiş. Tarlalarda ekinler yetişmemiş. Ağaçlar, otlar, çiçekler kuruyup kavrulmuş. Umutlar solan güller gibi göğe savrulmuş. Ahmak'la Çakmak köyde işsiz güçsüz dımdızlak, üst baş çırılçıplak kalıvermişler. Kimde iş var ki onlara versin.. Kimde güç var ki onlara el uzatsın..

Ahmak'a kalsa, köyden dışarıya adımını atmaz, başlarına gelecekleri hesaba katmazmış. Ama küçük kardeş Çakmak öyle mi ya?.. Cin gibi bakar, bir iş giderken sel gibi akarmış. Bir sabah erkenden ağabeyini uyandırmış:

- Ne uyursun ağabey, demiş. Ne uyursun? Bu uykudan ne bulursun? Bugünden yarına yiyeceğimiz, şu üstümüzdeki partallardan başka giyeceğimiz yok. Köy halkı dersin halleri bizimkinden beter. Sözün kısası bu köyde bir gün bile kalmamız hatadır.

Ahmak, bir süre bön bön bakınmış:

- Çakmak kardeşim, demiş, nerelere gidelim? Gidip de ne edelim?

- Gidelim de neresi olursa olsun.. Dağ olsun, bayır olsun. Ovaları aşalım, ırmaklardan geçelim. Allah büyüktür. Bir bakarsın, bolluk içinde yüzen, şarkılar türküler düzen cennet gibi bir köy çıkar karşımıza. Eğer dişimizi sıkar, adımlarımızı esirgmeden atarsak belki büyük bir kente bile ulaşabiliriz. Büyük kent gibi var mı? Bolluk orda, bereket orda. İş orda, hareket orda. Oralarda aylak kalmayız. Sırtımızda taş taşırız. Kuru taşır, yaş taşırız. Ekmeğimizi aşımızı kazanmanın yolunu buluruz. Allah'tan ümit kesilmez. Belki günün birinde anlı şanlı birer adam bile oluruz.

Çakmak böyle konuşunca Ahmak'a yerinden kalkmış düşmüş. Koyulmuşlar yola, bakınmadan sağa sola derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi geçip gitmişler. Günlerce aylarca taban tepmişler. Acıktıkça ot yemişler, böğürtlen toplamışlar.

Günün birinde önlerine şırl şırl akan ince bir dere çıkmış. Atlayıp geçeceklermiş. Bir de ne görseler iyi.. Derenin suyu fıkır fıkır alabalık kaynamıyor mu? Derenin üst başını, alt başını çalı çırpı ile tıkamışlar. Bir sürü balık yakalamışlar. Balıklardan birisi çok iriymiş. Başında da altın bir taç varmış. Öbür balıklar canlarını kurtarmak için çırpınıp dururlarken taçlı iri balık hiç kıpırdanmamış. Bakışları gurur doluymuş. Ahmak:

- Bak Çakmak kardeş, demiş. Kısmet ayağımıza geldi. Balığın tacını satarsak zengin oluruz. Bu perişanlıktan kurtuluruz.

Çakmak taçlı balığı eline almış, her tarafını gözden geçirmiş.

- Bu balıkların kralı olmalı. Bak ne soylu bir görünüşü var. Küçük bir altın parçası için kralı öldürmeyelim.

Böyle dedikten sonra balıkların kralını suya salıvermiş. Balıklardan geriye kalanları pişirip yemişler. Ağızlarını silip "Allah'a şükür" demişler.

Gene düşmüşler yola. Az gitmişler, uz gitmişler, yokuş gitmişler düz gitmişler. Bir altı ay, bir güz gitmişler. Bir ormanın kıyısına ulaşmışlar. İkisinin de ne konuşacak dilleri, ne adım atacak halleri kalmış. Bir çalının dibine boylu boyunca yatmışlar, gözlerini kapatmışlar. Ama uyku tünük nerede? Açlıktan mideleri kazım kazım kazanıyor. Böyle kıvranıp dururlarken bir inleme sesi duymuşlar. Sanki uzak bir köyde genç bir kadının ağıt yakışı gibi bir ses. Yakından mı geliyor, uzaktan mı? Belli değil. Çakmak:

- Ağabey, demiş Ahmak'a, benim duyduğum sesi sen de duyuyor musun?

- Ne sesi, demiş Ahmak, ben midemin gurultusundan başka bir ses duymuyorum.

Çakmak yerinden doğrulmuş. Çalı içlerini, ağaç diplerini araştırmaya başlamış. Elli adım ya gitmiş ya gitmemiş. İki dikenli çalı arasında nazlı bir alageyik tuzağa düşmemiş mi? Çok kurnaz bir avcıymış tuzağı kuran, alageyiğin geçip gideceği yeri iyi hesaplamış. Zavallı hayvan iki ön ayağını demir tuzağa kaptırmış. Kurtulması ne mümkün, ağlayıp sızlanıyor. Yanı başında da iki körpe kuzusu.. Annelerini yalayıp duruyorlar.

Çakmak tek başına geyiği kurtaramayacağını anlayınca ağabeyini yardımca çağırılmış. Ahmak, tuzaktaki avı görünce:

- Çok kurnazsın vallahi kardeşim, demiş. Demin duyduğun sesin geyikken geldiğini nasıl anladın. Ne iyi oldu. Karnımız zil çalıyor. Geyiği hemen kızartıp yiyelim. Yavrularını da yarın haklarız.

Çakmak ağabeyine bakmadan:

- Ağabeyciğim, demiş, yani çifte kuzulu şu güzel geyiğe nasıl kıyalım. Buna can dayanır mı? Yardım et de tuzaktan kurtaralım. Belli ki hayvan çok acı çekiyor.

Çelik tuzağın kanatlarını açmışlar. Geyiği salıvermişler. Zavallı hayvan topallaya topallaya oradan uzaklaşmış. Yavruları da analarını izlemiş. Ahmak:

- Bari yavrulardan birisini kesip yeseydik, diyecek olmuş ya, Çakmak her zaman olduğu gibi duymazlıktan gelmiş.

Düşmüşler gene yola, bakınmışlar sağa sola. Bir iki köye rastlamışlar ama köy demeye bin şahit ister. Terk edilmiş evler ören olup çıkmış. Kıtık, kuraklık belli ki bu köylerden de geçmiş.

Ayrık kökü yemişler, yılandır kurbağadır yakalayıp kızartmışlar. Öyleyken yolculuklarını inatla sürdürmüşler. Tabanları delinmiş, kolları bacakları yolunmuş. Git babam git. Gündüzlerden gecelerden sonra ıssız, sarp bir yerde ak sakallı bir adamla karşılaşmışlar. Öyle bir adam ki yüzünden nurlar bakiyor. Ne var ki yere sırt üstü uzanmış yatıyor. Birisi bir yanına, öbürü öbür yanına oturup yerde yatanla konuşmuşlar.

- Geçmiş olsun amca! Hastalandın mı?

- Hasta değilim ama sağ bacağım kırıldı. Yerimden ne kalkabiliyor, ne de adım atabiliyorum.

- Vah vah! Geçmiş olsun.

Ahmak adamın durumunu ümitsiz görmüş. Çakmak'a:

- Burada fazla oyalanmayalım kardeşim, demiş, bu adamcağıza Allah'tan başkası yardım edemez.

- Hiç olur mu, demiş Çakmak, yaşlı, sakat bir adamı kırın ortasında tek başına bırakıp gitmek insanlığa yakışmaz.

- Ama ne yapabiliriz ki? Elimizden bir şey gelmez.

- Gelir gelir! demiş Çakmak. Biz genciz, daha güçlüyüz. Onu sırtımızda taşıyoruz. Karşılaştığımız ilk köyde bir hayır sahibine teslim ederiz.

Önce Çakmak sırtlamış yaşlı dedeyi. O yorulunca Ahmak sırtlamış. Böyle değişe tokuşa, yolları kimi düze sarmış, kimi zaman yokuşa. Adamı epeyce uzaklara taşımışlar. Böyle giderlerken ne olsa beğenirsiniz, o bitkin, o kırık bacaklı yaşlı dede:

- Sağ olun evlatlarım, demiş, şaşkın şaşkın kendisine bakan delikanlılara. Allah sizden razı olsun. Tuttuğunuz toprak altın olsun. Aç kamına beni sırtınızda taşıdınız. Aslında ben sapasağlamım. Sizi uzaktan görünce sakatlanmış gibi yere uzandım. Sınamak istedim sizi.

Böyle demiş, kaşla göz arasında eteğinde dikildikleri tepeyi aşmış, yanlarından uzaklaşmış. Ahmak, kardeşine söylenip durmuş ya Çakmak karşılık vermemiş. Yalnız "Bir hayırdır işledik, gerisine karışmayalım" dernekle yetinmiş.

Dağ başında durulmaz ki dursunlar, ev kurulmaz ki kursunlar. Haydi demişler yolcu yolunda gerek. Az gitmişler, uz gitmişler, bir altı ay bir güz gitmişler. Yüce bir dağı aşınca cup diye deniz kıyısında bir ülkeye düşmüşler. Öyle bir ülke ki, bir yanı bağlık bostanlık, bir yanı güllük gülistanlık. Bir yanında bir ova uzanıyor ki ova derim sana. Küheylân atlarla kova kova üç gün üç gece gitsen gene de sonuna ulaşamazsın. Ovanın her karış toprağı ekilmiş. Adam boyunu aşan ekinler ayakta duramayıp bir yana kaykılmış. Bet de orda, bereket de.. İş de orda, hareket de.. Meğer bu güzel ülkenin tümü bir kralınmış. Bağlar da onunmuş,

bahçeler de. Tarlalar da onunmuş, ovalar da. Sürü sürü davarlar da onunmuş, katar katar develer de.

iki kardeş sevinç içinde, şehrin kale kapısından içeri gireceklerken karşılarına zebani gibi iki kolcu dikilmiş. Birinin suratı hiç gülmez, öbürününki de hiç görülmezmiş. Gülmez surat dik dik bakarken görülmez surat:

- Durun bakalım ey düz tabanlar, demiş, nereden gelip nereye gidiyorsunuz? Kılığınıza bakılınca ne mal olduğunuz anlaşılıyor. Burası pak insanlar şehridir. Sizin gibi üstü başı kir ve pasak olarak içeri girmek yasaktır. Düşün önümüze!

Düşmeyip de ne yapsınlar. İki yorgunun bu iki zebani ile güreş tutacak halleri yok ya... Kolcular bizimkileri önlerine katmışlar, deniz kıyısına indirmişler. Bir kayığa bindirmişler. Kayıkçı kolculardan daha azmanmış. Aç mısınız, susuz musunuz diye sormadan fış fış kayıkçı türküsünü söyleyerek zavallıları üç günlük uzaklıkta bir adaya götürmüş. Kıyıya çıkarıp geri dönmüş.

Meğer Garibanlar Adasıymış burası. Ne ucu belliymiş ne ortası. Şehre gelen garipleri, kılıksızları, şüphelileri getirip bu adaya bırakırlarmış. Bunlar burada ne yerler, ne içerler? Ne yiyecekler, ne bulurlarsa onu yerlermiş. Yağmur birikintisi suları içerlermiş. Balık tutmaya çalışırlar, ottur yapraktır yemeye alıştırlarmış. Sonra da ölüp giderlermiş.

Ahmak'la Çakmak bu ıssız adada ne yapacağız diye kara kara düşünüp başlarını kaşırlarken birden karşılarına ak sakallı bir adam dikilmiş. Yüzünden nur balkıyor. Arkasında da boz donlu küheylân bir at. At ki at derim sana.

Ahmak adamın yüzüne bön bön bakıp dururken Çakmak bir göz atışta adamı tanımış. Koşmuş, şapur şapur ellerini öpmüş.

- Demek tanıdın beni evlât, demiş adam gülerek, aferin sana. İnsan bir gördüğünü bir daha unutmamalı. Baktığına iyi bakmalı. tuttuğunu iyi tutmalı.

Bir hayli bakındıktan sonra Ahmak da adamı tanımış:

- Hiç unuttur muyuz amca, demiş, seni saatlerce sırtım.zda taşımiştık.

- Şimdi oraları karıştırmanın zamanı değil. Bu ıssız adada üç gün bile yaşayamazsınız. Haydi binin atıma, sizi bu ölüm ülkesinden kurtarayım.

Üç kişi binmiş de boz küheylân bana mısın dememiş. "Yumun gözlerinizi" demiş ak sakallı dede, yummuşlar. İki yanında iki kanat, uçuvermiş boz donlu küheylân at. "Açın gözlerinizi" demiş, açmışlar. Bir de bakmışlar ki ne baksınlar.. Koğuldukları şehrin ortasında değiller mi? Büyük bir alan.. Her tarafta binlerce insan.. Kimi bu yana gidiyor, kimi öbür yana. Kimileri dükkânlara dalıyor, kimileri vitrinlere ağız açık bakıp kalıyor. Ellerini öpmek, bir kuru teşekkür etmek için dedeye doğru iki adım atmışlar ya, onu koydunsa bul. Kendisi de, boz donlu atı da kayıplara karışmış... Sağa sola koşturup arayacak olmuşlar. Çakmak'ın aklı başına çabuk gelmiş. "Bu Tanrı'nın hikmeti ağabey" demiş, "ona buna sormaktan, çenemizi yormaktan vazgeçelim en iyisi." Öyle yapmışlar.

Büyük alanın ortasında aval aval bakınıp dururlarken birden ortalık sût liman oluvermiş. Ses seda kesilmiş. Koşturanlar zıncı diye çakılıp kalmışlar. Dükkânlara doluşanlar dışarı uğramışlar. Derken yüksekçe bir yere bir tellâl çıkmış. Omuzunda asılı davulu bir süre güm güm öttürmüştü.

- Ey ahali!.. Duyduk duymatik demeyini!.. Kralımızın kızı evlenecek!.. Ejderhalar Denizi"nden en güzel, en büyük inciyi kim çıkarırsa ona hazineler bağışlanacak!..

İki kardeş duyuruya kulak kabartmışlar. Ahmak bir anlam verememiş ama. Çakmak, yarıya kalkmak üzere olan bir at gibi titremeye başlamış:

- Ağabey! Ağabey! İşte beklediğimiz kapı açıldı önümüze. Kısmetimizin yolu göründü. Haydi doğru deniz kıyısına varalım. En büyük, en güzel inciyi biz çıkaralım.

Ahmad ahmad olalı ilk kez akıllı bir söz çıkmış ağzından:

- Bre kardeşim, demiş, biz ne biliriz inci çıkarmayı. Kırdan doğduk büyüdük. Kır insanıyız. Ne yüzmeyi biliriz, ne dalmayı. Ancak bulursak lüp lüp yutarız dolmayı. Başkaca bir marifetimiz yoktur. Hem Ejderhalar Denizi'nden çıkarılacakmış inciler. Ejderhalar bizi leblebi gibi yutuverir sonra.

Ağabeyini dinlememiş Çakmak, deniz kıyısına doğru yürüyüvermiş. Ahmad da mırın kırın ederek arkasından gelmek zorunda kalmış. Kıyıda inci çıkarmaya isekli binlerce insanla karşılaşacaklarını sanırlarken üç kişi görmüşler. Birinin bir bacağı, ikincisinin bir kolu, üçüncüsünün bir gözü yokmuş. Bu üç kişinin en yaşlıları, bizimkilere bakmış bakmış da:

- Bana bakın emmi oğulları, demiş, eliniz ayağınız sağlamken bu işten vazgeçin. Halimizi görmüyor musunuz? inci sevdasıyla gözden, koldan, bacadan, evden ocaktan olduk. Ejderhalar Denizi'ni gül bahçesi mi sandınız? Buraya bir giren bir daha çıkamaz.

Çakmak boynunu bükmüş:

- Bizim için tek fırsat ağam, demiş. Anamızdan doğduk doğalı ne mor sūmbüllü bir bağımız, ne de arkamızı verecek dağımız oldu. Artık deniz dibinde iri bir inci mi buluruz, yoksa koldan bacadan mı oluruz, bilemeyiz. İki gariban kardeşiz, bizi düşman bellemeyin, hasım olarak görmeyin.

Çakmak böyle söyleyince kolsuz dalgıç pek memnun olmuş. "Dilin tatlı, sözlerin kanatlı delikanlı" demiş. Bizimkilerin değil denize dalmak, yüzme bile bilmediklerini anlayınca kendi işini bırakıp onlara önce yüzmeyi, sonra da dalmayı öğretmiş. "Haydi" demiş. "gidin siz de denizin öbür köşesinde kısmetinizi arayın."

Bizimkiler de öyle yapmışlar. Başka bir koya çekilip karabataklar gibi dalıp dalıp çıkmaya başlamışlar ya her dalışta elleri boş çıkmış, Ne bir inci, ne bir istiridye. Hiçbir şey ele geçirememişler. Üç gün boyunca dalmışlar, nafîle... Dördüncü gün sabahın er saatinde deniz kıyısında dikilip durmuşlar. Acaba dalmayı sürdürsek mi? Yoksa bu işten vazgeçip kendimize başka kısmet yolları mı arasak diye düşünürlerken denizden gelen hafif bir hışırtı duymuşlar. Başlarını çevirip baktıklarında ne görseler beğenirsiniz?.. Bir taçlı alabalık.. Ağzında pespembe kocaman bir inci... Ardında bir sürü başka alabalıklar. Onların da ağzında beyaz beyaz, mavi mavi inciler...

Çakmak elini uzatmış. Balıklar ağızlarındakileri birer birer genç adamın eline bırakmışlar. Sonra bir teşekkür bile beklemeden kaşla göz arasında denize dalıp kaybolmuşlar.

Ahmak bir süre şaşkın şaşkın bakındıktan sonra:

- Şu işe bak kardeş, demiş, kocaman inciyi getiren taçlı balık bizim derede yakaladığımız alabalık değil mi?

- Öyle olsa gerek ağabeyciğim. Ama şimdi bunları düşünecek zaman değil. Haydi incilerimizi toparlayıp hemen şehre dönelim.

Öyle yapmışlar. Kral balığın getirdiği çok iri pembe inciyi ayırmışlar. Obürlerini üç aşağı beş yukarı pazarlık ederek kuyumculara satmışlar. Çok ucuz verdikleri halde gene de

ellerine epey para geçmiş. Bu para ile ilk işlerini kendilerine birer takım elbise almak olmuş. Temiz pak giyindikten sonra iri pembe inciyi saraya götürüp teslim etmişler. Tellalın çarşı pazar gezerek ilan ettiği gibi kendilerine hazineler bağışlanmamış ama gene de dört kese içinde hatırı sayılır bir paranın sahibi olmuşlar.

Elleri para görünce dilleri, gönülleri çözülp bulanmış mı? Hayır. Gerçek Ahmak "Bunca sıkıntı çektik. Başımıza gelenler pişmiş tavuğun başına gelmedi. Biraz gezip tozalım. Eğlence yerlerine gidelim, günümüzü gün edelim" diyecek olmuş ya Çakmak izin vermemiş. Birkaç ay o kentte kalmışlar. Bunların paralı olduklarını sezen bazı açığözler iş teklif etmişler, ortaklık teklif etmişler. Hatta evlendirmeye kalkmışlar ama bizimkileri kandırıp ateşlerinde yandıramamışlar.

Aradan üç ay geçince Çakmak:

- Ağabey, demiş, artık paramız var. Burada kalabiliriz. Ama dikkat ettiysen huyları huylarımıza, suları sularımıza, dilleri dilimize, gülleri güllerimize benzemiyor. Biz gene kendi yurdumuza gidelim. İnsanın kendi sılası gibi var mı?

Ahmak sesini çıkarmamış. Birer yiğit küheylân satın alıp binmişler üstlerine. Dolu dizgin düşmüşler yola. Bakınmadan sağa sola az gitmişler uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Günlerden gecelerden sonra sarp bir ormana yol düşürmüşler. Şu yana mı sapalım, bu yana mı gidelim derken yolu büsbütün şaşımışlar. Atlarını oraya sürmüşler yol yok, buraya sürmüşler yol yok. İki gündüz iki gece böyle bocalayıp durmuşlar, kendilerini de atlarını da yormuşlar ama bir çıkış yolu bulamamışlar.

Üçüncü gece çekilmişler bir kuytuya, yorgunluktan, bitkinlikten dalıvermişler derin bir uykuya. Onlar uyuyadursunlar, iki azgın canavar çıkmış ortaya. Güzelim küheylân atları parçalayıp yemişler. İşlerini öyle hızlı bitirmişler ki bizim uykuların haberleri bile olmamış.

Sabah uyandıklarında atların kemikleriyle karşılaşmışlar ak ak... Onları da birkaç çakal kemirip duruyormuş.

Ahmak, dizlerine vurmaya başlamış:

- Ah kardeşim, kardeşim... Sana köyümüzden ayrılmayalım, dedim. Beni dinlemedin. Üç beş kuruş kazandık ama şimdi kurda kuşa yem olacağız. Altımızda at olmadan yurdumuza nasıl gideriz?

Çakmak:

-Ağabeyciğim, demiş. Hemen gözümüz yılmasın. Köyden çıktığımızda altımızda atımız mı vardı? Allah büyüktür. Elbet bir çıkış yolu bulacağız.

Çakmak daha konuşmasını bitirmeden kaşlarına dikilivermiş üç alageyik. Sırtları benek benek, gözlerinde dostluk dolu bakışlar.

Geyikler, bir süre iki kardeşi süzdükten sonra arkalarını dönüp yürümeye başlamışlar. Ahmak'la Çakmak da onları izlemiş. Uçurum kıyılarından, dik bayırlardan geçmişler. Kayaları tırmanmışlar. Sonunda yolu doğrultmuşlar. O zaman geyikler göz açıp kapayıncaya kadar ortalıktan kayboluvermişler.

Bulduktan sonra doğru yolu, cepleri para dolu iki kardeş, az gide uz gide günün birinde köyelerine kavuşmuşlar. Orada iki kızla evlenip çift çubuk sahibi olmuşlar. Ektikleri göğeri gelmiş. Diktikleri yeşerip büyümüş. Çoluk çocuğa da karışınca demeyin gitsin. Mutluluktan dört köşe olmuşlar. Başları yere göğe sığmamış.

Ama gelimli gidimli dünya, ucu ölümü dünya. Bir gün kara toprak onları da bağına basmış. Dünyaya kazı kakmış olan var mı? Onlar ermiş muratlarına. Biz çikalım kerevetine.

Gökten üç elma düştü, gözleri zorluktan yılmayan, yorulup yolda kalmayan yiğit yürekli çocukların başına.

Uygulama (3)

Masalın Adı : Ak Gün Kara Gün

Zaman zaman içinde, kalbur saman içinde cinler cirid oynarken eski hamam içinde; odunun biri bir odun vurdu kafama; kafam koptu, kalktı, gitti, sarmısak pazarına sarmısak satmaya. Durur muyum ya, ben de arkasından koştum. O gitti, ben gittim; o gitti, ben gittim; derken arkasından yetiştim ama, bak şu kafaya: "Ben senin kafan değilim!" demesin mi? "Kafamsın!" "değilim!", "kafamsın!", "değilim!" diye atıştık, vuruştuk; son sonu kadının kapısında buluştuk, buluştuk ya, bak şu püsküllü belaya, kadı evde yokmuş, mercimek ağacına çıkmış da mercimek topluyormuş. Ağacın tepesinden bize bağırdı: "Sizin davanız büyük dava! Kuş kanadı kalem olsa derya deniz mürekkep; gene ne yazılır, ne biter, hele kırk tomar kâğıt, kırk kucak kalem getirin de ötesini düşünürüz" dedi. Bir dediğini iki eder miyiz? Aldık getirdik, bulduk getirdik, Merdiveni de aradık, taradık, götürüp mercimek ağacına dayadık, dayadık ya, kadı inerken kırılıvermesin mi mübarek? Kadı öldü; kafam da bana döndü: Ah kafa, vah kafa; ne çekersem, senin elinden çekiyorum...

Bir varmış, bir yokmuş, Allah'ın kulu çokmuş; develer tellal iken, pireler berber iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken bir memleketin birinde "Allahverdioğlu" derler biri varmış; eloğlu yakıştırmış da söylemiş doğrusu, ne muradı varsa vermiş Allah: Ektiği yeşermiş, diktiği güvermiş, toprak diye avuçladığı altın olmuş... Gayri mal çok, maşat çok; elden, günden bitecek dert yok, mihnet yok; ne yapsın adam! Dil bedestenine gidip de baha bilmezlere cevahir satacak değil ya, eller oturup çene yarıştırmışken o, daldan dala şahin uçar, ömrünü, gününü av peşinde geçirirmiş...

Günlerden bir gün, dağ, bayır dolanırken bir dalda bir kuş görmüş, daha oku çekmeye kalmamış, kuştur dile gelip de:

"Huuu, Allahverdioğlu; üstünde bir kara bulut dolaşıyor; er, geç başına bir gelecek var; erinde mi gelsin, gecinde mi?"

Demesin mi! Kulaklarına inanamamış adam; durmuş, dinlemiş ama, bir daha ne "gak!" demiş, ne "guk!" demiş; ne "hey!" demiş, ne "yok!" demiş, uçup gitmiş daldan dala...

Oda düşünene düşünene, dönmüş evine ama, duyup işittiklerini bir türlü bir dala konduramamış... Gül gibi bir karısı, nur topu gibi de iki yavrusu varmış; onları görünce, kuşu da unutmuş, yokuşu da...

Her kuşun eti yenmez ama, merak bu, bağlasalar durur mu? Sabah sabah gene o yol; o yokuş; gene o dal, o kuş:

"Huuu, Allahverdioğlu; tepende bir karayel esiyor; önünde, sonunda başına bir gelecek var, önünde mi gelsin, sonunda mı?"

Demesin mi! Adam, vurulmuşa dönmüş başı önüne düşmüş; boşa koymuş, olmamış; doluya koymuş, almamış. Derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi geçerek evine dönmüş. Duyup işittiklerini bir bir sayıp döktükten sonra karısına:

"A evimin direği; Allah insanı kaptan kaba kor ama, sebepsiz, sepetsiz değildir elbet! Benim ne bir kulun toprağında, dalında gözüm var, ne bir dulun yeşilinde, alında; kimsenin bir çöpüne el sürmedim; ne verdiyse, Allah verdi. Başka ne günahım var ki, başımda kara bulutlar dolaşıyor, kara kara yellere esiyor?"

Diye inlemiş. Hatuncuk da neye uğradığını bilememiş. Neden sonra kendini toplayıp:

"A yüzümün akı; bir yazı yazılmaya görsün insanın başına; kadere engel olacak perde yoktur, karşı durulmaz ki duralım. Bari ne verecekse, erinde versin Allah. Zira gençlikte başa gelen yaz yağmuruna benzer; yağar, yağar, arkasından gün doğar. Ama; kocalıkta bir mihnet çöktü mü, kara kış gibi kararır kalır başımızda; yine de sen bilirsin, başım yoluna kurban..."

"Doğru hatuncuğum, doğru... Bugüne bugün elimiz, ayağımız tutuyor; gücümüz, kuvvetimiz yerinde... Alnımıza yazılan başımıza gelirse ya dağ olur dayanırız; ya dal olur eğiliriz, geçip gider üstümüzden; Allah son gürlüğü versin yoksa!" demiş.

Ertesi sabah, gün Kaf Dağı'ndan başını uzatınca Allahverdioğlu da "Allah!" deyip düşmüş yola. Kendi ayağı ile belayı başına almaya gider gibi, bir ayağı gidiyor, bir ayağı gitmiyormuş. Neyse kaba kuşluk zamanı varacağı yer varmış. Gene kara kuş, kara bir yumak gibi duruyormuş dalın üstünde... Gene o ağızla:

"Huuu Allahverdioğlu..." demeye kalmamış, adamcağızın tüyleri diken diken olmuş:

"Huuu, puhu kuşu, puhuu... Allah son gürlüğü versin de, başka ne mihnet verecekse, erinden versin, erinden..."

Demiş, demiş ama, dile kolay bu... O anda bir korkma gelip yüreğine yapışmış, "acep neler gelecek başıma, felek ne ağılar katacak aşım?" diye, suyu bile üfleyerek içmeye başlamış...

Üç gün böyle, beş gün böyle derken bir sabah çoban gözleği yağmur yağ gelmiş karşısına dikilmiş:

"Ağam, demiş; söylemeye dilim varmıyor ama, bir gün bir kara bulut, peyda oldu. "Başım, gözüm!" diyene kadar yeşil ovayı sel aldı; ne ekilmişin kaldı, ne dikilmişin; koca sürüden de bir tek baş kurtulmadı. Benim bir suçum varsa, kement ola, boynuma dolana!"

Deyip boynunun bükmüş ama, bununla geçmemiş; günlerden bir gün de kervanbaşı çıkıp gelmiş:

"Ağam, demiş; söylemeye yüzüm yok ama, bir gün bir karayel esti çölde; ne baharat yüklü develerin kaldı, ne çevahir yüklü develerin; toz-tufan içinde kaybolup gitti kervan; eğer bir yalanım varsa gelsin, ayağıma dolaşsın!"

Allahverdioğlu:

"Brë kervanbaşı; yalana borcun ne, o karayel benim başımdan esti, olan oldu bir kere, kadir Mevlam beterinden saklasın!"

Deyip buna da boynunu bükmüş.

Kaza, bela dediğin bir kapıyı bellemesin yoksa, gayri birbiri üstüne örlüp gelmiş; derken günün birinde de evi, barkı yanıp kül olmuş, yeryüzünde dikili bir ağacı bile kalmamış.

Allahverdioğlu:

"Kime ne denir, bu kara duman benim başımdan çıktı. Ama ne gelirse mala gelsin, cana gelmesin de..."

Deyip buna da boynunu bükmüş.

Oyle ya, iki el bir baş için değil mi? Adamcağız her işe koşmuş, her yüke koşulmuş. Hatuncağız da ellerini saçak etmiş, saçlarını süpürge... Yine mehanete avuç açmadan kıt kanaat geçinmeye başlamışlar ama felek bunu da çok görmüş onlara... Neye mi dediniz?

O memlekette Tüyübozuk derler, bir bezirgân varmış. Dört paralık adammış ama, allam edip, kalem etmiş; yedi dereden su getirip, yedi tepede çevirdiği dolap kalmamış. Vay geldi onun dolabına düşenlere... İnsanın kanını, iliğini emer, iflahını kesermiş...

Kim demiş ki, koca öküz düş görmeş diye; bu tüyübozuğun da gözü, Allahverdioğlunun karısındaymış. Gel zaman, git zaman, adam varını, yoğunu kaybedip de geçim derdine düşünce, Tüyübozuğun ekmeğine bir dilim yağ sürülmüş. Günün birinde bir tepsi donatıp, sözüm ona, "geçmiş olsun!" demeye gitmiş onlara. Kapı ardında oturacak yer mi var, kayışı kopuk tüfek gibi bir duvara dayanıp durmuş ve Allahverdioğlu'na dönüp:

"Ağam; düşmez, kalkmaz bir Allah; bugünler de geçer inşallah; böyle zamanlarda birbirimizin elinden tutmayacağız da, ne vakit tutacağız, Müslümanız elhamdülillâh!"

Yükte hafif, pahada ağır işler teklif etmiş. Allahverdioğlu, bunları kulağının ardına atıp da kapıyı yüzüne kapayacak değil ya nasıl olsa eli, ayağı tutuyor:

"Kâr eden ar etmez!" deyip de o işlere de koşulmuş, çekmiş, çevirmiş ama, bir gün bu Tüyübozuk, nasıl bir tüyü bozukluk etse beğenirsiniz? Arkası mûhür mumlu bir kâğıt verip eline, göndermek istemiş. Kaf Dağı'nın ardında birine...

Allahverdioğlu, ayağını taştan esirger mi! Evini, barkını bu yolsuza emanet edip yolu tutmuş; yokuşlar da ter dökerek, inişlerde tırnak sökerek varacağı yere varmış, vereceği kâğıdı vermiş ve:

"Ağam, demiş, çoluğu çocuğu kapı ardında bırakıp geldim; handa, külhanda bekleyecek gibi değilim. Bir göndereceğiniz varsa, verin götürüyüm."

Bu söze dudağını bükmüş adam:

"Ay oğul; damdan düşer gibi bir mektup; selam, kelam... Başka bir istediği yok ki, ne göndereyim. Zaten uzaktan bir merhabamız var onunla... Sakın başından savmış olmak için, yokuşa yormuş olmasın seni?"

. Deyip de başını öte yana çevirince, Allahverdioğlu'nun yüreğine bir kurttur düşmüş. Gayri ne dinlenmiş, ne durmuş; derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi geçerek gelip görmüş ki, ne görsün! İki çocuğu iki göz, iki pınar; bir yumup, iki döküyor...

E, kurda koyun emanet edilir mi? Tüyübozuk, adamcağızı Kaf Dağı'na yolladıktan sonra, karısının sağına geçmiş, soluna geçmiş; hatuncuğu yoldan çıkarmak için her yolsuzluğu ele almış ama, bir teline bile dokunamayınca, büsbütün gözleri dönmüş ve gecenin birinde elini, kolunu bağlayıp bir atın terkisine atmış. Çocuklarının bir yumup iki dökmesi bundanmış...

Allahverdioğlu duymuş; kulaklarına inanamamış. Kuş değil ki kanatlısın ardından. İki çocuğunun elinden tutup yaya yapıldak düşmüş yollara... Her yanı elek, felek etmiş ya, çıkmaz olası bir ırmak çıkmış önlerine...

Ne yapsın babaları, birer birer geçirmeyi düşünmüş çocuklarını, almış birini kucağına. İrmağın ortasına kadar varmış, varamamış bir çığlık duşmuş arkadan... Bir de dönüp bakmış ki, ne baksın, kurdun biri dağdan aşağı iniyor ama, ne iniyor, çocuğunun üstüne doğru! Geri dönüp de onu kurtarayım derken ayağı bir taşa takılıp da düşmesin mi, kucağındaki ile beraber... Ötesini söylemeye dilim varmıyor; çocuklarının birini kara kurt almış birini de kara kaygan sular...

De sen baba ol, de sen bunu gör de dayanabilersen dayan bu derde! Deli, divaneye dönüp kendini dağdan dağa, dağdan dereye atmış ama, ne dağdan bir ses çıkmış, ne de dereden... işte o zaman taşlar alıp dövünmeye başlamış. Allahverdioğlu:

"Hey Allah'ım, ne kara yazılı başım varmış benim! Katar katar develerim gitti, boyun bükmedim... Sürü sürü davarlarım gitti, keder etmedim... Koca koca konaklarım gitti, bir ah bile çekmedim... Mal da canın yongasıdır ama, gene ne gelirse, mala gelsin, cana gelmesin de, diye avundum ama, son sonu bu korktuğuma da uğradım. İnsan, taş olsa dayanamaz, bari toprak olup dayansam!..."

Gelin bu kara yazılıyı, kendi derdiyle başbaşa bırakalım da, öte yüzünden haber verelim biz:

Tüyübozuk, hatuncuğu dağa kaldırdıktan sonra kâh esmiş, kâh tozmuş ama, yel kayadan ne koparır? Bir tüyüne bile dokunamamış. Bakmış ki, ölüm bile ona bal şerbetinden daha tatlı geliyor. O zaman işi tatlılığa döküp her yorulduğu yere bir han yapmış; "acep gönlünü elde edebilir miyim?" diye ama, gönül dediğin bir sarp kale, kolay kolay elde edilir mi, hele evi, ocağı gözünde tüten bu hatuncuğun gönlü gibi olursa...

Tüyübozuk, bu defa da muradına eremeyince, büsbütün kalbini bozup bir büyü yaptırmayı kurmuş. Bir var ki, büyüçünün kulübesi yedi köy ötedeymiş. Gidip onu görecekmış ama, ya hatuncuk kapı, bacayı açık bulur da kaçıp giderse... Ne tüyübozuk ki o... Bu korku ile subaşının katına çıkmış:

"Ağa pullum, demiş; ben bezirgân kullarınızdanım. Kervanımı karşılamaya çıkacağım ama, evimde baha yetmez matahım var! İki gün için iki karakullukçu verersen kapıma, gözüm arkada kalmaz".

Bu söz üstüne kesesinin de ağzını açınca, subaşı yiğitlerden yiğit iki karakullukçu vermiş ona, o da o gün düzölmüş yola...

Bu babayiğitler o sabah, bu akşam mum gibi dikilip duracak değiller ya kapıda... Canları sıkıldıkça dereden, tepeden söz açıyor; gelmişten, geçmişten konuşarak vakit öldürmeye bakıyormuş. Bir aka bir laf kıtlığında biri ötekine:

"A Seloğlu, demiş; şu ağa kapısına kapılandığım günden beri niceleriyle düşüp kalktım ama, hiçbirine senin kadar kanım kaynamadı. Sen de benim huyumu, suyumu beğeniyorsan kan kardeşi olalım seninle!"

Öteki de içini çekmiş:

"Sevgi dediğin iki başlıdır Kurdoğlu; ben de seni canım kadar seviyorum ama, kardeşten yana kaderim yok ki... Hani demeye dilim varmıyor ya bir zamanlar bizim de bir elimiz yağda, bir elimiz baldaydı, kör olsun felek, çok gördü bunu bize, elimizdekini, avucumuzdakini kaybettik. Bu yetmiyormuş gibi, bir gün de bir atlı gelip anamızı dağa kaldırdı. Biz iki kardeş, iki çocuktuk; ağlamaktan başka ne yapabiliirdik? Babam, neredeyse gelip de, olanı biteni duyunca vurulmuşa döndü. Vakit, saat demeyip yollara düştük,

anacığımı bulmak için ama, çıkmaz olası, bir ırmak çıktı önümüze... Babam beni kucaklayıp da geçirirken..."

Demeye kalmamış, ötekinin tüyleri diken diken olup:

"Kardeşinin de üstüne bir kurt saldırdı değil mi, işte o benim, ben! Öldürmeyen Allah öldürmüyor insanı..."

Deyip kardeşinin boynuna sarılınca, birdenbire kapı açılmasın mı! Meğer o kara yazılı hatuncuğun bir kulağı anahtar deliğindedymiş. "Bir dengine getirir de, kaçabilir miyim!" diye... Bu konuşmaları duyunca, çocuklarını gökte ararken yerde bulmuşa dönüp:

"A yiğitler, ananızı görerseniz tanır mısınız?"

Deyip de, yüzünü açınca, iki kardeşin ikisi de neye uğradığını bilemeyip hemen eline, eteğine sarılmışlar: "Anam anam!" diye...

Gayri ötesini ne siz sorun, ne ben söyleyim; kaç yılın hasretlisi bunlar... Analarının dizi dibine oturup olanı, biteni bir bir sayıp dökmüşler.

Biri:

"Davarını suya vuran çoban kurtardı beni; suyun selin ağzından... Bundandır, Seloğlu diyorlar bana!"

Demiş.

Öbürü de:

"Beni de dağa giden oduncular kurtardı, kara kurdun ağzından; o gün, bu gün bana da Kurdoğlu diyorlar!"

Anaları dersene, bir dememiş, iki dememiş:

"Dünyamı zindan etti başıma, dünyası zindan olası bezirgân!"

Diye yanıp yakılmış...

Bunlar, o bezirgân kılıklı haraminin ettiklerini nasıl fitil fitil burnundan getireceklerini düşünürken, o da hangi cehenneme gittiyse çıkıp gelmesin mi!

Bunları böyle yüz yüze, diz dize görünce kötülüğe çekip ne "he!" demiş, ne "yok" demiş; kadıyı, müftüyü de çiğneyerek, doğru varıp saraya dayanmış:

"A devletlim, demiş; subaşının adamları suyu baştan bozarsa, kırk haramiler ne yapmaz, ne hanumanlar yıkmaz! Böyle iken, böyle... Evimi, barkımı emanet edip gittiğim karakullukçular el bir etmiş, dil bir etmiş; bunca yıllık helallımı yoldan çıkarmış. Avuç avuç kanlarını içsem gene yüreğim ferahlamaz. İkisinin de başını isterim, başını!"

Padişah, kimsenin hakkını, kimsede koymazmış ama, ille de bir eksik eteğe yan gözle bakanlara aman, zaman vermezmiş. Kapı kullarından iki kul gönderip üçünü de getirtmiş hemen...

Hatuncuk ağız, dilden söz açıp:

"Padişahım, demiş: boynum kıldan ince, fermanım kılıçtan keskin ama, ne günahım var benim? Alnım açık, yüzüm ak... Bu yiğitler de yaban değil, el değil, özbeöz benim oğlum; benim kanadım, benim kulum. Kanla yunacak bir kara arıyorsanız, onu şu kara yürekli bezirgânda arayın. Evimi, ocağımı söndüren o; beni sürüm sürüm süründüren o; dünya, ahiret iki elim, on parmağım yakasında..."

Diye başlayıp da başlarından geçeni firaklı firaklı hikâye edince, Tüyübozuğun bir tüyü oynadı mı, oynamadı mı, orasını o kadar bilmem ama, padişahın alı al, moru mor olmaya başlamış! kim olsa beğenirsiniz bu devletli? Akıl, sır erecek gibi değil, söylesem garibinize gidecek; adıyla, sanıyla Allahverdioğlul

Bu felek vurgunu çocuklarının birini kara kurda, birini de kanlı çaya kaptırıp da deli, divaneye dönünce yel olup dağlardan aşmış; sel olup derelerden taşmış; yeri, göğü elek felek edip her yanı taramış ama, güvendiği dağlara kar yağmış, tutunduğu dallar kırılıp gelmiş, ne oğullarını, ne karısını, birinden birisini bulamamış. Üstelik, adım başı bir uğursuzluğa uğrayıp başına gelmedik iş, ayağına değmedik taş kalmamış...

Canından bezdiği bir gün, ayakları çeke çeke bu ülkeye götürmüş onu. Birde görmüş ki, ne görsün, bir ana baba günü sanki! Yedisinden yetmişine kadar kim var, kim yok hepsi sarayın önünde...

Meğer o memlekette bir padişah gözlerini dünyaya kapadı mı, talih kayasından bir kuş uçurlarmış. O kuş, varıp da kimin başına konarsa o geçermiş tahta! Allahverdioğlul'un bildiği, ettiği yok ya, "uydum kalabalığa!" kabilinden o da varıp katılmış aralarına...

Daha ağzını, yüzünü toplamaya kalmamış aktan ak bir kuş peyda olmuş, başlarının üstünde... Gayri kimde ses, soluk kalır! Hepsinin de ağzı, dili kilitlenmiş, sade gözleri havada, gönülleri duada başlarına konacak devlet kuşunu bekliyorlarmış ama, bakın şu talihin işine... Saçı bitmedik bir yetimin eliyle uçurulan kuş döne döne gelip de Allahverdioğlu'nun başına konmasın mı! Adamcağızın dünya gözünde değil, Mısır'a sultan etseler dönüp de bakar mı?

"Benim derdim bana yeter, tacı, tahtı başıma yükleyip de, bir dert de siz katmayın!"

Deyip yüzünü öte yana çevirmiş ama, aksakallı vezirler:

"Allah, kullarına kulluklarına göre bir baş verir, seni bize gönderen gönderdi" deyip de eline, eteğine yapışınca, istemeye istemeye "eh!" demiş. O gün bugün tacın, tahtın başındaymış. Elinden geldiği kadar da memleketin ağzını, yüzünü düzenlemeye çabalıyormuş ama, ille harama el uzatanlar oldu mu ne kadıyı bırakıyormuş, ne müftüyü...

Ha işte o gün de Tüyübozuğun bir tüyünü bile tanıyamadığı için bu davaya el koymuş ama, yüzü örtülü hatuncuğu dinlerken, neye uğradığını bilemeyip az daha tahtından düşeyazmış. Güç bela kendini toplayıp da:

"A hatun kişi, kaza bela dediğin "geliyorum!" demez ama, olur ya, olmaz mı, bir gün bu başınıza gelenleri size bir söyleyen olmuş muydu?"

Diye sorunca, o da:

"Evet padişahım; benim kocam bir kulun bir tüyüne dokunmamıştı ama, av avlarken bir yuva mı dağıtmış, ne yapmışsa, bir gün bir kuş, huu Allahverdioğlu, başında bir kara bulut dolaşiyor, başına bir gelecek var, gençlikte mi gelsin, kocalıkta mı? diye sormuş..."

Hatuncuk sözünü bitirmeye kalmamış, bir kuş gelip de saray penceresine konmasın mı?

"Huuu, Allahverdioğlu; kara gün kararıp kalmaz; gün üstüne gün doğacak başına; hele bir başını kaldır da karşına bak, karşına!"

O zaman neye uğradıklarını bilememişler, gayri tanımaz olurlar mı birbirini!... Ötesini ne siz sorun, ne ben söyleyim... Tüyübozuk akı, karayı yitirip kırk katırı mı, kırk satırı mı düşünürken, öte yanda da vurmuş davullar gümbür gümbür!... Tamam üç gün, üç gece öyle bir şenlik, şadumanlık yapmışlar ki, felek bile girmiş, yeniden bir yaşına, Allah da bereket

üstüne bereket yağdırmış toprağına, taşına; memleketin de yüzü gülmüş, onların da... Artık ne bir dert, ne bir mihnet... Devlet üstüne devlet sürüp, mürüvvet üstüne mürüvvet görmüşler; yemiş, içmiş, muratlarına ermişler. Gökten üç elma daha düştü; yerini yuvasını dağıtmayanların başına...

Uygulama (4)

Masalın Adı: Doğruluk

Bir varmış, bir yokmuş... Çok söylemesi günah, az söylemesi sevapmış... Allah'ın kulu dağdan, taştan çokmuş...

Masaldır bunun adı, dinlemekle çıkar tadı...

Vakti zamanında bir kadının üç oğlu varmış. Kocasını yeni öldüğü için fakirmişler. Hazıra dağlar dayanmaz, derler. Ellerindeki, avuçlarındaki tükendikten sonra geçim sıkıntısı çekmeye başlamışlar.

Bir gün kadın, üç çocuğunu da yanına çağırarak:

- Artık büyüdünüz, yetiştiniz, demiş. Çalışıp hayatınızı kazanmalısınız. Evde ne para, ne de yiyecek kalmadı. Gidip kendinize iş bularak çalışın. Bende komşularda çamaşır yıkayarak geçinirim...

Üç kardeş, torbalarına kuru ekmek, peynir, biraz da soğan koyarak analarına veda edip yola çıkmışlar.

Az gitmişler, uz gitmişler... Öğleye doğru bir su başına varmışlar. Yemek yiyip dinlenmek için oturmuşlar.

Büyük kardeş demiş ki:

-Üçümüzün torbasında da yiyecek var. Daha ne kadar yol gideceğimiz belli değil. Yiyecekleri bitirirsek, belki aç kalırız. Onun için şimdi birimizin torbasındaki yiyecekleri yiyelim. Öteki torbalarda bulunan yiyecekler kalsın. Sonra da sıra ile onları yeriz.

- Öteki kardeşleri onun bu teklifini kabul etmişler. Bunun üzerine o; en küçük kardeşine dönerek:

- Evvela senin torbandakileri yiyelim, demiş, sen küçüksün!

En küçük kardeş, peki demiş. Torbasındakileri çıkarıp ortaya koymuş. Hep beraber yemişler.

Biraz sonra kalkıp tekrar yola koyulmuşlar.

Durmadan, dinlenmeden gitmişler, gitmişler... Saatlerce yol almışlar...

Bir aralık, en küçük oğlan, büyük ağabeyisine

- Ben çok acıktım, demiş. Hem açlıktan, hem de yorgunluktan dizlerimde derman kalmadı. Ne olur biraz ekmekle bir soğan verin de karnımı doyurayım?

En büyük ağabeyisi:

- Bizim yiyeceklerimiz çok az, demiş. Şimdi sana verirsek sonra bize hiç bir şey kalmaz.

Küçük oğlan, ağabeyisinin bu sözleri karşısında bir şey diyememiş. Ama, onun bu cevabına çok üzülmüş. Sesini çıkarmadan yürümeye devam etmiş.

Bir saat kadar daha yol aldıktan sonra ağaçlık bir yere gelmişler.

Küçük oğlan, yok kenarında gözüne ilişen bir elma ağacını göstererek:

- Ben şu ağaçtan biraz elma toplayıp yemeyince, yürüyemeyeceğim, demiş. Hem size de toplarım.

Hemen ağaca tırmanmış. Arka arkaya birkaç elma yemiş. Sonra da torbasını doldurmuş. Arkasından:

- Size de atayım mı? diye seslenerek aşağıya bakmış ki, kimsecikler yok... Sağa bakmış yok, sola bakmış yok...

Ağabeylerinin kendisini bırakıp kaçtıklarını anlamış. Son derece üzülmüş.

Ağaçtan inerek yürümeye koyulmuş. Hem yürüyor, hem de, neden bana bunu yaptılar, diye kendi kendine söylüyor.

Karnı doyduğu için bacaklarına biraz kuvvet gelmiş. İssiz yollarda korkmadan ilerliyor, gece olmadan bir köye varmak istiyormuş.

Nihayet, hava iyice kararmış. Sağa sola bakınarak ilerlerken, uzaklarda bir ışık görmüş. Orada herhalde bir ev var, diye düşünerek ışığa doğru gitmeye başlamış.

Yoldan ayrıldığı için zor ilerliyor, dikenler, üstünü, başını yırtıyor, ayaklarını, ellerini kanatıyormuş.

Işığın bulunduğu yer bir tepede imiş. Tepeye doğru yaklaştıkça, ışık da büyümeye başlamış. Yanına vardığı zaman, kocaman kocaman pencereci büyük bir bina ile karşılaşmış. Açık duran kapısından içeri girince, şaşırılmış. Bina bir tek büyük odadan ibaretmiş. Tavanı minare gibi yüksek olan bu odada kocaman bir ocak varmış. Ocak alev alev yanıyor, üzerindeki kazanlar fıkır fıkır kaynıyormuş. Ocağın yanındaki çok büyük bir dolapta da insan boyunda yüzlerce ekmecek varmış.

Buranın bir dev konağı olduğunu anlayan oğlan, fena halde korkmuş. Etrafta kimsecikleri göremeyince, ocağa yaklaşmış. Duvarda asılı duran bahçe küreği büyüklüğündeki kepeciyi alarak güç halle kazanlardan birine daldırılmış. Çıkarıp bakmış ki, iyice haşlanmış koca koca et parçaları... Gidip dolaptan bir ekmecek almış. Kepecideki etleri güzelce yiyip suyunu da içmiş.

Sonra, etrafa bir göz gezdirmiş. Bir kenarda büyük bir dolap görmüş. Kapağını açıp içine girerek saklanmış. Bir deliğe gözünü uydurarak dışarısını gözlemeye başlamış.

Bekleye bekleye usanmış. Bir taraftan da uyku bastırılmış, Tam uyanacağı sırada, dışarıdan birtakım horultular, gürültüler, acayip sesler gelmeye başlamış.

Korku ile kendine gelmiş. Hiç kıpırdamadan büyük odayı gözlemeye koyulmuş.

Biraz sonra, yerleri sarsa sarsa devler gelmeye başlamışlar. Bir, iki, üç beş, sekiz, tam yirmi dev gelip koca odaya dolmuşlar.

Hemen ocaktaki kazanları indirip orta yere koymuşlar. Dolaptan üçer, dörder ekmecek alarak kazanların etrafına sıralanmışlar. Homurdayarak, hırıldayarak, ağızlarını şapırdatarak bir hamlede kazanları boşaltmışlar.

Sonra kenarlara çekilip arkalarını duvarlara dayayarak konuşmaya başlamışlar.

Biri demiş ki:

- Bugün ne öğrendim biliyor musunuz?

Ötekiler:

- Ne öğrendin bakalım? diye sormuşlar.

O, anlatmaya başlamış:

- Şu arkadaki dağ var ya... Onun tam tepesinde bir ağaç görünür. O ağacın altında her zaman bir fare yatarmış. Eğer insanoğlu ceketini üzerine atıp da fareyi havasızlıktan öldürebilirse, ağacın altı altınla dolarmış... Ne yazık ki, bu işi biz yapamazmışız...

Birkaç dev:

- Keşke biz de insan olsaydık! diye söylenmişler.

Başka bir dev atılarak:

- Bugün ben de buna benzer bir şey öğrendim, demiş. Karşiki dağın arkasındaki köyde fakir bir değirmenci varmış. Değirmen taşının içi altın hazinesiymiş. Eğer değirmenci bu taşı kendi eliyle kırarsa, altınlar meydana çıkarmış. Başkası kırarsa, altınlar kaybolurmuş...

Devlerin birkaçı:

- Ne yazık, bundan da bize fayda yok! diye söylenmişler.

Bu sefer, bir başka dev:

- Bugün ben de bir şey öğrendim, demiş. Hint Padişahı'nın güzel kızının gözleri körmüş. Yıllardan beri baktırmadıkları hekim, yapmadıkları ilaç kalmamış. Ama, kızın gözleri açılmıyormuş. Halbuki, kızın gözlerini açmanın kolayı varmış: Sarayın bahçesindeki büyük hurma ağacının kuru yapraklarını toplayarak kızın gözlerine ovalayınca, gözleri hemen açılmış.

Devlerin bazıları:

- Ne çare, bunu da biz yapamayız, demişler. Hem Hindistan çok uzak bir memleket, oraya kadar gidemeyiz. Hem de, oraya gitsek bile, bizi saraya sokmazlar, öldürürler.

O sırada salonda gök gürültüsü gibi horultular işitilmeye başlamış. Devlerin bazıları uyuyorlarmış. Derken ötekiler de birer, ikişer uyumaya koyulmuşlar. Biraz sonra, devlerin hepsi derin uykulara dalmışlar:

Oğlan dolaptan yavaşçacık çıkmış. Kapıya kadar gidebilmek için devlere sũrtũnerek geçmek gerekiyormuş. İki tanesinin yanından kolayca sıyrılmış. Fakat, ũçũncũnũn yanına geldiği vakit, geçecek yer bulamamış. Mutlaka ayağına basması icap ediyormuş.

Uyanırsa ne yaparım diye korkmaya başlamış. Fakat, devler o kadar derin bir uykuya dalmışlar ki, hemen o devin ayağına basıp atlamış. Dev, sanki gıdıklanmış gibi aşağını hafifçe kımıldatmış, ama uyanmamış. Oğlan derin bir nefes alarak kapıdan dışarı kendini dar atmış.

Başlamış konağın arkasındaki dağa tırmanmaya... Sabaha karşı tepeye varmış. Gũn ışırken ağaca yaklaşmış. Dikkatle bakınca, orada yatan fareyi gœrmũř. Sirtındaki ceketini çıkarılmış. Hayvanı ũrkũtmeden yanına sokularak ceketini ũzerine atmış. Beklemeye başlamış.

Biraz bekledikten sonra, nasıl olsa fare havasızlıktan œlmũřtũr, diye ceketini kaldırmış. Fare kımıldamadan yatıyormuş. Acaba canlı mı, değil mi diye eğilerek hayvana bakarken, yerde bir Şeyler parlamaya başlamaz mı? Dikkatlice bakınca, biraz evvelki taşların pırl pırl altın haline geldiğini gœrmũř. Sevinçten nerede ise kũçük dilini yutacak olmuş.

Hemen alabildiği kadar bũtũn ceplerini altınla doldurmuş. Geri kalanları da çalıların arasına saklayarak ũzerini toprakla œtrmũř.

Oradan kalkarak bũyũk bir ağacın gœlgesine uzanmış. Gece sabaha kadar oturduğu ve yol yũrũdũđu için yorgunmuş. Gũzel bir uyku çekmiş.

İkinci vakti, uzaklardan gelen kœpek havlamalarıyla uyanmış.

Hemen kalkıp yola dũřmũř. Devler konağının œte tarafındaki dağın yolunu tutmuş. Durmadan, dinlenmeden, karnının açlığını pınarlardan su içip gidererek yol alıyormuş.

Gũneř batmış, hava karmış, nihayet dağa varmış. Gene hiç durmadan yoluna devam ederek, gece yarısına doğru kœye yaklaşmış, ırmak kenarındaki değirmene ulaşmış.

İçeri girdiği zaman, fakir değirmenciye bir kœşede uyuklar bulmuş. Selam verip bir kenara oturmuş, karnının çok a olduğunu sœyleyerek değirmenciden yiyecek istemiş. Fakir değirmenci, iki bazlama getirip bunun œnũne koymuş; başka yiyeceği olmadığı, kusura bakmamasını sœylemiř.

Sonra, dereden, tepeden konuşmaya başlamışlar. Değirmenci fakirlikten söz açınca, oğlan:

- Senin için zengin olmak işten bile değil, demiş...

Oğlanın bu sözlerinden bir şey anlamayan değirmenci:

- Nasıl, demiş, anlamadım? Benim için zengin olmak o kadar kolay mı?

Oğlan, gene:

- Kolay ya, demiş, ama söyleyeceğimi yapabilirsen?

Değirmenci, heyecan içinde:

- Söyle, demiş, kabul ediyorum. Ne istersen yapacağım...

Bu sefer, oğlan:

- Bir balta bulup, demiş, şu kocaman değirmen taşını parçalayacaksın!

Oğlanın delirdiğini zanneden değirmenci:

- Sen şaşırдың mı kendini oğlum, demiş. Bu, kolay bir iş mi? Eğer taşı parçalayacak olursam değirmen çalışmaz. O zaman da, zengin olmak şöyle dursun, aç kalırım ben!

Oğlan gülmüş. Cebinden on altın çıkarıp değirmencinin önüne attıktan sonra:

- İşte sana para, demiş. Bununla en iyisinden on tane taş alabilirsin. Haydi şimdi taşı parçala, ötesine karışma!

Değirmencinin gözleri parlamış. Yerde duranların sahiden altın olduğunu görünce, koşup bir köşede duran baltasını almış. Gelip değirmen taşına var kuvvetiyle indirmiş.

Taş parça parça olmuş. O anda, binlerce altın para değirmenin içine yayılmamış mı?

Zavallı fakir değirmenci, ömründe bu kadar çok altın para görmediği için ne yapacağını bilememiş. Gidip değirmenin kapısını kapadıktan sonra:

- Gelen olursa bana birşey bırakmazlar, demiş. Çabuk bunları toplayalım. Allah senden razı olsun. Seni bana Allah gönderdi...

Sevinç içinde, eli, ayağı titreye titreye altınları toplayıp un çuvallarına doldurmuş. Sonra bir çuval altını da oğlanın önüne getirerek:

- Bu da senin hakkın, demiş. Al bunları!

Oğlan:

- Hayır, diye cevap vermiş, bunların hepsi de senin. Güle güle harca, çokça tarla ve hayvan al. Ölünceye kadar rahat eder, kimseye muhtaç olmazsın. Benim yetecek kadar altınım var. Eğer lazım olursa gelip senden isterim.

Sonra, oğlan, yerdeki kendi on altınını alıp ayağa kalkmış. Sevinçten oraya buraya koşan, yerinde duramayan değirmenciye "Allahaismarladık" diyerek çıkıp yola koyulmuş.

Sabaha karşı bir kasabaya varmış. Gidip bir hana yerleşerek kamını doyurduktan sonra, uykuya yatmış.

Akşama yakın uyanmış. Hemen dışarı çıkarak güzel bir at satın almış. Heybelerine yiyecek doldurarak Hindistan'ın yolunu tutmuş.

Az gitmiş, uz gitmiş, dere, tepe düz, gece, gündüz, altı ay bir güz gitmiş, nihayet Hindistan'a ulaşmış.

Hind Padişahı'nın oturduğu şehri öğrendikten sonra, oraya gidip bir hana yerleşmiş.

Çarşıdan birtakım şık elbise satın almış. Gelip handa bunları giymiş. Eline bir de çanta alarak sokağa çıkmış.

Saraya yaklaştığı zaman, yavaşlamış. Yüksek sesle:

- Göz hekimiyim!... Körleri iyi ederim!... Yok mu hekim isteyen? diye bağırarak dolaşmaya başlamış.

Sarayın etrafında birçok defa gezinmiş. Nihayet, pencerelerden biri açılmış. Bir arap uşak:

- Hekim başı! Hekim başı! diye seslenmiş.

Oğlan sarayın kapısına gelerek beklemeye başlamış. Uşak aşağıya inerek bunu sarayın bahçesine aldıktan sonra:

- Çabuk gel, demiş, seni padişahımız istiyor.

Beraber saraya girmişler. Sûslü salonlardan geçerek, merdivenlerden çıkarak Hint Padişahı'nın yanına varmışlar.

Arap uşak yerlere kapanıp padişahı selamladıktan sonra:

- Göz hekimini getirdim padişahımız! demiş.

Padişah, oğlana:

- Hoş geldin hekim başı, demiş. Sen körlerin gözlerini açarmışsın, öyle mi?

Oğlan, hiç bozmadan:

- Evet padişahım, diye cevap vermiş. Hem de çok çabuk açarım!

Bu sefer padişah:

- Pekâlâ, demiş. Biricik kızımın gözleri yıllardan beri görmüyor. Getirmedüğim hekim, yaptırmadığım ilaç kalmadı. Hiç birinden fayda görmedik. Tersine olarak, gözleri daha fazla kapandı. Bu yüzden bu hekimlerin hepsini zindana attım. Eğer sen de kızımın gözlerini açamazsan zindana gireceksin; haberin olsun?!

Oğlan gülerek:

- Şartlarınızı kabul ediyorum padişahım, demiş. Kızınızın gözlerini bir günde açamazsam beni zindana atınız!

Padişah:

- Hadi bakalım, göreyim seni, demiş. Eğer dediğini yapabilirsen, kızımı sana veririm.

Sonra, uşağa dönen padişah:

- Hekim başıyı alın, kızımın yanına götürün! diye emir vermiş.

Oğlan, yerlere kadar eğilerek padişahı selamlamış, dışarıya çıkmış.

Uşak onu alarak küçük sultanın yanına götürmüştü.

Oğlan, küçük sultanı muayene etmiş. Kızın iyiden iyiye kör olduğunu anlayınca:

- Üzölmeyiniz sultanım, demiş, gözleriniz pek yakında görecekt!

Küçük sultan:

- Aaaah! Ah! diye içini çekmiş. Yıllardan beri her gelen hekim böyle söylüyor, arkası gelmiyor... Nerede o günler?

Oğlan:

- Ben o hekimlerden değilim sultanım, diye onun sözünü kesmiş, gözleriniz açıldığı zaman bana ne vereceksiniz bakayım?

Güzel sultan:

- Gözlerimi açacak insana canımı bile veririm, demiş. Ah o günü bir görsem?

O zaman oğlan:

- Bana biraz izin veriniz sultanım, demiş. Gidip ilaçlarımı hazırlayarak geleyim.

Odadan çıkmış. Uşağa, kendisini bahçeye indirmesini söylemiş. Beraber bahçeye inmişler. Oğlan ağaçlara bakarken büyük hurma ağacını görmüş. Bahçıvanın merdivenini getirterek ağaca çıkmış. Kuru yapraklardan on, on beş tane toplayıp ceplerine koyduktan sonra aşağıya inmiş.

Uşağa, boş bir oda göstermesini söylemiş. Küçük sultanın odasına yakın bir yerdeki bir odayı açmışlar. İçeriye girerek kapıyı kilitlemiş.

Yere bir örtü yaymış. Cebindeki kuru yaprakları çıkararak avucunda ufalamış, hepsini toz haline getirmiş. tozları bir kavanoza koyarak dışarı çıkmış.

Uşağı çağırarak, küçük sultanın yanına gideceğini söylemiş. Birlikte güzel sultanın odasına girmişler.

Oğlan:

- Sultanım, demiş, şöyle yatağınıza uzanır mısınız?

Güzel sultan heyecan içindeymiş. Yatağına girip uzanmış. Bunun üzerine, oğlan, kavanozdan avucuna bir miktar toz boşaltarak kızın gözlerine serpmeye başlamış. Her iki gözüne de bolca toz serptikten sonra, eğilip tozları üflemiş. Arkasından da:

- Açın gözlerinizi sultanım! demiş.

Küçük sultanım gözlerini açar açmaz bir çığlık atmış ve o anda yerinden fırlayarak oğlanın boynuna sarılmış. Sonra da kendini koridora atarak:

- Görüyorum! Görüyorum! diye bağırmaya, babasının odasına doğru koşmaya başlamış.

Onun bağırarak odasına girmesinden gözlerinin açılmış olduğunu anlayan padişah, hemen yerinden kalkarak sevgili kızını kucaklamış:

- Geçmiş olsun yavrum, demiş. Bugünlere kavuştuğumuza şükredelim.

Sonra, bir uşak çağırarak:

- Hekim başıya söyleyin, demiş, kendisini bekliyorum...

Gidip oğlanı padişahın huzuruna getirmişler.

Padişah:

- Allah senden razı olsun hekim başı, demiş. Kızımı yeniden dünyaya getirdin!

Bu söz üzerine, oğlan:

- Ben sadece vazifemi yaptım padişahım, demiş.

- Oğlanın cevabına memnun olan padişah da:

- Bundan sonra sen benim damadımsın, demiş. Bu andan itibaren kızıyla nişanlısınız. Düğün hazırlıklarına hemen başlansın!

Padişahın emri üzerine, küçük sultanla hekimin nişanlandıkları halka ilan edilmiş. Çok geçmeden, padişah, damadını sarayın hekim başısı tayin etmiş.

Düğün hazırlıkları bittikten sonra, kırk gün, kırk gece süren şenliklere iki gencin evlenmeleri kutlanmış.

O günden sonra küçük sultanla oğlan mutlu bir hayat sürmeye başlamışlar.

Gel zaman, git zaman... Aradan geçmiş epey zaman...

Günlerden bir gün, bizim damat h kım başı, saraydaki odasında pencere önünde otururken, uzaklardan üstleri, başları perişan bir halde iki gencin saraya doğru yaklaştıklarını g rmuş. Bunlar gelip sarayın kapısında durmuşlar. Kapıcı başıya bir Şeyler söylemeye başlamışlar.

Oğlana bunlar yabancı gelmemiş. Saçları, sakalları uzamış olan bu iki genci tanıy gibi olmuş. Bir uşak çağırarak, sarayın kapısında duran iki adamı yanına getirmelerini söylemiş.

iki genç adam korka korka odasına girmişler. Oğlan bunlara:

- Siz kimsiniz, nereden gelip nereye gidiyorsunuz, diye sormuş.

Bunlar, kim olduklarını, başlarından neler geçtiğini anlatmaya başladıkları zaman, oğlan, bu ikisinin de öz ağabeyleri olduğunu öğrenmiş.

Kendisi Şık, ipekli elbiseler içinde, uzun bıyıklı, başında da kocaman, tüylü bir kavuk olduğu için ağabeyleri onu tanımamışlar.

Bu sefer o kendisini tanıtınca, ağabeyleri neye uğradıklarını anlayamamışlar. Kalkıp küçük kardeşlerinin boynuna sarılarak, yolda kendisini bırakıp kaçtıkları için darılmamasını söylemişler. O da hiç ses çıkarmamış.

Sonra oturup başından geçenleri ağabeylerine anlatmış.

Ağabeyleri de, iş bulmak için aylardan beri dolaştıklarını, nihayet a ve perişan bir halde Hindistan'a geldiklerini ona anlatınca, oğlan hemen uşakları çağırarak ikisine de birer kat elbise getirmiş. Kendilerini hamama gönderip yıkatmış. Altlarına güzel birer at verdirmiş. Heybelerine yiyecek, ceplerine de para koydurarak memlekete doğru uğurlamış.

Bunlar yolda giderlerken, küçük kardeşlerinin başından geçenleri aralarında konuşarak onun bugünkü halinden kıskançlıkla söz etmişler. Sonra, devler konağına gidip, onun yaptığı gibi dolaba saklanmaya, devlerin haber verecekleri yeni hazineleri öğrenip zengin olmaya karar vermişler.

Böylece durmadan yol almışlar. Günler haftaları, haftalar ayları kovalamış, nihayet devler konağının bulunduğu tepeye ulaşmışlar.

Yerde sürüne sürüne konağa yaklaşmışlar. Etrafa g z gezdiren içeriye dinlemişler. Ses seda işitmeyince kalkıp konağa girerek içerdeki büyük dolaba saklanmışlar.

Akşam olmuş. Devler birer birer gelmişler. Kazanları indirip karınlarını doyurduktan sonra konuşmaya başlamışlar.

Bir tanesi:

- Bugün neler öğrendiniz, anlatım bakalım? demiş

Bir başka dev:

- Ağaç altındaki fare bir insanoğlu tarafından öldürülmüş, altınlar da alınmış, demiş.

Devlerden biri:

- Fakir değirmenci değirmen taşını parçalamış, çıkan altınları alarak zengin olmuş, demiş.

Bir başka dev de:

- Hind Padişahı'nın kızının gözleri açılmış, diye söylenmiş.

O zaman, öteden başka bir dev atılarak:

- O halde bizim konuştuklarımızı birisi dinliyor, demiş. Arayalım her tarafı!

Devler, hep birden:

- Doğru söyledin, arayalım! diye homurdanarak yerlerinden kalkmışlar. İçerisini aramaya başlamışlar.

Dolabı açar açmaz iki kardeşi görmüşler. ikisi de korkudan bayılmış, hareketsiz yatıyorlarmış.

Bunları uyuyor zannederek kollarından, bacaklarından çekmişler. Dolaptan çıkarıp yere atmışlar. ikisinde de hareket yokmuş.

O zaman, devlerden biri:

- Yakalayacağımızı anlayınca, ödleri kopmuş ölmüşler, demiş.

Başka bir dev:

- O halde cezalarını buldular, diye söylenmiş.

Bir başkası da:

- Biz ölü insan eti yemeyiz, diye konuşmuş. Atalım bunları dışarıya, kurtlar, kuşlar yesin!

O böyle söyler söylemez, devin biri, ikisini de bacaklarından kaldırdığı gibi dışarıya götürmüş, otların üzerine atmış.

Dışarıda saatlerce baygın yatan oğlanlar, sabaha karşı havanın iyice serinlediği bir sırada, ayılmışlar. Ölmediklerini görünce, Allah'a şükretmişler. Sonra etrafı dinlemişler. İçerden horultular geldiğini duyunca, devlerin henüz uyanmadıklarını anlayarak, kalkıp tabana kuvvet oradan kaçmışlar.

Gün ışırken devler konağından çok uzaklara varmışlar.

O zaman, kardeşlerini yolda bırakıp kaçtıklarını, sonra da onu kışkandıkları için başlarına bu felaketin geldiğini, ancak Allah acıdığı için de devlere lokma olmaktan kurtulduklarını birbirlerine söylemişler.

Yaptıklarından utanarak, ne memlekete, ne de Hindistan'a gidemeyeceklerini anlamışlar. Başka bir şehirde iş bulup çalışmak için yollarını değiştirmişler.

Onlara masal, bizlere sağlık...

2. Alman Masallarından Seçmeler

Uygulama (1)

Masalın Adı: Usta Avcı

Vaktiyle delikanlının biri çilingirlik sanatını öğreniyormuş, günün birinde babasına demiş ki: "Baba! İzin verirsen gurbete çıkacak, kismetimi arayacağım." Babası da: "Peki git oğlum, sevindim doğrusu bu habere," diye cevap vermiş, yolda harcaması için de eline birkaç kuruş para tutuşturmuş. Oğlan düşmüş yola, sağda solda dolaşıp kendine bir iş aramaya koyulmuş. Aradan bir zaman geçmiş, çilingirlikten soğumuş, avcılığa heves etmiş. Bir gün yolda giderken karşısına yeşil giysili bir avcı çıkmış, kendisine nereden gelip nereye gittiğini sormuş. Oğlan da çilingir kalfası olduğunu, ama bu meslekten artık hoşlanmadığını, avcılığa merak sardığını söylemiş, avcının kendisini yanına çırak alıp alamayacağını öğrenmek istemiş. Avcı da: "Neden almayayım, benimle gel yeter ki!" demiş. Oğlan da avcının peşine düşüp gitmiş, bir kaç yıl onun yanında çalışmış, avcılığı öğrenmiş. Sonra yine gurbet yolunu tutup sağı solu dolaşmak istemiş, avcı da yanında çalışmasına karşılık bir tüfek tutuşturmuş eline; ama tüfeğin bir özelliği varmış, namlusundan çıkan kurşun hiç sekmez, boşa gitmezmiş.

Oğlan avcıya veda edip düşmüş yola. Gide gide kocaman bir ormana gelmiş. Öyle bir orman ki, bir günde zor geçilirmiş içinden. Akşam olunca oğlan, yırtıcı hayvanlardan korunmak üzere bir ağaca çıkıp oturmuş. Gece yarısına doğru uzakta küçük bir ışığın parıldadığını görür gibi olmuş, dalların arasından bakıp yerini belirlemeye çalışmış. Şapkasını başından çıkarıp ışığa doğru fırlatmış; aşağı inince o tarafa yürüyecekmiş. Ağaçtan inmiş, şapkasından yana yürüyerek onu yerden alıp yine başına geçirmiş ve sonra dosdoğru ışığa doğru ilerlemiş. O gitmiş ışık büyümüş, o gitmiş ışık büyümüş, en sonunda ışığın yanına yaklaşmış ki ne görsün? Kocaman bir atış bu; ateşin başında da üç dev oturuyor, bir öküzü şişe geçirmişler, kızartıyorlarmış. Devlerden biri demiş ki: "Hele bir bakayım şunun tadına, pişmesine daha çok var mı!" Kızarmakta olan etten bir parça koparmış, tam ağzına atacakmış ki, oğlanın tüfeği yetişmiş hemen, devin elinden et uçup gitmiş. Ama dev, eti elinden rüzgar uçurup götürdü sanıyormuş. Yeni bir parça daha

koparmış. Dişlerini tam geçirmek üzereyken, avcının tüfeği bu parçayı devin elinden alıp götürmesin mi! Bunun üzerine dev, yanbaşında oturan arkadaşına bir tokat yapıştırmış. Hırslanıp: "Ne diye lokmamı elimden çekip aldın?" diye bağırması. Arkadaşı da: "Ben almadım, keskin nişancının biri yapmıştır," diye cevap vermiş. Dev üçüncü kez etten bir parça koparmış, ama o da elinde yine çok kalmayarak avcının oyununa kurban gitmiş. Bunun üzerine devler: "Bu her kim ise usta bir avcı olmalı; baksana, insanın ağzından lokmasını alıyor, böyle biri pek yarar işimize," deyip yüksek sesle bağırışlar. "Hey keskin nişancı! Çok ortaya, gel ateşin başına, yanımıza otur, bizimle ye iç, doyur karnını. Korkma, sana bir şey yapacak değiliz. Ama güzellikle gelmezsen, seni zorla alıp getiririz, o zaman da kendini ölmüş bil!"

Onlar böyle söyledince oğlan çıkıp gelmiş ve usta bir avcı olduğunu, attığı kurşunun hiç sekmediğini anlatmış. Devler de demişler ki: "Bizimle gelersen rahat edersin. Ormanın hemen önünden büyük bir ırmak akıyor, karşı yakasında bir kule var, kulede de güzel bir prenses kalıyor. İşte bu prensesi alıp kaçıracağız kuleden." Oğlan da: "Tamam, siz bana bırakın bu işi!" diye cevap vermiş. Ama devler konuşmalarına devam etmişler: "Gelgelelim işin içinde bir çapanoğlu var, bücür bir köpek bekliyor kulede, birinin yaklaştığını sezmesin, hemen havlamaya başlıyor, o havlayınca da saraydaki herkes uyanıyor, biz de bu yüzden saraya giremiyoruz. Sen bir cesaret şu köpeği vurabilir misin acaba?" Oğlan da: "Vururum tabii, bundan kolay ne var?" demiş. Ardından bir kayığa binip ırmaktan geçmiş. Daha karşı kıyıya ayak basar basmaz, bakmış ilerden bir köpek seğirtmiş geliyor, havladı havlayacak, hemen tüfeği doğrultup devirmiş yere. Devler buna pek sevinmiş: "Artık prenses kaçamaz elimizden!" diye düşünmüşler. Ama oğlan ilkin durumu bir kolağan etmek isteyerek: "Hele siz bekleyin burada, ben zamanı gelince sizi çağırırım!" deyip yürümüş. Saraydan içeri girmiş, bakmış çit yok ortalıkta, herkes uyuyor, ilk önüne gelen odaya dalmış. Duvarda asılı bir kılıç ilişmiş gözüne, sırf gümüştenmiş kılıç, üzerinde de altından bir yıldız resmi varmış ve kralın ismi yazılıymış, Kılıcın yanbaşıdaki bir masada da mühürlü bir mektup duruyormuş. Mektubu açıp okumuş; kılıcı ele geçiren kimsenin, önüne çıkacak herkesi haklayabileceği yazıyormuş içinde. Oğlan, kılıcı duvardan alıp kuşanmış. Sonra yürüyüp prensesin yattığı odaya gelmiş. Prensese o kadar güzel, o kadar güzelmiş ki, öylece durup seyretmiş onu, nefes alıp vermeye adeta korkmuş. "Bu masum kızcağızı devlerin eline nasıl bırakırım? Hiç de iyi şeyler düşünmüyorlar prenses için" diye geçirmiş içinden. Sağına soluna bakınırken yatağın altında bir çift terlik görmüş, sağ tekine bir yıldız resmiyle kızın babasının ismi, sol tekine ise yine bir yıldız resmiyle prensesin kendi ismi işlenmişmiş. Prensese boynunda da ipek üzerine altın sim işlemeli büyük bir şal varmış, sağ ucunda kral babasının ismi, sol ucunda ise kendi adı altın harflerle yazıyormuş üzerinde. Oğlan eline bir makas almış, şalın

sağ ucunu keserek çantasına atmış; sonra terliğin kralın ismi yazılı sağ tekini alıp yine çantasına koymuş. Prenses hâlâ uyuyor, üzerindeki gecelik sımsıkı sarıyormuş vücudunu. Oğlan, bir fırsatını bulup gecelikten de bir parça keserek öteki aldıklarının yanına yollamış. Ama bütün bunları yaparken prensese elini sürmemiş. Sonra odadan çıkıp prensesi rahat uykusuyla baş başa bırakmış. Sarayın kapısına geldiğinde devleri görmüş; dışarda kendisini bekliyor; oğlanın prensesi alıp getireceğini umuyorlarmış. Oğlan kapıdan dışarı seslenip prensesi ele geçirdiğini, durmayıp gelmelerini söylemiş: "ama ben size kapıyı açamayacağım, duvarda bir delik var, delikten sürünerek geçip gelebilirsiniz," demiş. Derken ilk devin başı delikten uzanmış. Oğlan, devin saçlarını bileğine dolayıp başını iyice çekmiş içeri, sonra kılıçla bir vuruşta koparmış, arkadan devin vücudunu bütünıyla çekip içeri almış. Sonra ikinci devı çağırmış ve onun da uçurmuş kafasını, en sonunda da üçüncü devin kafasını kesmiş. Güzel prensesi düşmanlarının elinden kurtardığına seviniyormuş; devlerin ağızlarından dillerini keserek çantasına atmış. "Babama gideyim de şu başardığım işleri bir görsün, sonra yine dünyayı gezip dolaşırım, Tanrı kismetimi verecek olduktan sonra nerede olsa verir," diye düşünmüş.

O böyle düşünene dursun, biz gelelim krala. Kral uyanır uyanmaz, bakmış yerde üç devin leşi yatıyor. Hemen prensesin yattığı odaya yollanmış, kızını uyandırıp devleri kimin öldürdüğünü sormuş. Prenses de "Bilmiyorum babacığım, ben uyuyordum," diye cevap vermiş. Yataktan kalkmış da terliklerini giyecekmiş, bakmış terliğin sağ teki yok; şalına ilişmiş gözü, sağ yarısının kesilip alındığını farketmiş. Derken kral, askerleri ve saraydaki bütün öbür kişileri toplayıp kızını kimin kurtardığını, devleri kimin öldürdüğünü sormuş. Oradan bir yüzbaşı çıkmış öne; bir gözü kör, maymun suratlı biriymiş. "Ben kurtardım prensesi, devleri ben öldürdüm!" demiş. Kral da: "Madem bu işi sen başardın, ben de kızımı sana veriyorum," deyip çıkmış. Ama prenses: "Sevgili babacığım!" diye atılmış. "Bu adamla evleneceğime başımı alır giderem buralardan, ayaklarımın beni taşıyabileceği kadar uzaklara yollanırım daha iyi. "Kızının böyle söylediğini işiten kiral demiş ki: "Bu adamla evlenmek istemiyorsan, üzerindeki prenses giysilerini çıkar, köylü urbarları geçir sırtına ve buradan hemen uzaklaş, gözüm görmesin seni! Bir çömlükçiden çömlük alıp satar, kamını doyurursun!"

Prenses de üzerindeki o görkemli giysileri çıkarıp düşmüş yıla, bir çömlükçiye varıp veresiye birkaç çanak çömlük almış, "Satinca akşam parasını öderim," demiş. Babasının söylediği gibi bir köşeye oturmuş, çanak çömlükleri satmaya başlamış. Ama kral birkaç köylüyü çağırıp arabalarıyla çanak çömlüklerin üzerinden geçip gitmelerini, hepsini kırıp dökmelerini buyurmuş. Çanak çömlükleri kırılıp dökülen prenses ağlamaya başlamış ve

demiş ki: "Aman Tanrım! Ben şimdi çömlekçiye borcumu nasıl öderim?" Kralın öyle davranması da kızın yüzbaşıyla evlenmeye zorlamak içinmiş.

Prenses yeniden çömlekçiye başvurmuş, kendisinden bir kez daha veresiye çömlek istemiş. Çömlekçi de: "Olmaz!" ilkin aldıklarının parasını öde!" diye cevap vermiş. Bunun üzerine prenses doğru babasına gitmiş, sızlanıp yakınmış, başını alıp buralardan gideceğini söylemiş. Kral da demiş ki: "Sana ormanda küçük bir kulübe yaptırtacağım, ömür boyu orada yatıp kalkacaksın; isteyenlere yemek pişirip verecek, ama kimseden para almayacaksın."

Kulübe yapılıp bitinceye kapıya bir tabela asılmış, üzerinde de şunlar yazıyormuş: "Bugün bedava, yarın parayla." Prenses uzun bir zaman bu kulübede kalmış; derken kulaktan kulağa yayılmış haber, heskes işitmiş ki, ormandaki bir kulübede bir kız oturuyor, herkese bedava yemek veriyor, hatta kulübenin kapısındaki tabelada da yazıyor böyle olduğu. Bunu oğlan da duyup: "Tam sana göre bir yer," diye geçirmiş içinden. "Nasıl olsa yoksul birisin, paran pulun yok!" Tüfeğini ve çantasını sırtlayıp düşmüş yola; çantanın içinde de bir zaman saraydan delil olarak yanına aldığı eşyalar duruyormuş. Derken ormana varıp kulübeyi bulmuş ve tabelanın üzerindeki yazıyı okumuş: "Bugün bedava, yarın parayla. "Üç devin başını uçurduğu kılıcı da belindeymiş oğlanın. Kulübeden içeri girip biraz yemek istemiş. Karşısında böyle güzel bir kız görünce yüzü gülmüş. Bir içim suymuş kız; oğlana nereden gelip nereye gittiğini sormuş. O da: "Sağda solda dolaşırım ben," diye cevap vermiş. Kız: "Peki, bu kılıcı nereden aldın, üzerinde babamın ismi yazılı?" demiş. Oğlan da: "Sen kralın kızı mısın?" diye sormuş. "Evet," diye cevap vermiş kız. Oğlan: "Ben bu kılıçla üç devin başını uçurdum," demiş ve doğru söylediğini kanıtlamak üzere çantasından devlerin diillerini çıkarıp göstermiş; ayrıca terliğin sağ tekini, şalın sağ yarısını ve gecelikten kesip aldığı parçayı da çantasından çıkarıp kızın önüne koymuş. Bunun üzerine kız, sevincinden deliye dönmüş: "O zaman sen beni devlerden kurtaran babayiğitsin!" demiş.

Ardından birlikte yola düşüp krala gelmişler; prenses, kral babasını alıp kendi odasına götürmüş ve avcı oğlanın kendisini devlerden kurtaran asıl babayiğit olduğunu söylemiş. Bütün delilleri, nişaneleri görünce, kralın artık hiç kuşkusu kalmamış, olup bitenleri öğrendiğine sevinmiş ve kızını avcıya vermiş, prenses de sevincinden yere yurda sığmamış. Bunun üzerine avcıyı konuk bir hükümdar gibi giydirip kuşatmışlar; kral bir şölen düzenlettirmiş, sofrada yüzbaşı prensesin sol, avcı ise sağ yanına oturmuş. Yüzbaşı sanıyormuş ki, prensesin sağ başında oturan yabancı bir hükümdardır, kendi krallarını ziyarete gelmiş.

Yemekler yendikten sonra kiral yüzbaşıya dönüp demiş ki: "Bir bilmecce soracağım, sen de bunu bileceksin. Biri çıkıp ben devleri öldürdüm der de, etraftakiler peki dilleri nerede bunların? diye sorar ve onun kendisi ve devlerin ağızlarında dilleri olmadığını görürse, ne demeye gelir bu?" Yüzbaşı da cevap vermiş: "Demek ki dilleri yokmuş." Kral: "nasıl olur? Her yaratığın bir dili vardır!" diye cevap vermiş ve sormaya devam etmiş: "Efendisini aldatmaya kalkan biri kırk katıra mı, kırk satıra mı layıktır?" Yüzbaşı: "Kırk katıra," diye cevap vermiş. Kral da "Sen kendi cezanı kendin verdin," deyip yüzbaşıyı ilkin zindana attırılmış, sonra kırk katırın önüne bağlattırılmış. Prensesi ise düğün demek kurdurup avcıyla evlendirmiş. Avcı da annesini ve babasını yanına almış; annesiyle babası, oğullarının yanında mutluluk ve esenlik içinde yaşamışlar. Yaşlı kral öldükten sonra da tahta oğlan geçmiş. Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine.

Uygulama (2)

Masalın Adı: Dört Marifetli Kardeş

Vaktiyle ülkenin birinde yoksul bir adam yaşamış, bu adamın da dört oğlu varmış. Oğulları büyüüp yetişince onları karşısına alıp demiş ki: "Sevgili evlatlarım! Artık evden ayrılıp gurbete çıkmanızın zamanı geldi, size verebilecek hiçbir şeyim yok. Düşün yola, biraz gurbette dolaşın, bir meslek sahibi olun, iş güç edinin kendinize, hayatınızı kazanmaya bakın!" Bunun üzerine dört kardeş babalarıyla vedalaşıp ellerine birer sopa almışlar, hep birlikte kent kapısından çıkıp gitmişler. Bir zaman yürüdükten sonra bir kavşağa gelmişler, dört yol ağzıymış burası. Kardeşlerden en büyüğü demiş ki: "Eh, artık birbirimizden ayrılmamız gerekiyor. Ama dört yıl sonra yine aynı yerde buluşalım; bu arada herkes şansını denesin, kendi kısmetini arasın."

Kardeşlerden her biri dört yoldan birine sapıp yürümüş. En büyük kardeş yolda bir adamla karşılaşmış; adam ona nereye gittiğini, bu yolculuğa neden çıktığını sormuş. Büyük kardeş de: "Bir meslek öğrenecek, kendime bir iç güç edineceğim," diye cevap vermiş. "Benimle gel, hırsız ol," demiş adam da. Büyük kardeş ise buna pek yanaşmamış: "Olmaz, hırsızlık namuslu mesleklerden sayılmıyor artık. Üstelik insana ipin ucunda boş bir çuval gibi sağa sola sallanmaktan başka kazanç sağlamıyor." Adam: "Bak dostum," demiş.

"Darağacından korkmanın hiç gereği yok. Ben sana, başkalarının elde demeyeceği bir şeyi, kimsenin kulağı duymadan senin nasıl ele geçirebileceğini öğreteceğim, o kadar." Büyük kardeş de adamın bu sözlerine kanmış, onun yanında çıraklık yaparak usta bir hırsız olup çıkmış; bir şeyi ele geçirmek istesin yeter ki, elinden kurtulamazmış.

İkinci kardeşin de yolda önüne bir adam çıkarak aynı soruyu sormuş, mesleklerden hangisini öğrenmek istediğini anlamak istemiş. Oğlan da: "Bilmiyorum henüz," demiş. Adam da: "Öyleyse benimle gel, sana yıldız falına bakmayı, müneccepliği öğreteyim, bundan güzel meslek, bundan büyük hünere yoktur; her şeyi bilirsin, hiçbir şey gizli kalmaz senden," diye cevap vermiş. Oğlan da razı olmuş, adamın yanında çalışıp çok usta bir yıldız bakıcısı olmuş; çıraklık yılları sona erip de ustasının yanından ayrılacağı zaman, ustası kendisine bir dürbün vererek şöyle söylemiş: "Bu aletle yeryüzünde ve gökyüzünde ne olup bitiyorsa hepsini görürsün, hiçbir şey gizli kalmaz senden."

Üçüncü kardeşi de bir avcı almış yanına, avcılığın bütün inceliklerini kendisine öğretmiş, oğlan da sonunda usta bir avcı olup çıkmış. Yanından ayrılırken ustası kendisine bir tüfek vererek demiş ki: "Attığını vurursun bununla. Uçan kuşu sektirmez!"

En küçük kardeşe gelince, onun da yolda bir adam çıkmış karşısına, selam sabahdan sonra yolculuğunun nedenini sormuş: "Terzilik öğrenmek istemez misin?" demiş. En küçük oğlan da: "Terzilik mi, Allah saklasın!" diye cevap vermiş. "Sabahdan akşama kadar iki büklüm otur, iğneyle ha babam dikiş at dur, sonra ütüyü uğraş; yoo, bana göre değil."-"Aman ne söylüyorsun sen," diye atılmış adam. "Bu anlattığın, senin bildiğin terzilik. Benim sana öğreteceğim bambaşkadır; efendice bir iş, hayli şerefli, hatta çok onurlandırıcı bir meslektir." Oğlanın da sonunda aklı yatmış, adamın peşine düşüp gitmiş, terziliğin bütün inceliklerini bir güzel öğrenmiş. Çıraklık yılları sona erince, ustası kendisine bir iğne vererek demiş ki: "Elinde bu iğne olsun yeter ki, ister bir yumurta kadar yumuşak, ister bir çelik kadar sert, karşına çıkacak her şeyi diker tutturursun birbirine; öyle ki, dikiğin şey yekpâre bir bütün olur, dikiş yeri seçilmez pek."

Gel zaman git zaman, dört yıl olmuş, dört kardeş de sözleştikleri gün ve saatte kavşak yerinde buluşmuşlar, birbirlerine sarılıp öpüşmüşler ve hep birlikte yola koyulup babalarına dönüp gelmişler. Oğullarını karşısında görünce babalarının yüzü gülmüş: "Eh, demek rüzgar sizi yine benim buraya attı," demiş. Oğlanlar da başlarından geçenleri sırayla anlatmışlar babalarına, öğrendikleri meslekleri, hünere bir bir saymışlar. O sırada da evin önündeki ulu bir ağacın altında oturuyorlarmış. Babaları demiş ki: "Şimdi sizi bir sınavdan geçireceğim, herkes marifetini gösterecek bakalım!" Sonra başını kaldırıp ikinci büyük oğluna

demiş ki: "Ağacın tepesinde iki dalın arasındaki ispinoz kuşunun yuvasını görüyor musun? Söylers misin bana, içinde kaç yumurta var? İkinci büyük oğlu münecçimmiş ya, hemen dūrbūnūnū gözūne dayayıp bakmış ağacın tepesine: "Beş tane," diye cevap vermiş. Bunun üzerine adam en büyük oğluna dönmiş: "Ağaca çık da al getir şu yumurtaları! Ama üzerlerinde kuluçkaya yatmış kuşu hiç ūrkūtmeyecek, kaçırmayacaksın!" En büyük oğul da hırsızmış ya, hemen ağaca tırmanmış, beş tane yumurtayı alıp inmiş aşağıya, kuşun kulağı bile duymamış, yerinden hiç kıvıldamamış. Babası da beş yumurtayı alarak birer tanesini odadaki bir masanın bir köşesine koymuş, kalan beşincisini de masanın ortasına dikmiş, avcı oğluna dönüp demiş ki: "Bir atışta beş yumurtayı vuracak, hepsini ortalarından ikiye biçeceksin." Avcı oğul da tūfeđi doğrultmuş, nişan alıp çekmiş tetiği, beş yumurtayı babasının istediği gibi bir atışta vurmuş, ortalarından ikiye biçmiş. Tūfeđindeki barut da barutmuş hani. Bunun üzerine adam dördüncü oğluna dönerek: "Sıra sende," demiş. "Şu iki parça edilmiş yumurtaları al da dik bakalım birbirine; içindeki civcivleri de dikeceksin tabii, ama öyle dikeceksin ki, üzerlerinde hiç iplik izi seçilmeyecek!" Terzi oğul da, iğnesini ipliğini çıkarıp babasının istediği gibi dikmiş, birbirine tutturmuş hepsini. İşini bitirdikten sonra hırsız ağabey yumurtaları alıp yine ağaca tırmanmış, kuşun hiç kulağı duymadan yumurtaları altına koyup dönmüş. Birkaç gün sonra kuluçka süresi sona erip yavrular çıkmış yumurtalardan, terzi oğulun attığı dikişler ancak pembe bir yol gibi seçiliyormuş.

Bunun üzerine babaları oğullarının dördüne dönerek demiş ki: "Evet, sizi övmeden duramayacağım. Dört yıllık zamandan iyi yararlanmış, doğru dūrüst bir şeyler öğrenmişsiniz. Ancak diyemem ki, hanginiz en üstünsünüz. Yakında öğrendiklerinizi uygulama fırsatı çıkar, o zaman görürüz bakalım."

Arası çok geçmemiş, bir gūrūltü kıyamet kopmuş ūlkede; bir dev prensesi kapıp götürmüştü. Gece gündüz prensesin yasını tutan kral, tellallar çıkarıp halka duyurmuş ki, kim kızını devin elinden kurtarırsa onu kendisine damat yapacaktı. Dört kardeş: "İşte hūnerlerimizi göstereceğimiz güzel bir fırsat!" demiş, prensesi kurtarmaya karar verip hep birlikte yola dūşmüşler. Münecçim kardeş: "Prensese nerede, ben şimdi öğrenirim," diyerek dūrbūnūyle bakmış ve şöyle söylemiş: "Gördüm onu, buradan çok uzakta denizin ortasındaki bir kayanın üzerinde oturuyor, yanında da bir ejderha var, göz kulak oluyor ona." Sonra krala varıp bir gemi istemiş, kardeşleriyle gemiye atlayıp kayanın yanına gelmişler.

O anda prensese kayanın üzerinde oturuyor, dev de başını onun dizine koymuş uyuyormuş. Avcı kardeş: "Ben bu durumda nasıl ateş ederim? Prensese de devle birlikte vurup öldürürüm sonra," demiş. Hırsızkardeş: "O zaman ben bir deneyeyim şansımı!" diye atılmış, sessizce yaklaşmış devin başının altından prensese aşırđıđı gibi dönüp gelmiş; ama

bunu o kadar usulcacık ve el çabukluğuyla yapmış ki, devin ruhu bile duymamış, eskisi gibi horuldayarak uyumasına devam etmiş. Dört kardeş prensesle hemen gemiye atlamış, denize açılmışlar. Derken dev uyanmış, bakmış ki prenses yanında yok, dört kardeşin peşine düşmüş; öfkesinden ateş püskürüyor, havada uçarak onları izliyormuş. Tam gemiye yetişmiş de alçalıp üzerine konacaktı, avcı kardeş, tüfeğini doğrulttuğu gibi tam kalbinin ortasından vurmuş dev. Dev de havadan cansız düşmüş geminin üzerine; ama o kadar iri ve güçlü bir şeymiş ki, ağırlığı altında gemiyi parça parça etmiş. Gemidekiler bereket versin ellerine geçirdileri tahta parçalarına tutunup canlarını kurtarmış, uçsuz bucaksız denizde oradan oraya sürüklenmeye başlamışlar. Çok tehlikeli bir durummuş doğrusu. Ama terzi kardeş boş durur mu? Hemen o harikalar yaratan iğnesini çıkarmış, attığı birkaç iri dikişle tahtaları göz açıp kapamadan birbirine tutturup bir sal yapmış, sonra salın üzerine oturup geminin parçalarını bir araya toplamış, bunları da ustalıklı birbirine dikip tutturmuş; derken kısa zamanda gemi hazır olmuş, yelkenleri fora edip geldikleri yere dönerek doğru kralın huzuruna çıkmışlar.

Kızını yine karşısında görünce, sevincinden gözü dünyaları görmemiş kralın. Dört kardeşe dönüp demiş ki: "Biriniz kızıyla evlenecek, damadım olacak. Ama bunun hanginiz olacağını siz kendi aranızda kararlaştırın." Kral böyle der demez kardeşler arasında bir kavgadır kopmuş, her biri prensese sahip çıkmaya kalkmış. Müneccim kardeş demiş ki: "Ben dübünle bakıp prensesi görmeseydim, sizin bütün hüneleriniz ne işe yarardı? Prensesle evlenmek benim hakkımdır." Hırsız kardeş de şöyle konuşmuş: "Ben prensesi devin altından çekip almasaydım, senin onu görmene kaç para ederdi. Prensesle evlenmek bana düşer." Avcı kardeş de şöyle demiş: "Benim attığım kurşun onun canını cehenneme yollamasaydı, dev hepimizi parça parça eder, prensesi de sağ bırakmazdı. Prensesle evlenmek benim hakkımdır." Terzi de demiş ki: "Ben hünelerimi ortaya koyup da geminin parçalarını dikip birbirine tutturmasaydım, hepimiz de yürekler acısı bir şekilde suda boğulup gitmiştiniz şimdi. Prensesle evlenmeyi hepimizden önce ben hakettim."

Kardeşlerin böyle çekiştiğini görünce, kral şu kararı vermiş: "Bakıyorum, her biriniz prenses üzerinde aynı derecede hak sahibi. Ama hepimiz prensesle evlenemeyeceğinize göre, hiçbiriniz onunla evlenmeyecek demektir. Yaptıklarınıza karşılık ödül olarak sizlere birer kontluk bağışlayacağım!" Kralın kararı dört kardeşin de pek hoşuna gitmiş ve demişlerki: "Aramızda ayrılık çıkmasındansa, böylesi daha iyidir." Her biri kraldan bir kontluk almış, babalarıyla beraber ölünceye kadar mutluluk ve esenlik içinde yaşamışlar. Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine.

Uygulama (3)

Masalın Adı: Üç Dil Bilen Oğlan

Bir zamanlar İsviçre'de yaşlı bir kont yaşamış. Bir de oğlu varmış, ama bu oğlan aptal mı aptalmış, kafasına hiçbir şey girmezmiş. Kont babası, bir gün oğlunu karşısına alıp demiş ki: "Bak oğlum, öyle yaptım, böyle yaptım, bir şey sokamadım senin şu kafana. En iyisi buradan gitmen. Seni tanınmış bir ustanın yanına vereceğim, bir de o talihini denesen bakalım." Sonra oğlunu tutup bir başka kente yollamış. Oğlan oradaki bir ustanın yanında koca bir yıl kaldıktan sonra yine dönüp gelmiş eve. Babası sormuş: "Ee, anlat bakayım oğlum, ne öğrendin?" Oğlan da: "Köpekler havlayarak ne söylüyor, onu öğrendim," diye cevap vermiş. Bunun üzerine babası: "Aman Yarabbi! Öğrendiklerinin hepsi bu kadar mı?" diye bağırır. "Seni bir başka kente yollayayım en iyisi!" Sonra oğlunu tutup bir başka kente yollamış, bir başka ustanın yanına vermiş; oğlan, burada da bir yıl kalmış. Bir yıl geçip de eve döndüğünde babası yine sormuş: "Ee, anlat bakayım oğlum, ne öğrendin?" Oğlan da: "Kuş dilini öğrendim," demiş. Bunu işitince babasının tepesi atmış: "Senin gibi hayırsız evlat olacağına hiç olmasın daha iyi!" demiş. "Bunca değerli zamanı çar çur ettin, bir şeycik öğrenemedin. Utanıp sıkılmadan nasıl gözümüne görünüyorsun, bilmem! Seni üçüncü bir ustanın yanına vereceğim. Onun yanında bir şey öğrendin öğrendin, yoksa evlatlıktan sildim gitti seni." Oğlan, bu kez de üçüncü ustanın yanında bir yıl kalıp dönmüş eve. Babası sormuş: "Ee anlat bakayım oğlum, ne öğrendin?" Oğlan: "Sevgili babacığım! Bu yıl da kurbağaların dilini öğrendim" diye cevap vermiş. Babası bunu işitince küplere binmiş, adamlarını çağırıp şöyle konuşmuş: "Bu çocuğu gördünüz ya! Benim oğlum değil artık, onu evlatlıktan siliyorum, alın götürün ormana, gebertin gitsin!" Adamlar oğlanı alıp ormana götürmüşler, ama iş öldürmeye gelince kıyamayıp yine salıvermişler. Oğlanı öldürdüklerine inanması için bir karaca avlayıp dilini kesmiş, gözlerini oymuşlar, oğlanın babasına getirip vermişler.

Serbest bırakılan oğlan yollara düşmüş; az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, sonunda bir şatoya varıp geceyi geçirmek için izin istemiş. Şatonun efendisi: "İzin verdim peki," demiş. "Ama aşağıdaki eski kulede geceleyeceksin. Eğer kabul edersen, git kal orada. Kal ama, çok tehlikeli bir yerdir, hayatına malolabilir, söylemedi deme bak. İçersi azgın köpeklerden geçilmez, havlayıp ulurlar durmadan, belli saatlerde kendilerine bir insan

kurban edilsin isterler, kurbanlarını da göz açıp kapamadan yiyip yutarlar." Meğer köpeklerin yüzünden bütün çevre yaslara bürünmüş, kimse de çıkıp bu işe bir çare bulamıyormuş.

Oğlan, bu sözlerden hiç korkmayarak demiş ki: "Köpeklerin yanında kalırım seve seve. Yalnız yiyecek bir şeyler verin de önlerine atayım. Bana bir zararları dokunmaz onların." Bunların üzerine azgın köpeklere vermesi için eline biraz yiyecek tutuşturmuş, oğlanı alıp kuleye götürmüşler. Oğlan kuleden içeri girmiş, ama köpekler hiç havlamamışlar; kuyruklarını sallayıp oğlanın etrafında dolanmış, önlerine koyduğu yiyeceği yiyip onun kılına bile dokunmamışlar.

Ertesi sabah oğlan burnu kanamadan kuleden çıkıp gelince, herkes bu işe şaşırıp kalmış. Oğlan, şatonun efendisine: "Köpekler bana niçin kulede kaldıklarını, neden ortalığı kasıp kavurduklarını kendi dillerinde bir bir anlattılar," demiş. Meğer hepsi de lanetliymiş köpeklerin, kulenin altında gizli, büyük bir hazineye bekçilik yapmakla görevlendirilmişler, hazine bulunup çıkarılmadan da rahat yüzü göremeyeceklermiş. Bu işin nasıl yapılacağını da oğlana açıklamışlar.

Oğlanın anlattıklarına şatodakiler pek sevinmiş, şatonun efendisi: "Seni evlatlığa kabul edeceğim, yeter ki hazineyi çıkar," demiş. Oğlan da yine kulenin altına inmiş, her şeyi önceden bildiği için altınla dolu bir sandığı toprağın altından çıkarıp getirmiş. Azgın köpeklerin havlayıp uluması da kesilmiş hemen, köpekler kaybolup gitmiş, ülke de bu beladan yakayı kurtarmış.

Gel zaman git zaman, oğlanın aklına Roma'ya gitmek gelmiş. Yolda yürürken bir bataklığın yanından geçiyormuş, vak vak öten kurbağaların sesine kulak vermiş, ne konuştuklarını öğrenince bir düşüncedir almış kendisini, içine bir hüznün çökmüş. Gide gide sonunda Roma'ya varmış. Tam o sırada da papa gözlerini hayata yummuş, yerine kimi geçireceklerini de kardinaler bir türlü kestiremiyorlarmış. Sonunda anlaşmışlar, kimde Tanrının bir işaretini görürsek onu papalığa seçelim, demişler. Kardinalerin böyle bir karara varmalarıyla kontun oğlunun kiliseden içeri girmesi bir olmuş. Derken kar gibi beyaz bir güvercin gelip oğlanın omzuna konmuş ve bir daha da uçup gitmemiş. Kardinaler de bunu Tanrının bir işareti saymış ve hemen kontun oğluna papa olmak isteyip istemediğini sormuşlar. Oğlan, papa olayım mı, olmayayım mı, acaba ben bu makama layık mıyım? diye kararsızlık içinde düşünüp dururken güvercinler ol! ol! diye diretmişler. O da sonunda: "Peki," demiş. Bunun üzerine takdis edilerek papalık makamına oturtulmuş. Böylece yolda kurbağalardan işitip de pek şaşırttığı haber doğru çıkmış. Ama papa olduktan sonra dinsel bir

töreni yönetmesi gerekiyormuş, oysa törende söylenecek sözlerden bir tekini bile bilmiyormuş.

Neyseki iki güvercin hâlâ omuzlarında duruyormuş da, konuşacağı bütün sözleri onun kulağına fısıldamış.

Uygulama (4)

Masalın Adı: Erkek Kardeş ile Kız Kardeş

Bir varmış, bir yokmuş, evvel zaman içinde, kalbur saman içinde biri oğlan, biri kız iki kardeş varmış. Bir gün erkek kardeş kızkardeşinin elinden tutmuş da şöyle demiş: "Annemiz öldü öleli hiç rahat yüzü görmedik. Üvey annemizin bizi dövmediği gün yok. Yanına yaklaşacak olsak sille tokat uzaklaştırıyor bizi. Bütün yediğimiz, sofrada artakalan taş gibi kuru ekmek kabukları. Evdeki köpeğin durumu bile bizimkinden daha iyi, hiç değilse üvey annemiz arada sırada doğru dürüst bir yiyecek atıyor önüne. Neyse ki, asıl annemiz bunları görüp bilmiyor artık. Gel, seninle buradan kaçalım kardeşim, uzaklara gidelim!" Kızkardeş peki deyince hemen yola düşmüş, koca bir gün çayır çimen, kır bayır, dere tepe dememiş yürümüşler. Bir ara yağmur yağmış, kız demiş ki: "Tanrı baba da bizim acımıza ortak oluyor, o da bizimle ağlıyor." Derken akşam üzeri büyük bir ormana gelmişler; iyice acıkmış karınları, uzun bir yolu tepmekten de yorgun düştikleri için, bir ağaç kovuğuna girip uyumuşlar.

Ertesi sabah uyandıklarında bakmışlar ki, güneş yükselip tepelerine gelmiş, sıcaklığı kovuktan içeri vuruyor. Erkek kardeş: "Çok susadım, yakında bir pınar olsaydı, gidip kana kana içerdim şimdi. Ama bir su sesi kulağıma gelir gibi oldu," deyip doğrulmuş, kızkardeşinin elinden tutmuş, birlikte suyu aramaya koyulmuşlar. Koyulmuşlar ama, kötü kalpli üvey anneleri büyücünün biriymiş, iki kardeşin evden kaçtıklarını anlayınca peşlerine düşmüş, göze görünmeden sinsi sinsi onları izlemiş, ormana gelip ne kadar pınar varsa hepsini büyülemiş. Derken iki kardeş araya taraya bir su bulmuş; su, taşların üzerinden hopluya zıplaya akıyor, pırl pırl parlayarak göz kamaştırıyormuş. Erkek kardeş hemen eğilip sudan içecek olmuş, ama kızkardeş suyun çığıl çığıl sesiyle şöyle dediğini işitmiş: "Kim benim suyumdan içerse, kaplan olur! Kim benim suyumdan içerse, kaplan olur!" Bunun

üzerine kızkardeş: "Aman kardeşim, sakın içme bu sudan!" diye seslenmiş. "Sonra vahşi bir hayvan olur, beni paralarsın." Oğlanın içi susuzluktan yanıp kavruluyormuş, ama kızkardeşinin sözünü dinleyip içmemiş sudan: "Eh ne yapalım, ben de bekler, bundan sonra bulacağımız sudan içerim," demiş. Az sonra bir su daha bulmuşlar, Oğlan tam sudan içecekken kızkardeşi bu suyun da şöyle dediğini duymuş: "Kim benim suyumdan içerse kurt olur! Kim benim suyumdan içerse, kurt olur!" Bunun üzerine kızkardeş: "Aman kardeşim, sakın içme bu sudan!" diye seslenmiş. "Yoksa bir kurt olur, beni yersin." Erkek kardeş de içmeyerek şöyle demiş: "Eh ne yapalım, ben de bekler, bundan sonra bulacağımız sudan içerim. Ama o zaman istediğini söyle, beni içmekten alıkoyamazsın, çünkü susuzluktan neredeyse ölceğim." Derken bir su daha bulmuşlar, ama kızkardeş suyun yine çağıldayarak şöyle söylediğini işitmiş: "Kim benim suyumdan içerse ceylan olur! Kim benim suyumdan içerse ceylan olur!" Bunun üzerine kızkardeş şöyle demiş: "Aman kardeşim, sakın içme bu sudan! Sonra bir ceylan olur, beni bırakıp gidersin." Ama oğlan, bu kez kızkardeşini dinlemeyerek hemen suyun başına çökmüş, eğilip içmeye başlamış. Başlamış ama, daha ilk yudumda yavru bir ceylan olup çıkmamış mı!

Kızkardeş, zavallı kardeşini büyülenmiş görünce başlamış ağlamaya. Küçük ceylan yavrusu da gözlerinden yaşlar akararak kızkardeşinin yanbaşımda mahzun mahzun dikilmiş. Derken kızkardeş, ağzını açıp şöyle demiş: "Ağlama benim canım ceylan kardeşim! Nasıl olsa ben yanındayım, senden hiç ayrılmayacağım." Sonra altın simlerden örülmüş çorap bağına ayağından çözüp alarak ceylan kardeşinin boynuna dolamış, sağdan soldan topladığı otlarla yumuşacık bir de ip örmüş, ipi kardeşinin boynuna geçirerek çekip götürmüştü, ormanın derinliklerine dalmış, yürümüş, durmadan yürümüş. Derken bir kulübeyle karşılaşmışlar. Kız, kapısından girip şöyle bir göz atmış içine; bakmış ki boş, eh, başımızı sokup burada toplayıp ceylan kardeşi için yumuşak bir yatak yapmış. Sabahları evden çıkıp ormanda bitki kökleri, böğürtlen, fındık, fıstık gibi şeyler topluyor, kardeşi için de körpe otlar devşirip getiriyormuş. Ceylan kardeşi de bunları onun elinden alıp yiyor, neşe içinde hoplayıp zıplıyor, kızkardeşi gözü önünde koşup oynuyormuş. Akşam kızkardeş yorgun düşüp de duasını okuduktan sonra, başını ceylan kardeşinin sırtına dayıyor, kardeşinin sırtını kendine yastık yapıp mişil mişil uyuyormuş. Keyiflerine hiç diyecek yokmuş hani. Bir de erkek kardeş ceylan kılığına girmeyeymiş, bundan ötesi can sağlığıymış.

İki kardeş bir zaman vahşi ormanda tek başlarına yaşayıp gitmişler. Ama günlerden bir gün ülkenin kralı ormanda büyük bir av partisi düzenlemiş. Borular dört bir yanda çın çın ötüyor, köpekler havlayıp ağaçlar arasında neşeyle bağırişiyorlarmış. Ceylan kardeş bunları işitmiş de, ah keşke ben de şimdi aralarında olsaydım, diye geçirmiş içinden. Kızkardeşine dönüp demiş ki: "N'olur, bırak ben de gideyim, katılayım şunların arasına. Artık

dayanamayacağım." Hayli bir süre dil döküp yalvardıktan sonra kızkardeşini razı etmiş. Kızkardeşi: "Git ama," demiş, "Akşam yine dönüp geleceksin. Ancak, ne olur, ne olmaz, kapıyı kapatacağım ben; geldiğin zaman kapıya vurup: "Kardeşim, kardeşim! Aç kapıyı ben geldim" de ki ben sen olduğunu bileyim, yoksa açmam kapıyı." Kızkardeşinin bu sözlerinden sonra ceylan kardeş fırladığı gibi evden dışarı atlamış kendini, açık havada bir neşelenmiş bir keyiflenmiş ki, deme gitsin! Ama kral ile avcılar durur mu? Hemen peşine düşmüşler. Düşmüşler ya, bir türlü yetişip de kendisini ele geçirememişler. Tam yakaladık, elimizden kurtulamaz artık dedikleri sıra, ceylan kardeş çalıkların ağaçların arasına ok gibi dalıp gözden kaybolmuş. Akşam olup sular kararınca kulübeciğizlerine dönüp kapıyı çalmış: "Kardeşim, kardeşim! Aç kapıyı ben geldim!" diye seslenmiş. Açılan kapıdan zıpladığı gibi girmiş içeri, yumuşacık yatağına uzanıp uyumuş, bütün gece dinlenip gündüzki yorgunluğunun acısını çıkarmış.

Derken sabah olmuş, av partisi yeniden başlamış. Boru seslerini işiten ceylan kardeş, yine yerinde duramayıp kızkardeşine şöyle söylemiş: "N'olursun, kardeşim, aç kapıyı da çıkayım dışarı, dayanamayacağım artık." Kızkardeşi de ne yapsın, açmış kapıyı ve demiş ki: "Ama unutma sakın, akşam sular kararır kararmaz dönüp gelecek, kapıyı çalıp sana öğrettiğim sözleri söyleceksin!" Kral ile avcılar, boynunda altın tasmayıyla ceylan kardeşi yine karşılarında görünce dururlar mı? Hemen düşmüşler peşine. Ama ceylan kardeş o kadar çevik hareket ediyor, öyle hızlı koşuyormuş ki, bir türlü kendisine yetişememişler. Kovalamaca bütün gün sürmüş, ama akşam üzeri avcılar ceylan kardeşin etrafını sarmışlar, içlerinden biri ayağından hafifçe yaralamış onu, ceylan kardeş de topallaya topallaya kaçmaya başlamış. Başlamış ama, avcının biri de peşini bırakmamış, ta kulübenin yanına kadar izlemiş kendisini ve kapıda onun şöyle seslendiğini işitmiş: "Kardeşim, kardeşim! Aç kapıyı ben geldim!" Derken kulübenin kapısı aralanıp sonra hemen yine kapatılmış. Bunun üzerine doğru krala yollanan avcı, görüp işittiklerini bir bir kendisine anlatmış. Kral da: "Yarın yine ava çıkılsın!" diye emir vermiş.

Kral emir veredursun, ceylan kardeşinin yaralandığını görünce kızkardeşin korkudan ödü patlamış. Su getirerek kardeşinin ayağındaki kanları güzelce yıkayıp temizlemiş, yaranın üzerine şifalı otlar koyup: "Haydi şimdi git yat yatağına, benim canım ceylan kardeşim, ya da iyileş!" demiş. Ama yara o kadar hafifmiş ki, ertesi sabah ceylan kardeş iyileşip kalkmış ayağa, hiçbir şeyi kalmamış. Dışarda yeniden başlayan o şenlikli av partisinin gürültüsünü işitir işitmez kızkardeşine dönüp şöyle söylemiş: "Ne olursun, kardeşim, kapıyı aç da çıkayım dışarı, dayanamayacağım artık. Bu sefer o kadar çabuk yakalanmam, merak etme.! Ama kızkardeşi, gözlerinden yaşlar akarak, "Seni öldürür avcılar, ben de o zaman bu ormanda tek başıma kalırım, kimse arayıp sormaz halimi. Olmaz, seni

dünyada koyvermem!" diye cevap vermiş. Ceylan kardeş de demiş ki: "Öyleyse ben de burada kalır kahrımdan ölürüm. Av borularının sesini duydum mu, bir ateştir düşüyor içime, kalbim duracak." O bunları söyleyince, kızkardeşi üzüle üzüle açmış kapıyı. Ceylan kardeş de sevincinden uçarak doğru ormanın içine dalmış.

Kral, ceylan yavrusunu yine karşısında görür görmez adamlarına dönerek: "Düşün şunun peşine, akşama kadar da kovalayın! Ama bir yerini incitmeyesiniz sakın!" diye emir vermiş. Güneş batar batmaz da bir gün önce ceylan kardeşi ayağından yaralayan avcıya demiş ki: "Gel bakayım, göster bana şu kulübeyi." Kulübeye vardıklarında, kral usulcacık kayıyı vurup şöyle seslenmiş: "Kardeşim, kardeşim! Aç kapıyı ben geldim!" Bunun üzerine kapı aralanmış, kral da içeri girmiş. Bakmış, karşısında güzel bir kız dikiliyor; bir de güzel, bir de güzelmış ki, dünyada bir eşi daha yokmuş. Kız, ceylan kardeşinin değil de, altın taçlı adamın içeri girdiğini görünce korkmuş. Ama kral gülümseyerek kıza bakmış, ona elini uzatarak demiş ki: "Şöyle bakmış, sarayıma gelir, benimle evlenir mişin?" Kız da: "Evlenirim tabii," diye cevap vermiş. "Ama ceylan kardeşim de benimle gelecek, onu yalnız bırakamam," demiş. Kral da: "Sen hayatta oldukça, ceylan kardeşin de senin yanında yaşar gider. Hiçbir şeyden yoksun koymam onu!" diye karşılık vermiş. Tam o anda ceylan kardeş zıpladığı gibi kapıdan girmiş içeri, kızkardeş de yine ipi boynuna geçirmiş, kendi eliyle tutarak onu kulübeden çıkarmış.

Kral, kızı atına bindirip saraya getirmiş. Sarayda hemen düğün demek kurulup bir şenlik düzenlenmiş ki, deme gitsin! Kız da böylece kraliçe olmuş. Kral ile kraliçe, hayli uzun zaman neşe ve mutluluk içinde yaşamışlar. Ceylan kardeş de kızkardeşinin yanında gereken bakım ve ilgiyi görüyor, sarayın bahçesinde hoplayıp sıçırıyor, ordan oraya koşup duruyormuş. Ama iki kardeşi evden kaçırıp yollara düşüren o hain üvey anne öyle sanıyormuş ki, kızı ormandaki vahşi hayvanlar paraladı, ceylan kılığındaki erkek kardeşini de avcılar vurup öldürdü. Onların alabildiğine mutluluk içinde yaşadığını ve keyiflerine hiç diycek olmadığını öğrenince, kalbindeki haset ve düşmanlık alevlenmiş, rahatı huzuru kaçıp gözüne uyku girmez olmuş. Ne yapıp etsem de şu iki kardeşin başına ne çorap örsem? diyerek kafa yormaya başlamış, gece gündüz hep bunu düşünüp durmuş. Üvey annenin bir de öz kızı varmış, ama çirkin mi çirkinmiş, üstelik bir gözü de körmüş. Bir gün kız, annesine dert yanarak demiş ki: "Kraliçe olmak aslında ona değil, bana yaraşır." Cadı annesi de: "Sen sesini çıkarma!" demiş. "Vakti zamanı gelince, bak anneciğin senin için neler yapacak, gör!"

Derken kraliçe hamile kalmış, vakti saati dolup nurtopu gibi bir oğlan dünyaya getirmiş. Tam o sırada da kral ava çıkmışmış. Bunu fırsat bilen üvey anne, bir hizmetçi

kılığına girip lohusa kraliçenin yattığı odanın kapısından içeri süzülmüş ve kraliçeye: "Haydi kraliçem, gelin! Banyonuz hazır. Banyo iyi gelecek, size güç verecektir. Haydi durmayın, su soğumadan gelin!" diye seslenmiş. Cadı kadının kızı da oradaymış, annesine yardım ediyormuş. Ana kız, ikisi iki taraftan güçsüz düşmüş kraliçeyi tutup banyoya götürmüşler, küvetin içen yatırdıkları gibi kapıyı üzerine kilitleyip sınıışmışlar. Genç ve güzel kraliçe bir an önce havasızlıktan boğulup ölsün diye de banyoda bir ateş yakmış, bir ateş yakmışlar ki, cehennem gibi olmuş içersi.

Bunun üzerine cadı kadın, kızının başına bir başlık geçirip kraliçenin yatağına yatırmış. Kızını öyle bir kılığa sokmuş ki, dışarıdan bakan biri boyuyla bosuyla, kaşıyla gözüyle kraliçeden ayırt edemezmiş. Hepsi iyi, güzel de, kızının kör gözü yok mu, işte ona bir çare bulamamış. Kral durumu anlamasını diyerek kızının kör gözünün bulunduğu tarafa yatırmış. Derken akşam olup kral saraya dönmüş, bir oğlunun dünyaya geldiğini işitince sevinden duramamış, sevgili eşimin yanına gideyim de bakayım ne yapıyor deyip, doğru kraliçenin odasına yollanmış. Kapıdan içeri girer girmez cadı üvey anne hemen yükseltmiş sesini: "Aman ne yapıyorsunuz, yüce kralım? Perdeleri sakın açmayınız, kraliçemiz henüz ışığa bakacak durumda değil, dinlenmeye ihtiyacı var." Kral da yatakta sahte kraliçenin yattığını nereden bilsin? Geldiği gibi yine odadan çıkıp gitmiş.

Derken gece yarısı olmuş, herkes uykuya yatmış. Uyanık tek kişi kalmış sarayda, o da dadiymiş; bebeğin yattığı odada, beşiğin hemen başucunda gözleri açık oturuyor, bebeğe göz kulak oluyormuş. Bir de bakmış, kapı açılıp odaya kraliçe girmesin mi! Kraliçe bebeğini beşikten kaldırıp kucağına almış, emzirmiş onu, sonra yastığını kabartıp düzelterek yine beşiğine yatırmış, yorganı güzelce örtmüş üzerine. Ama ceylan kardeşini de unutmamış bu arada, yattığı köşeye gidip sırtını sıvazlamış ve geldiği gibi yine hiç ses etmeden kapıdan çıkıp gitmiş. Dadi da sabah olur olmaz, acaba geceleyin saraya dışardan biri girdi mi? diye sormuş soruşturmuş. Nöbetçiler: "Hayır, biz kimseyi görmedik!" demişler. Kraliçe, daha pek çok gece çıkıp gelmiş, ama hiçbirinde tek kelime konuşmamış. Dadi, her seferinde odaya girdiğini görmüş, ama kimseye bundan sözetmeye cesaret edememiş.

Gel zaman, git zaman, günün birinde kraliçenin dili çözülerek sormuş:

"Ne yapar bebeğim? Ne yapar ceylan kardeşim?"

Bundan sonra gelsem gelsem iki kez daha gelirim."

Dadi cevap vermemiş; ama kraliçe odadan çıkıp gidince, doğru krala koşmuş, duyup işittiklerini bir bir anlatmış. Kral da: "Aman Tanrım, nasıl şeydir bu! Yarın akşam çocuğun

yanında ben kalacağım!" demiş. Akşam olunca, çocuğun yattığı odada beklemeye başlamış. Geceyarısı yine kraliçe kapıyı açıp girmiş içeri ve sormuş:

"Ne yapar bebeğim? Ne yapar ceylan kardeşim?"

Bundan sonra gelsem gelsem iki kez daha gelirim."

Bunu işiten kral daha durur mu? Fırladığı gibi kraliçeyi tutup bırakmamış: "Sen benim sevgili eşimden başkası olamazsın!" demiş. Kraliçe de şöyle cevap vermiş: "Evet, ben senin eşimim." Bunu der demez Tanrının yardımıyla yeniden dirilip canlanmış kraliçe, yüzündeki solukluk kaybolmuş, yerine pembe ve sağlıklı bir renk gelmiş. Cadı üvey annesiyle kızının kendisine yaptıklarını krala bir bir anlatmış. Kral da her ikisini yargıç önüne çıkarmış; anayla kız, yaptıkları kötülüklerle karşı ölüm cezasına çarptırılmışlar. Ormana götürülüp bırakılan kızı vahşi hayvanlar paralamış, cadı anası da ateşe atılarak cayır cayır yanmış. O yanıp kül olunca, ceylan kardeş de hayvan kılığında çıkıp yine eskisi gibi insan kılığına girmiş, kızkardeşiyle birlikte ömürlerinin sonuna kadar mutlu bir hayat sürmüşler. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

**TÜRK MASALLARINDA KARŞILAŞILAN SOSYAL VE KİŞİSEL SORUNLAR
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

UYUDUM NITTİM BEN BANA ETTİM

**MASALDAKI SOSYAL VE KİŞİSEL
SORUNLAR**

MASALDAKI ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Padişah + çalışmış. Hayat standartları yüksek olan bayındır bir ülkenin var olmasına çalışmış. "Bir ülkenin bir padişahı varmış. Gecesini gündüzüne katmış ömrü boyunca. Yoksullara yemek yedirmiş doyunca. Ulu Ulu camiler yaptırmış inananlar için. Yüce yüce köprüler kurmuş yolsuzlar için. Sebiller akıtmış susuzlar için. Halkı çok memnunmuş kendisinden."

- Dine hizmet eden kısımları var olan
- Ulaşım imkanları mükemmel
- Aşhaneleri mevcut
- Su meselesi halledilmiş
- Babasının problemi olmayan bir ülke

Tüm bunlara rağmen mutlu olamayan padişah

"Amma velâkin padişah içten içe çok mutsuzmuş. Bir türlü çocuğu olmamış çünkü"

Kişisel problemin yorumu:

1. Yönetimin devamlılığı nasıl sağlanacak

2. Kendisinden sonra yönetime gelenlerin halkının mutluluğunu idame ettirip ettirmeyecekleri

Aile sorunu Evlenme

3. Yerine kim gelmeli ki mevcut durum daha iyiye gitsin

4. Soyü sürmeli. Nesli tükenme korkusu. Bu ancak kendinden bir evlatla mümkün olur.

Mutlu bir aile tasviri ve problemleri

- İnsan olarak, insan ve teknoloji, tıp, ilim ile bu sorun çözülemiyor. İnsan gücünü aşan bir olgu ile karşı karşıya kalınıyor. Bu problemin çözümü için tek çare Allah!...

"Ben derim ki bir geziye çıkalım, birlikte. El elden üstündür. Her memleketin yolu başka, dili başka, hali başkadır. Kimbilir oralarda görüp bilemediğimiz, sorup öğrenemediğimiz neler neler vardır."

Başka ülkelere gitme düşüncesi. Neler? Başka diyarlarda çare arama. Kendilerinin dışında bulunanlarla diyalog kurarak derdine çözüm bulmak.

"Ne Hint kalmış gezmelikleri, ne Çinimain. Yorulduka köylülerle birlikte yıkık dökük hanlarda gecelermişler. Kirlendikçe mahalle hamamlarında yıkanıp arınmişlar."

Halk tedavi şekillerini deneme cihetine gittiler (Hamam motifi) Ama zm yok.

Arayışa devam:

Dervif - Bilge kişi

Kulube + yalnız yaşayan bir kişi:

Öğreti: Doğa ile birlikte yaşama sevinci

- Malın mülkün, paranın insanları her zaman mutla kılamayacağı

- Hoşgörülü bir insan tipi olmanın gerekliliği

- Her türlü zorluğa rağmen yaşamayı sevmenin gerekliliği

Umduklarını bulamadan saraya dönüş.

- Dervişin verdiği mucize iki elma

"Derviş hiç bir şey sormamış, sözlerini, hayra da şerre de yormamış. Cebinden çıkarıp iki elma vermiş onlara: "İki rekât namaz kıldıktan sonra biriniz birini, biriniz öbürünü yesin. Ondan sonrasına Allah kerim" demiş, başka bir şey dememiş." s. 96

Sorun: Prensesin hayatı tanımadan öğrenmeden büyütülmesi.

Elmaları yedikten sonra sırma saçlı bir kız çocuğunun doğması

"Büyütmeye başlamışlar ama nasıl? Kristal camlardan bir camekân yaptırmışlar. Onun içine koymuylar bebeği. Başına da halayıklar, cariyeler, dadılar dikmişler. Serencam Hanım büyümüş, sürüp ondördüne gelmiş. Ayın ondördü gibi ışıklı, yarlı yakışıklı genç bir kız olmuş. Olmuş ama neye yarar? Dünyadan habersiz büyümüş. Ne insanları tanımış, ne hayvanları. Ne ağaçları görmüş, ne çiçekleri. Ne bir kuşa bakmış, ne de çıkan bir suya. Ne ayın doğuşunu seyretmiş, ne de güneşin." s. 87

Işığı yakalama sahnesi

Dadı ile gezmek

Çevreyi dolaşma, doğayı tanıma.

"Bir gün camekânın içine nereden ve nasıl düştüyse sicim gibi ince bir gün ışığı düşmüş. Kız bunun ne olduğunu bilememiş. İp sanmış. Yakalayıp tutmak istemiş." s.97

Kızın kaybolması. Doğaya hayran kalan kızın şaşkın şaşkın gezmesi sonucu yolunu kaybetmesi ve ormanda bir delikanlı ile karşılaşması kız zengin. Kızın aşık olması

Kızın karşı cinsle tanışması ve delikanlı ile olup bitenler. Delikanlı fakir. Erkeğin kızı sevmesi

Zenginlik - AŞK - Fakirlik

Ayrılık. Eve dönme. Sarayda yaşamanın çar sıkıcılığı

Evi terk. Bağımsız yaşama isteği. Aşk denilen şeyin insana neler yaptırdığı.

Bütün zorlukların üstesinden gelme azmi

Amaç: Sevgilisine ulaşma, yaşama ve dünyayı tanımak.

Çocuk

İsteme arzusu Çocuk büyütmenin sevinci ve zorlukları

Evi terk etmesi. (Sercan ve Serencamla birleşip bir oğlan çocuklarının olması)

- Oğlanın Babası Padişah-

Derviş: Çok gözen çok bilen kişi haber verici bilgilendirici

Sercan'ın evlilik olayı. Babasının istediği bir kızla evlendirilmesi ve Padişahın oğlunun beğenmediği bir kızla evlenmek istememesi karşısında çektiği güçlükler.

Mutluluk

Sercan+Serencam'dan olan bir erkek çocukla Serencam'ın babasının sarayına gitmeleri.

AHMAK İLE ÇAKMAK

MASALDAKI SOSYAL VE KİŞİSEL

MASALDAKI ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

SORUNLAR

"İnsanoğlunun başından geçenler dağdan taştan daha çokmuş"

Küçük köy- Ülkemiz şartları- uzun dolambaçlı "Ben diyeyim dedemin dedesi doğmadan siz deyin ninemin ninesi ölmeden önce küçük bir köy varmış. Derelerine yağmur yağarken tepelerine yağın karmuş. Neredeymiş bu küçük köy? Şu dağın duldasında mı? Yoksa öbür dağın gölgesinde mi? Ona sordum. Buna sordum. Bir bilen çıkmadı. Öyledir, ülkemizde yızdızda yıldız kadar çok köy vardır. Yollarda uzun, dolambaçlı, dardır. Kimisi derede, kimisi tepede. Kimisi çölde, kimisi belde. Birisinin adını öğrensen öbürünü unutursun. Birini ararken bir başkasını bulursun."

"Biz köyü unutulduğu kuytuda bırakalım da unutulmamış olana geçelim. Köyde iki kardeş yaşarmış. Yaşarlarmış ya, işte öyle. Ne tarlaları varmış, ne tapanları. Ne hanları varmış ne hamamları. Kuru yerde yatar, kuru yerden kalkarlarmış. Onun bunun işlerine yardım ederek, kimi zaman dana, kimi zaman koyun kuzu göderek kıt kanaat geçinmeye çalışırlarmış."

- Köyde iki kardeş (p.3)

- Yaşarlarmış ya, işte öyle (p.3)

- Ne tarlaları varmış, ne tapanları, ne hanları ne hamamları

- Kuru yerde yatar, kuru yerden kalkarlarmış

Anadolu'da binlerce köyün varlığı. Çok sapa ve unutulmuş bir köy. Ahalisinin ve dolayısıyla ulaşım şartlarının iyi olmayışı.

Kişisel semboller. Yoksul insanlar

- Kişisel semboller. Yoksul insanlar

Bir yıl kıtlık olmuş. Bir damla yağmur Toplumsal sorun.
 düşmemiş. Tarlalarda olanlar yetişmemiş.
 Ağaçlar, otlar, çiçekler kuruyup kavrulmuş.
 Umutlar solan güller gibi göğe savrulmuş.
 Ahmak'la Çakmak köyde işsiz güçsüz
 dımdızlak, üst baş çırılçıplak kalıvermişler.
 Kimde iş var ki onlara versin. Kimde güç
 varki onlara el uzatsın."

- Genel fakirlik, işsizlik, yoksulluk
- Toplumdaki genel yoksullaşmanın artması.
- Devletin ilgi azlığına, tabiat olaylarının getirdiği felakette eklenince yaşam çekilmez hale geliyor.
- Ahmak: Teslimiyetçi, çalışmayı pek sevmeyen kişi. Pasimist.

"Ahmak kaba, köyden dışarıya adımını atmaz, başlarına gelecekleri hesaba katmazmış" s. 23

- Çakmak: devamlı çalışan, çalışmakla başarı ve mutluluğa ulaşacağına inanan Optimist bir insan tipi.

"Ama küçük kardeş Çakmak öylemi ya? Cin gibi bakar, bir işe giderken sel gibi akarmış"

"Ne uyursun ağabey, demiş. Ne uyursun? Bu uykudan ne bulursun? Bugünden yarına yiyeceğimiz, şu üstümüzdeki partallardan başka giyeceğimiz yok. Köy halkı dersin halleri bizimkinden beter. Sözün kısası bu köyde bir gün bile kalmamız hatadır"

Çözüm: iş bulmak için buldukları yöreyi

Problem

- Amaca yönelik sıkıntılı hareketler
- Açlığın insana neler yaptırdığı
- Ot yemek-Böğürtlen yemek, Alabalık tutmaları

"Koyulmuşlar yola, bakınmadan sağa sola derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi geçip gitmişler. Günlerce aylarca taban tepmişler. Acıktıkça ot yemişler, böğürtlen toplamışlar." s. 23

"Günün birinde önlerine şırıl şırıl akan ince bir dere çıkmış. Atlayıp geçecekler-miş. Bir de ne görseler iyi... Derenin suyu fıkır fıkır alabalık kaynamıyor mu? Derenin üst başını, alt başını çalı çırpı ile tıkamışlar. Bir süre balık yakalamışlar. Balıklardan birisi çok iriymiş. Başında da altın bir taç varmış. Öbür balıklar canlarını kurtarmak için çırpınıp dururlarken taçlı iri balık hiç kıpırdanmamış. Bakışları gurur doluymuş." s. 24

- Yaya gidiş- araç ve taşıt yok
- Otél-motel-ev yok.. Yemek ihtiyaçlarını giderecek bir yer yok.

"Bir altı ay, bir güz gitmişler. Bir ormanın kıyısına ulaşmışlar. İkisinin de ne konuşacak dilleri, ne adım atacak halleri kalmış. Bir çalının dibine boylu boyunca yatmışlar, gözlerini kapatmışlar. Ama uyku

Çözüm

Kreatif Soru: Böyle bir durumda olsaydınız ne yapardınız?

Öğreti: Kötülük yapmamak. Çalmak çözüm değil. Allah'a güven, tabiatı sev, koru;

- Balık avlama sayesinde kendilerini kurtarma eylemi ve açlık giderme

Mucize: 1. Altın taçlı balık

Yorum: Her zaman sıkıntıda olana yardımcı ol.

tünek nerede? Açlıktan mideleri kazım kazım kazınıyor. Böyle kıvranıp dururlarken bir inleme sesi duymuşlar. Sanki uzak bir köyde genç bir kadının ağıt yakışı gibi bir ses"

Inleme sesi

- Ala geyiğin tuzağa düşmesi

Mucize 2. Alageyiğin tuzağa düşmesi

"Düşmüşler gene yola, bakınmışlar sağa sola. Bir iki köye rastlamışlar ama köy demeye bin şahit ister. Terk edilmiş evler ören olup çıkmış. Kıtık, kuraklık belli ki bu köylerden de göçmüş." s. 25

"Elli adım ya gitmiş ya gitmemiş. İki dikenli çalı arasında nazlı bir alageyik tuzağa düşmemiş mi? Çok kurnaz bir avcıymış tuzağı kuran, alageyiğin geçip gideceği yeri iyi hesaplamış. Zavallı hayvan iki ön ayağını demir tuzağa kaptırmış. Kurtulması ne mümkün, ağlayıp sızlamıyor. Yanı başında iki körpe kuzusu. Annelerini yalayıp duruyorlar." s. 25

- Sıkıntıda olana yardımcı olma

"Çakmak ağabeyin bakmadan Ağabeyciğim, demiş, yani çifte kuzulu şu güzel geyiğe nasıl kıyalım. Buna can dayanır mı? Yardım etde tuzaktan kurtaralım. Belki hayvan çok acı çekiyor. Çelik tuzağın kanatlarını açmışlar. Geyiği salıvermişler. Zavallı hayvan topallaya topallaya oradan uzaklaşmış. Yavruları da analarını izlemiş" s. 25

- Güç şartlar altında ısrarla yollarına devam etmeleri

"Ayrık kökü yemişler, yilandır, kurbağadır yakalayıp kızartmışlar öyleyken yolculuklarını inatla sürdürmüşler" s. 25

Mucize: 3 Ak sakallı dede.

"Gündüzlerden gecelerden sonra ıssız sarp bir yerde ak sakallı bir adamla karşılaşmışlar. Öyle bir adam ki yüzünden nurlar balkıyor." s. 25

Yaşlı ayağı kırık güçsüz durumdaki birine Yaşlılara yardım ediniz
yardımcı olma arzusu

"Biz genciz, daha güçlüyüz. Onu sırtımızda taşırız. Karşılaştığımız ilk köyde bir hayır sahibine teslim ederiz." s. 26

"Ahmak, kardeşine söylenip durmuş ya Çakmak karşılık vermemiş yalnız "Bir hayırdır işledik, gerisine karışmayalım" demekle yetinmiş" s. 26

Mutlu Ortam tanımı

Amaç yere ulaşılması; deniz kıyısında bir ülke, bir yanı bağlık bostanlık, bir yanı güllük gülistanlık, diğer yanında her karış toprağı ekilmiş bet'in bereketin bol olduğu bol olduğu bir ova. Bu varlıklar ülkesinin yönetim şekli; krallıktır.

Şehrin girişinde:

Garibanlar adası

iki bekçi

Kayıcı

- Garibanlar adasındaki zor yaşam

"Ne ucu belliymiş ne ortası, şehre gelen garipleri, kılıksızları, şüphelileri getirip bu adaya bırakırlarmış. Bunlar burada ne yerler, ne içerler? Ne yiyecekler, ne bulurlarsa onu yerlermiş. Yağmur birikintisi suları içerlermiş. Balık tutmaya çalışırlar, ottur yapraktır yemeye alıştırlarmış. Sonra da ölüp giderlermiş."

Mucize 4: Ak sakallı bir adamın karşılarına dikilmesi

"Ahmak'la Çakmak bu ıssız adada ne yapacağız diye kara kara düşünüp başlarını kaşırlarken birden karşılarına ak sakallı bir adam dikilmiş. Yüzünden nur balkıyor. Arkasında da boz donlu küheylân bir at. At ki at derim sana"

Öğreti: İyi tanı+iyi iş yap+ mucizevi kurtul.

Koğuldukları konto mucizevi dönüşleri

"Üç kişi binmiş de boz küheylân bana mısın dememiş. "Yumun gözlerinizi" demiş ak sakallı dede, yummuşlar. İki yanında, iki kanat, uçuvermiş boz donlu küheylân at. "Açın gözlerinizi" demiş, açmışlar. Bir de bakmışlar ki ne baksınlar... Koğuldukları şehrin ortasında değiller mi?"

Kral kızı ile evlenebilmek için ileri sürülen şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Ejderhalar Denizinden inci çıkartmak "Ey ahali!... Duyduk duymadık demeyin. Kralımızın kızı evlenecek! Ejderhalar Denizinden en güzel, en büyük inciyi kim çıkarırsa ona hazineler bağışlanacak" s. 29

Kentte kalabilmek problemini yenmek.

Kral kızı ile evlenip hem şehirde kalacaklar + hem de refah içinde yaşayacaklar.

İnciyi çıkarmak çok riskli bir iş (ejderhalar Denizinden)

Vaz geçmek yok bu yarıştan. Çünkü Ahmak ve Çakmak için tek fırsat

Üç kişi daha bu iş peşinde, Ahmak ile Çakmak'ı bu işten caydırmak istiyorlar.

"Kıyıda inci çıkarmaya istekli binlerce insanla karşılaşacaklarını sanırlarken üç kişiyi görmüşler. Birinin bir bacağı, ikincisinin bir kolu, üçüncüsünün bir gözünü yokmuş, bu üç kişinin en yaşlıları, bizimkilere bakmış bakmış da!

Bana bakın emmi oğulları, demiş, eliniz ayağınız sağlamken bu işten vazgeçin. Halimizi görmüyor musunuz? İnci sevdasıyla gözden, koldan, bacadan, evden ocaktan olduk. Ejderhalar Denizi'ni gül bahçesi mi sandınız. Buraya bir giren bir daha çıkmaz. Çakmak boynunu bükmüş:" s.

29

- Yüzme bilmemek

"Çakmak böyle söyleyince kolsuz dalgıç pek memnun olmuş "Dilin tatlı, sözlerin kanatlı delikanlı" demiş bizimkilerin değil denize dalmak, yüzme bile bilmediklerini anlayınca kendi işini bırakıp onlara önce yüzmesi, sonra da dalmayı öğretmiş" s.30

"Bu bizim için tek fırsat agram, demiş. Anamızdan doğduk doğal ne mor sümbüllü bir bağıımız, ne de arkamızı verecek dağıımız oldu. Artık deniz dibinde iri bir incimi buluruz, yoksa koldan bacadan mı oluruz, bilemeyiz. İki gariban kardeşiz, bizi düşman bellemeyin, hasım olarak görmeyin." s. 30

Yüzmeyi öğrenmek

"Haydi" demiş "gidin siz de denizin öbür köşesinde kısmetinizi arayın." s. 30

- Yardımcı motif: mucize (1) Alabalık (iyilik et iyilik bul)

Genel Çözüm

1. Büyük inciyi Ejderhalar Denizinden bularak Krala veriyor. Böylece zenginliğin yolu onlara açılıyor ve Kral'la akraba oluyor.

2. Küçük incileri satarak para kazanıyor. Sosyal durumda iyileşmeler başlıyor. "Kral balığın getirdiği çok iri pembe inciyi ayırmışlar. Öbürlerini üç aşağı beş yukarı pazarlık ederek kuyumculara satmışlar. Çok ucuz verdikleri halde gene de ellerine epey

para geçmiş. Bu para ile ilk işleri kendilerine birer takım elbise almak olmuş"

Ahmak ve Çakmak artık zengin insanlar sınıfında sorunlar! Onların paralarını çarpmak isteyenler çıkıyor.

"Birkaç ay o kentte kalmışlar. Bunların paralı olduklarını sezen bazı açık sözlü iş teklif etmişler ama bizimkileri kandırıp ateşlerinde yandıramamışlar.

Savurganlık yok! Tedbirlili oluş!

"Elleri para görünce dilleri, gönülleri çözülüp bulanmış mı? Hayır. Gerçi Ahmak "Bunca sıkıntı çektik. Başımıza gelenler pişmiş tavuğun başına gelmedi. Biraz gezip tozalı. Eğlence yerlerine giddim, günümüzü gün edelim" diyerek olmuş ya Çakmak izin vermemiş"

- Yabancılık olayı yurtdışı-gurbet-değişik bir ortam ve insanlar! Gene de yabancılık duygusu

"Aradan üç ay geçince Çakmak: Ağabey, demiş, artık paramız var. Burada kalabiliriz. Ama dikkat ettiysen huyları huylarımıza, suları sularımıza, dilleri dilimize, gülleri güllerimize benzemiyor. Biz gene kendi yurdumuza gidelim. İnsanın kendi sılası gibi var mı?"

Köyüne dönüş isteği

- Dönüş yolculuğu ve sorunlar.

- Atsızlık! Yaya gidiş

Atlar yok

- Mucize (1) Alageyiğin yol göstermesi

işaretleme yok (Geldikleri yolu bulamıyorlar)

- Cepleri para dolu

Trafik diye bir şey yok

- Evlenmeleri

Yırtıcı hayvanlar tehlikesi var

- Çift çubuk sahibi olmaları

"Onlar uyuya dursunlar, iki azgın canavar çıkmış ortaya. Güzelim küheylan atları parçalayıp yemişler" s.32

Öğreti:

Mutlu ortam: hem kendilerini hem de çevrelerini kurtarmaları.

- Köyler bakımlı refah içinde olmalı.
- Herşey devletten beklenilmemeli
- Kişisel zenginlik - ailece zenginlik- köyün zenginliği
- Para kazanmayı bilmenin gerekliliği
- Savurganlık yapmamak (para)
- Mutlu bir insan + Toplum hayatı
- İyilik etmenin fazileti
- Yardımlaşma
- Dayanışma
- İnsan insana + tabiata + dine + inanışlara da muhtaç.

AK GÜN KARA GÜN

MASALDAKI SOSYAL VE KİŞİSEL
SORUNLAR

MASALDAKI ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Mutlu bir aile

Karabulutlar dolaşıyor

" ... Gayrı mal çık, masat çok; elden günden bitecek dert yok, mihnet yok; ne yapsın adam"

"Günlerden bir gün, dağ bayır dolanırken, bir dalda bir kuş görmüş, daha oku çekmeye kalmamış, kuştur dile gelipde; Huu, Allahverdioğlu; üstünde bir karabulut dolaşıyor; er geç başına bir gelecek var; erinde mi gelsin, gecinde mi?"

Kara buluttan yağın yağmur sel olup, ne ekilmişim kaldı, ne dikilmişim kaldı, soca sürüden kurtulan olmadı.

"Birgün bir karabulut peyda oldu. Başım gözüm diyene kadar yeşil ovayı sel aldı; ne ekilmişim kaldı; ne dikilmişim; koca sürüden ele bir tek baş kurtulmadı." s.306

Boyun büktü

Kara yel esmesi- kervanın yok olması

"Bir gün bir karayel esti çölde; ne baharat yüklü develerin kaldı, ne cevahir yüklü develerin; toz-tufan içinde kaybolup gitti kervan." s. 306

Boyun büktü

Yangın oluyor evi, barkı yanıp kül olur.

"Kaza, befa dediğin bir kapıyı bellemesin yoksa, gayrı birbiri üstüne örülüp gelmiş, derken günün birinde de evi barkı yanıp kül olmuş, yeryüzünde dikili bir ağacı bile kalmamış." s. 306

Boyun büktü (Her şeyin Allah'tan geldiği inancıyla kadere razı olunması)

Aile fakirleşir. Tüyübozuk adlı bir tüccarın sahterakârlıklarına ve kötü işlerine maruz kalınıyor.

"Kim demişki, koca öküz düş görmez diye; bu tüyübozuğun da gözü Allahverdioğlu'nun karısındaymiş. Gel zaman git zaman, adam varını, yoğunu kaybedip de geçim derdine düşünce, Tüyübozuğun ekmeğine bir dilim yağ sürülmüş. Günün birinde bir tepsi donatıp, sözüm ona "geçmiş olsun!" demeye gitmiş onlara." s. 307

Tüyübozuk ahlaksız bir insan Allahverdioğlu'nun karsısına göz diker. Fakir düşen, ama namus kavramlarından taviz vermiyen namuslu bir ailenin hanımıyla illegal ilişki kurmak ister.

Aileye kötülük edilmesi

"E, kurda koyun emanet edilir mi? Tüyübozuk, adamcağızı Kaf Dağı'na yolladıktan sonra, karısının sağına geçmiş, soluna; hatuncuğu yoldan çıkarmak için her yolsuzluğu ele almış ama, bir teline bile dokunamayınca, büsbütün gözleri dönmüş ve gecenin birinde elini kolunu bağlayıp bir atın terkisine atmış." s. 306

Çocuklarını yitirmesi

Aile faciası

"Hey Allahım, ne kara yazılı başım varmış benim! Katar katar develerim gitti, boyun bükmedim... Sürü sürü davarlarım gitti, keder etmedim. Koca koca konaklarım gitti,

- iş teklifinde bulunur.

Müslüman müslümana zor anlarda yardım eder diye yakınlaşmaya çalışır.

"Yükte hafif, pahada ağır işler teklif etmiş. Allahverdioğlu, bunları kulağının ardına atıp da kapıyı yüzüne kapayacak değil ya, nasıl olsa eli ayağı tutuyor: "kâr eden ar etmez!" deyip de o işlere de koşulmuş, çekmiş çevirmiş ama, bir gün bu Tüyübozuk, nasıl bir Tüyübozukluk etse beğenirsiniz! Arkası mühür mumlu bir kâğıt verip eline, göndermek istemiş Kaf Dağı'nın ardında birine..." s. 308

bir ah bile çekmedim. Mal da canın yongasıdır ama, gene ne gelirse, mala gelsin, cana gelmesin de, diye avundum ama, sonsonu bu korktuğuma da uğradım. İnsan, taş olsa dayanamaz, bari toprak olup da dayansam!..." s. 309

Çocuklardan birini çobanın diğerini ise oduncunun kurtarması.

"Sevgi dediğin iki başlıdır. Kurdoğlu; bende seni canım kadar seviyorum ama, kardeşten yana kaderim yok ki... Hani demeye dilim varmıyor ya bir zamanlar bizimde bir elimiz yağda, bir elimiz baldaydı, kör olsun felek, çok gördü bunu bize, elimizdekini, avucumuzdakini kaybettik. Bu yetmiyormuş gibi, bir günde bir atlı gelip anamızı dağa kaldırdı. Biz iki kardeş, iki çocuktaki; ağlamaktan başka ne yapabiliirdik? Babam, neredeyse gelipde, olanı biteni duyunca vurulmuşa döndü. Vakit, saat demeyip yollara düştük, anacığımı bulmak için ama, çıkmaz olası, bir ırmak çıktı önümüze... Babam beni kucaklayıpda geçirirken... Demeye kalmamış, ötekinin tüyleri (Kurdoğlu) diken diken olup: "Kardeşinin de üstüne bir kurt saldırdı değil mi, işte o benim, ben" ". s. 312

- Sultan- Allahverdi olur.

"Meğer o memlekette bir padişah gözlerini dünyaya kapadı mı, talih kayasından bir kuş uçururlarmış. O kuş, varıp da kimin başına konarsa o geçermiş tahta: Allahverdioğlu'nun bildiği ettiği yok ya, "uydum kalabalığa!" kabilinden oda varıp

katılmış aralarına... Daha ağzını, yüzünü toplamaya kalmamış aktan ak bir kuş peyda olmuş, başlarının üstünde... Gayri kimde ses, soluk kalır! Hepsinin de ağzı, dili kilittlenmiş, sade gözleri havada, gönülleri duada başlarına konacak devlet kuşunu bekliyorlarmış am, bakın şu talihin işine... Saçı bitmedik bir yetimin eliyle uçurulan kuş döne döne gelip de Allahverdioğlu'nun başına konmasın mı! Adamcağızın dünya gözünde değil, Mar'a sultan etseler dönüpe de bakar mı?"

- Sultan ülkesini bayındır ediyor.

Ahlaksızları affetmiyor.

"Benim derdim bana yeter, tacı, tahtı başıma yükleyip de, bir dert de siz katmayın!"

Deyip yüzünü öte yana çevirmiş ama, ak sakallı vezirler:

"Allah, kullarına kulluklarına göre bir baş verir, seni bize gönderen gönderdi" deyip de eline, eteğine yapışınca, istemeye istemeye "eh!" demiş. O gün bugün tacın tahtın başındaymış, Elinden geldiği kadar da memleketin ağzını, yüzünü düzenlemeye çabalıyormuş ama, ille harama el uzatanlar oldu mu ne kadıyı bırakıyormuş, ne müftüyü..."

- Felaketlerin nedeni kuşun yuvasını dağıtmak

- Bed alma

" Evet padişahım; benim kocam bir kulun bir tüyüne dokunmamıştı ama, av avlarken bir yuvarı dağıtmış, ne yapmışsa, birgün bir kuş, huuu Allahverdioğlu, başında bir kara bulut dolaşıyor, başına bir gelecek var, gençlikte mi gelsin, kocalıkta mı? diye sormuş..." s. 314

Öğreti: Yuva yıkanın yuvası yıkılır.

DOĞRULUK

MASALDAKI SOSYAL VE KİŞİSEL

SORUNLAR

Yiyecekler; kuru ekme- soğan peynir

MASALDAKI ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Annenin isteği; çocuklarının çalışıp para kazanmalarını istemesi

p(3) "Artık büyüdünüz, yetiştiniz, demiş. Çalışıp hayatınızı kazanmalısınız. Evde ne para, ne de yiyecek kalmadı. Gidip kendinize iş bularak çalışın. Ben de komşularda çamaşır yıkayarak geçinirim."

- Kadın çamaşır yıkayarak geçimini temin etmektedir. Çocuklarına yük olmuyor. Namuslu bir iş tercih ederek ömek oluyor.

p(4) Üç kardeş, torbalarına kuru ekme, peynir, biraz da soğan koyarak analarına veda edip yola çıkmışlar.

Üç kardeşin kendi aralarında dayanışmaları

p(21) "Ağabeylerinin kendisi-ni bırakıp kaçtiklarını anlamış. Son derece üzölmüş"

En küçük dağda yalnız kalır

Zor zahmet içinde yoluna devam eder. Pes etmez. Sonunda kocaman pencereleli bir bina ile karşılaşır. Zengin bir ev tablosu (s. 125-126). Bu bir dev konağıdır.

Dev konağı

20 Dev

20 Sorun demektir

Devlerin öğrendiğı ama çözemediğı üç - İnsan olmak isterler. Ama olamazlar (s. 127) problemi

1 Elma ağacının altındaki fare

- Ancak insan çözebilir (s. 128)

2 Değirmencinin altınları

3 Hint padişahının kör kızı

Çocuk eyleme başlar.

1. Elma ağacına gider. Fareyi yakalar ve altınlara sahip olur.

2. Fakir değirmenciye yardım ederek değirmen taşını parçalar (s. 131)

3. Hindistan'a gider. Hint padişahının kızını iyileştirir (s. 133-135)

Diğer iki kardeş de Hindistan'a gelirler (s. 136) Ağabeyler aç ve perişan (s. 137)

Kötülük peşindeler. Devlere giderek küçük Haset ve kin duyguları ile bir yere kardeşlerini güç durumda bırakmak isterler varılmaması (s. 137) (s. 137).

**ALMAN MASALLARINDAKİ SOSYAL VE KİŞİSEL SORUNLAR VE
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

USTA AVCI

**MASALDAKİ SOSYAL VE KİŞİSEL
SORUNLAR**

MASALDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Delikanlı meslek öğrenmiş ve kısmetini aramak üzere gurbete çıkmak istemiş.

- Amaç, para kazanıp kendisini ve ailesini fakirlikten kurtarmak.

"Vaktiyle delikanlının biri çilingirlik sanatını öğreniyormuş. Günün birinde babasına demiş ki: "Baba izin verirsen gurbete çıkacak, kısmetimi arayacağım" der"

- Avcılık öğrenmiş

"Aradan bir zaman geçmiş, çilingirlikten soğumuş, avcılığa heves etmiş" 596

Yırtıcı hayvanlar (tehlike)

- Ağaca çıkma (korunma)

"Akşam olunca oğlan, yırtıcı hayvanlardan korunmak üzere bir ağaca çıkıp oturmuş"

597

Üç devle karşılaşma (Bela)

Üç dev

Gece yarısına doğru uzakta küçük bir ışığın parıldadığını görünce ışığa doğru yola koyulur. Ne görsün? Kocaman bir ateş "Kocaman bir ateş bu; ateşin başında da üç dev oturuyor."

- Üç büyük tehlike demektir. Ekonomik sarsıntı yaratılması krallığı ve insanları tehdit etmesi

Eylem: Piknik " Bir öküzü şişe geçirmişler, Avcı- Kötülükleri yenecek kişi olarak ortaya çıkıyor. Etin tadına bakmak isteyen dev'in kızartıyor-larmış" 597 elinden et uçu verir.

- Devler birbirine girer. Müteakip zamanlar etin elinden alınmasına kızan dev yanı başında oturan arkadaşının bu işlemi gerçekleştirdiğini sanarak arkadaşına bir tokat atar. "Hırslanıp; Ne diye lokmamı elimden çekip aldın" diye bağırır

Daha sonra gerçeği anlar. Bu işin bir avcı tarafından gerçekleştirildiği hakikatı ile karşılaşır.

- Devlerin avcı ile barış yapmak istemeleri.

Önder kişi kimliği. Çünkü avcı daha güçlüdür.

Avcılık Mesleği/Silah/Materyal/+insangücü başarılı kılıyor.

Yönetim (Krallık)

Devlerin projesi kral kızını kaçırmaktır (yönetimi sarsmak yıkmak)

"Bizimle gelersen rahat edersin. Ormanın hemen önünden büyük bir ırmak akıyor, karşı yakasından bir kule var, kulede de güzel bir prenses kalıyor. İşte bu prensesi alıp kaçıracağız kuleden"

Bekçiyi (köpeği) öldürmek ve saraya girip yönetimi ele almak.

Köpek (Bekçi)

Krallığın koruyucusu

- Avcı koruyucu kimliğine bürünüyor.

- Avcı köpeği vurup içeri girer.

"Daha karşı kıyıya ayak basar basmak, bakmış ilerden bir köpek seğitmiş geliyor, havladı havlayacak, hemen tüfeği doğrultup devirmiş yere." s. 598

- Kılıç: sihirli bir güç + hakimiyeti ele geçirme imkanı

"Duvarda asılı bir kılıç ilişmiş gözüne, sırf gümüştenmiş kılıç, üzerinde de altından bir yıldız resmi varmış ve kralın ismi yazılmış." s. 598

Prens - Avcı

Yönetime sahip olma imkanı

(- Devlerin tasarladıklarının insan eline geçme imkanı)

Avcı + Dev

(kurtarıcı kişi

fonksiyonunda)

Devleri kılıçla öldürerek ülkeyi tehlikelerden kurtarmış. "Derken ilk devin başı delikten uzanmış. Oğlan, devin saçlarını bileğine dolayıp başını iyice çekmiş içeri, sonra kılıçla bir vuruşta koparmış...".

Böylece güzel prensesi düşmanlarının elinden kurtarmış olmanın hazzı ile babasına gitmeyi tasarlar. s. 599

- Avcı baba evine döner.

- Bu arada kral kızını başkası ile evlendirir. Ama kız istemez. Bunun üzerine kız sarayı terk eder. Yollara düşer. Geçimini değişik yollardan temin etmeye çalışır.

Yoksul avcı olan oğlan ormana gider. Prens kulubesine uğrar. Kız ve oğlan karşılaşır. Oğlan kız kendisinin devlerin elinden kurtardığını önceden elde ettiği belgelerle ispatlar.

Yalan (Kötü)

Belge çatışması (iyi)

Kral kızını devlerden kurtaran asil kişinin yoksul avcı olduğunu idrak edince Prenses ile Avcı evlenir.

Kız + Avcı evlenir.

DÖRT MARIFETLİ KARDEŞ

MASALDAKI SOSYAL VE KİŞİSEL

MASALDAKI ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

SORUNLAR

- Yoksul bir adam ve dört oğlu

"Vaktiyle ülkenin biride yoksul bir adam yaşamış, bu adamın da dört oğlu varmış" s. 676

Gurbete gidip meslek sahibi olun- Çalışın ve hayatınızı kurtarın. "Oğulları büyüyüp yetişince onları karşısına alıp demiş ki: "Sevgili evlatlarım! Artık evden ayrılıp gurbete çıkmanızın zamanı geldi, size verilebilecek hiç bir şeyim yok. Düşün yola, biraz gurbette dolaşın, bir meslek sahibi olun, iş güç edinin kendinize, hayatınızı kazanmaya bakın", demiş"

Dört yol ağzı -Ayrılık ve kavuşma noktası

"Kardeşlerden herbiri dört yoldan birine sapıp yürümüşler.

1 Hırsızlık Mesleği

1. En büyüğü yolda karşılaştığı bir adamın aklına uyararak usta bir hırsız olmuş çıkmış.

2 Müneccimlik Mesleği

2. İkinci kardeşin yoluna çıkan adam ona en iyi mesleğin müneccimlik olduğunu telkin ederek sonunda onu usta bir falcı yapmış.

3 Avcılık

4 Terzilik

3. Üçüncü kardeş'in nasibine bir avcı düşer. Avcılığın tüm inceliklerini öğrenmiş ve usta bir avcı olur.

4. En küçük kardeşin karşısına ise bir terzi çıkar. İstememesine rağmen ikna edilir ve sonunda herşeyi dikebilecek iyi bir terzi usta olur s. 677.

Dört yıl sonra buluşma ve eve dönüş.

"Gel zaman git zaman, dört yıl olmuş, dört kardeş de sözleştikleri gün ve saatte kavşak yerinde buluşmuşlar, birbirlerine sarılıp öpüşmüşler ve hep birlikte yola koyulup babalarına dönüp gelmişler" 677-678

Sınav yapılış

Her birinin yeteneklerini kanıtlamaları

"Babaları demiş ki: "Şimdi sizi bir sınavdan geçireceğim; herkes marifetini gösterecek bakalım".

Baba önce münecimlik mesleğini öğrenen oğluna sorar. Ağacın tepesindeki iki dalın arasında bulunan ispinaz kuşunun yuvasında kaç yumurta olduğunu sorar. "Beş tane" diye cevap verir." Bunun üzerine adan en büyük oğlana (Hırsızlık mesleğini öğrenen) oğluna sorar: Hırsızlığı tüm incelikleri ile öğrenen oğlan kuluçkaya yatan kuşu ürkütmeden, kaçırmadan, kuşun kulağı bile duymadan beş yumurtayı alıp iner aşağıya. Baba avcı olan oğluna: "Bir atışta beş yumurtaya vuracak hepsini ortalarından ikiye biçeceksin." der. Avcı tüfeği ile babasının istediği gibi beş yumurtayı bir atışta vurmuş, ortalarından ikiye bölmüş. Adam dördüncü oğluna dönerek: ""Sıra sende" demiş." Şu iki parça edilmiş yumurtaları alda da dik bakalım, birbirine; içindeki cıvılları da dikeceksin tabii, ama öyle dikeceksin ki, üzerlerinde hiç iplik izi seçilmeyecek." Terzi oğul iğnesini ipliğini çıkartıp babasının istediği gibi dikmiş hepsini.

Sınav beceri ve üstünlüklerin sergilenmesini sağlıyor.

Baba oğullarının bu marifetlerinden son derece memnun kalmış ve lâkin: "Evet, sizi övmeyen duramayacağım. Ancak diyememki, hanginiz en üstünsünüz. Yakında öğrendiklerinizi uygulama fırsatı çıkar, o zaman görürüz bakalım"

Hangisinin üstün olduğu konusunda, kralın kızının dev tarafından kaçırlışı olayı maharet sahibi kardeşler için bir sınav başlangıcı olur.

Sınav

a. Kral kızının kurtarılması

b. Kurtarana kontluk verilmesi

- Kralın kızı devin elinde

Prensese kurtarma

- Dev (Yönetimi tehdit eden tehlike sembolü)

"Dört kardeş: " İşte hünelerimizi göstereceğimiz güzel güzel bir fırsat" demiş, prensesi kurtarmaya karar verip hep birlikte yola düşmüşler."

-Kral kızıyla evlenme

Kardeşler arası üstünlük

Kral kızıyla kimin evleneceği konusunda tam bir mutabakata varılamayınca (birinin noksanlığı olayın iyi sonuç vermemesine sebebiyet verince) Kral hepsine birer kontluk vererek olaya çözüm buluyor.

- Devlin öldürülmesi el birliği ile gerçekleştirilir.

a. Müneccim dürbünüyle bakıp prensesi görmesi

b. Hırsız, prensesi devin altından ruhu bile duymadan kaçırması

c. Avcı attığı kurşunla devin canını cehenneme göndermesi

d. Terzi, hünelerini ortaya koyup geminin parçalarını dikip birbirine tutturması ile kardeşler hem hünelerini sergilerler hem de devin hışmından prensesi kurtarırlar.

Her birinin yeteneklerini kanıtlamaları

Prensesi kurtarma

"Dört kerdeş:"İşte h nerlerimizi göstereceğimiz güzel bir fırsat" demiş, prensesi kurtarmaya karar verip hep birlikte yola düşmüşler"

Kardeşler arası  st nl k

- Dev'in öldürülmesi el birliği ile gerçekleştirilir.

a. Müneccim dürbünüyle bakıp prensesi görmesi

b. Hırsız, prensesi dev'in altından ruhu bile duymadan kaçırması

c. Avcı attığı kurşunla dev'in canını cehenneme göndermesi

d. Terzi, hünerini ortaya koyup geminin parçalarını dikip birbirine tutturması ile kardeşler hem hünerlerini sergilerler hem de dev'in hişmindan prensesi kurtarırlar.

 z m: Kontluk- çare kötülüklerden uzaklaştırma tedbiri

- K t lerde iyileştirilebilir.

Masallar:

Masalların gerekliliği - iyi veya kötü

- iyiye kullanılırsa her meslek de toplum menfaati ne uygunluk vardır.

Tartışma: Hırsızlık - K t t r. Ama bazan hayat kurtarabilir.

Müneccim - iyi de olabilir. K t de olabilir.

Avcı - iyi y n , kötü y n  olabilir.

Terzilik - Hep iyi özelliği olan bir meslek

(bütünleştirici oluşuyla)

- Sınavlarda (hünerleri göstermede) her meslek sahibi görevini kusursuz yerine getiriyor.

- Kral hepsine kontrol veriyor. Kral burada, Kendine has uslûbu ile tedbirli davranıyor. Neden? Varsa ortalığın karışmasına, belki de gelecekte ülkesinin bir huzursuzluğa itilebileceğini düşünüyor. Kızını vermiyor (Yönetimini böylece kovuyor).

Çözüm: Çare olarak kontrol veriyor ve çevresini kötü etki ve tehlikelerden uzaklaştırma tedbiri. Her mesleğin iyi ve kötü yönlerinin bulunabileceği, bir problemin çözümüne çare olabileceği duygusu.

ÜÇ DİL BİLEN OĞLAN

MASALDAKI SOSYAL VE KİŞİSEL

MASALDAKI ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

SORUNLAR

İsviçre

- Git meslek öğren

Kont ve Oğlu

a. Köpek dili öğrenmiş

"Bir zamanlar İsviçre'de yaşlı bir kont yaşarmış. Bir de oğlu varmış." s. 192

b. Kuş dili

c. Kurbağa dili öğrenmiş

"Kont babası, bir gün oğlunu karşısına alıp demiş ki;

"Bak oğlum, öyle yaptım, böyle yaptım birşey sokamadım senin şu kafana. En iyisi buradan gitmen" s. 192 Kont oğlunu tanınmış bir ustanın yanında koca bir sene tuttuktan sonra eve dönen oğluna sormuş: "Oğlan da!" Köpekler havlıyarak ne söylüyor onu, öğrendim" diye cevap vermiş" Oğlanın cevabını beğenmeyen baba bu sefer oğlunu başka bir kente yollar, bir başka ustaya verir. Bir yıl kaldıktan sonra eve dönen oğluna sorar: "Ee, anlat bakayım, oğlum ne öğrendin?" Oğlanda: "Kuş dilini öğrendim",

demiş. Bunu işitince babasının tepesi atmış: "Senin gibi hayırsız evlat olacağına hiç olmasın daha iyi" demiş" s. 192

Kontoğlu'nun evlatlıktan atılması

Babası tarafından bir meslek sahibi olunması istenilen evlat iki ayrı ustanın yanında babasının hoşuna gitmeyen ya da babasına göre iki yılını boşa geçiren bir kişi olarak ortaya çıkar. Bunun üzerine baba oğluna son bir fırsat daha tanır. Bu sefer bir şey öğrendin öğrendin. Bir şey öğrenmezsen evlatlıktan atılırsın tehdidi ile karşılaşır.

"Oğlan, bu kez de üçüncü ustanın yanında bir yıl kalıp dönmüş eve: Babası sormuş:

"Ee anlat bakayım oğlum, ne öğrendin.?"

Oğlan: "Sevgili babacığım; bu yıl kurbağaların dilini öğrendim:" diye cevap vermiş" s. 192

- Kontun emri ile çocuğun öldürülmesi. Kont'a göre oğlu üç ayrı ustanın yanında bir şey öğrenmedi. Üç yıl boşa geçti. Onu evlatlıktan attığı gibi öldürülmesini emrediyor. "Bu çocuğu gördünüz ya! Benim oğlum değil artık, onu evlatlıktan siliyorum, alın götürün ormana, gebertin gitsin."

- Varlığı tehlikeye girmiş bir insan.

"Adamlar oğlanı alıp ormana götürmüşler, ama iş öldürmeye gelince kıyamayıp yine salı vermişler.

Cellat

Çocuğu öldürmüyorlar

Cellatların acıma hissi ile serbest kalan oğlan düşmüş yollara. Barınmak için yer arar.

a. Kulede tehlike

b. Köpekler, (insanları tehlikeye itiş)

c. Tehlike dolu kulede kalan oğlan

Köpek: Yabancı ve tehlikeli kuvvetler olabilir.

- ...

Roma + Papanın ölümü.

- Kurbağaların konuşmalarını dinleyen ve ona göre hareket eden oğlan

- Kuş dillerini bilen oğlanın güvercinlerin ikazına uyması

"Yolda yürürken bir bataklığın yanından geçiyormuş, vak vak öten kurbağaların sesine kulak vermiş ne konuştuklarını öğrenince bir düşüncedir almış kendisini, içine bir hüzün çökmüş. Gide gire sonunda Roma'ya varmış. Tam o sırada da papa gözlerini hayata yummuş."

Ölen papa'nın yerine kimin seçileceği Roma'nın ileri gelenleri arasında tartışılırken bir fikir etrafında birleşiyorlar.

"Kim de Tanrı'nın bir işaretini görürsek onu papalığa seçelim." demişler"

Kardinaller böyle bir karara varır varmaz "Derken kar gibi beyaz iki güvercin gelip oğlanın omzuna konmuş ve bir daha uçup gitmemiş. Kardinaller de bunu Tanrı'nın bir işareti saymış ve hemen kontun oğluna papa olmak isteyip istemediğini sormuşlar. Oğlan, papa olayım mı, olmayayım mı, acaba ben bu makama layık mıyım? diye kararsızlık içinde düşünüp duruken güvercinler O! O! diye direktmişler. O da sonunda: "Peki!" demiş. Bunun üzerine takdis edilerek papalık makamına oturtulmuş."

Öğreti- Yabancı dil bilmenin önemi

- Dialog/Dostluk sağlıyor

- Çözümler/Barış/Meslek edinmede yeni

ERKEK KARDEŞ İLE KIZKARDEŞ

MASALDAKI SOSYAL VE KİŞİSEL SORUNLAR

Yetim kalmış iki çocuk

Üvey anne: Horlanma, dayak v.b.

- "Annemiz öldü öleli hiç rahat yüzü görmedik, üvey annemizin bizi dövmediği gün yok. yanına yaklaşacak olsak sille tokat uzaklaştırıyor bizi" s. 66

Uzun yol + Orman + tehlikeler

Açlık ve susuzluk

"Derken akşam üzeri büyük bir ormana gelmişler; iyice acıkmış karınları, uzun bir yol tepmekten de yorgun düştikleri için, bir ağaç kovuğun girip uyumuşlar."

Üvey anne ormandaki tüm pınarları büyüler. Onların su içmelerine mani olmaya çalışır.

MASALDAKI ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Bunların sonucu buldukları ortamdan kaçıp başka diyarlara gitme.

"Gel, seninle buradan kaçalım kardeşim, uzaklara gidelim"

- Ağaç kovuğunda uyurlar (ev)

Pınar (su kaynağı)

- Her içmek istediğinde su dile gelerek:

1. İçersen KAPLAN olursun İÇME- öldürürsün
2. İçersen KURT olursun İÇME -öldürürsün
3. İçersen CEYLAN olursun -Beni yalnız bırakırsın

Suyu içen - hata yapar

"Derken iki kardeş araya taraya bir su bulmuş; su, taşların üzerinden hopluya zıplaya akıyor, pırlı pırlı parlayarak göz kamaştırıyormuş. Erkek kardeş hemen eğilip sudan içecek olmuş, ama kız kardeş

Dönüşüm
Erkek - CEYLAN

Kızkardeşi ile dayanışma: Hep senin yanında olacağım.

Ormanda bir kulübeye sığınma ve böğürtlen, fıstık, ot v.s. ile hayatını sürdürme

Kurtuluş
Mutlu yaşam.

"Derken bir kulübeyle karşılaşmışlar. Kız, kapısından girip şöyle bir göz atmış içine; bakmış ki boş, başımızı sokup burada barınabiliriz, demiş. Sağdan soldan yapraklar, yosunlar toplayıp ceylan kardeşi için yumuşacık yatak yapmış. Sabahları evden çıkıp ormanda bitki kökleri, böğürtlen, fındık, fıstık gibi şeyler topluyor, kardeşi içinde körpe otlar devşirip getiriyormuş"

"Keyiflerine hiç diyecek yokmuş hani. Bir erke kardeş ceylan kılığına girmeyeymiş, bundan ötesi can sağlığıymış"

Kralın ev partisi / Tehlike

Ceylanın evi terk etmesi ve avcılar tarafından yaralanması

Kızkardeşi yaralı Ceylan'ı (kardeşini) tedavi eder, iyileşmesini sağlar.

"Kral emir vere dursun, ceylan kardeşinin yaralandığını görünce kızkardeşin korkudan ödü patlamış. Su getirerek kardeşinin ayağındaki kanları güzelce yıkayıp temizlemiş, yaranın üzerine şifalı otlar kopup; ..."

Kralın kulübeye gelmesi

"Gel bakayım, göster bana şu kulübeyi."

Kralın kızla karşılaşması. Evlenme teklif etmesi

"Kız, ceylan kardeşinin değil de, altın taçlı bir adamın içeri girdiğini görünce korkmuş. Ama Kral gülümseyerek kıza bakmış, ona

elini uzatarak demiş ki: "Söyle bakayım, sarayıma gelir benimle evlenirmisin." Kız da: "Evlenirim tabii", diye cevap vermiş. "Ama ceylan kardeşim de benimle gelecek, onu yalnız bırakamam," demiş.

Kızın kralla evlenmesi kardeşini öncelikle koruma altına almış oldu.

Üvey anne durumdan haberdar olur. Haset Kraliçenin doğurması ve kininden ne yapacağını şaşırır. Güzel üvel kızının yerine çirkin öz kızını kraliçe yapmak ister.

Kraliçeyi öldürmek için plan yapma

Dadı (iyi insan)

Öğreti: a. Kötü- Üvey anne ve kötülükleri

b. İyi- kardeşler arasında dayanışma ve zorlukları birlikte yenme

c. Kötü- Kötü insanların cezalandırılmaları

d. İyi - Kardeşlerin mutluluğa ulaşmaları

TÜRK MASALLARINDAKİ SOSYAL SORUNLAR

- İyilik- kötülük
- Fakirlik-yoksulluk/zenginlik
- Zulüm-azgınlık
- Alçak gönüllülük
- Kadere boyun eğme
- Yöneten-yönetilen ikilemindeki problemler
- İşsizlik
- Meslek

ALMAN MASALLARINDAKİ SOSYAL SORUNLAR

- İyilik- kötülük
- Fakirlik, yoksulluk-zenginlik
- Zulüm-azgınlık
- Yöneten-yönetilen ikilemindeki problemler
- Alçak gönüllülük
- Kadere boyun eğme
- İşsizlik
- Meslek sahibi olma
- Mücadele (Sıkıntılardan kurtulma)

Görüldüğü üzere Türk ve Alman Masallarındaki sosyal sorunlar aynı.

Bu olgu, masalların evrenselliği konusunda bir fikir vermektedir. Demekki masallar bir millete özgü hikayeler değildir.

SONUÇ

Masallar, insanı yaşamı boyunca etkilemiş onunla birlikte yaşamış, en uzun ömürlü bir edebiyat türüdür.

Okulöncesi eğitimde olduğu kadar okul sırasında da sevilerek ve didaktik yönünün önemi bilinerek özenle uygulanmış bir "ilk öykü"dür. Bir başka ifadeyle edebiyat ürünlerinin "temel taşı"dır. Herbert Lenobel'in de ifade ettiği gibi masalın kapsamı bilim adamlarınca özellikle üç anabilim dalının ilgi alanına girer: psikoloji, pedagoji ve folkloristik (Lenobel 1986/87: 1). Masalın "sihirli-büyüleyici-hayaller yaratıcı" dünyasının odak noktalarına inildiğinde sosyal gerçekler, sosyal çatışmalar, sorunlar kısacası her türlü olumsuzluklar yatar. İnsanın çözüm bulamadığı bu sorunların çaresi işte bu "sihirli-büyüleyici" edebî bölümde, fiktif atmosferin gizemleri içindedir. İnsan bu durumda masalın bu gizemli dünyasında "ruhunu dinlendirir, yüreklenir", daha da iyisi "ümit dolu ve arzularının yerine geldiği" bir çözüm ortamı bulur.

Sosyolojik- psikolojik ve pedagojik konuların en iyi uygulandığı, çocuğu her bakımdan "yaşanan dünyaya" "dünyadaki sorunlara" yaklaştıran, sorunların çözüm yollarını da örneklemelerle tanıtan masallardır. Araştırmamızın odak noktası da bu durumu örneklerle gösterebilmektir. Uluslararası nitelikleri tartışma götürmeyen masalarda işlenen sorunlar hemen hemen aynı biçimde ortaya çıkmakta, gene birbirine çok benzeyen çözümler önerilmektedir. Okul öğrenimi sırasında çocuklara sadece masalın estetik dokusunun gizemi değil, işte bu "sorunlar"da ilgilendirmeli ve vurgulanarak öğretilmelidir. Çocuğun sorunlardan "korkup, kaçan bir insan bir erişkin insana dönüşmesi istenmez. Onun aklını ve yaratıcı gücünü kullanan, sorunların üstesinden gelebilecek bir ruh, akıl ve davranış yapısına kavuşması amaçlanmalıdır.

Masal çocuğu sosyal sorunlarla bilinçlendiren ilk edebiyat ürünüdür. "iyi" ve "kötü" ikilisi üzerine kurulan dünya yaşamının çocuğa tanıtılması masal uygulamalarıyla çok kolay, etkileyici olur. Gerilimler ve gizemli çözümler çocuğu "ruhen" rahatlatır, "yaratıcı gücünü" kullanır, "davranışını değiştirir". "Ben" ve "toplum" kavramlarının eşliğinde "kişisel" ve "sosyal" sorunlar karşı karşıya getirilir, tartışılır, çözümlenir (bkz. Bernhard Pezl 1984/ 85: 1).

Çocuk masalın fiktiv-sihiri-büyüleyici dünyasında edebiyatın "ilk" veya "temel estetik" derslerini de almış olur. Dil'i güzel, doğru ve sanat öğeleriyle süslü kullanmayı öğrenir ve uygular.

Masallar ülkeleri birbirlerine tanıtan, oralara yerleşip yaşamaya devam eden bir özelliği ile de evrensel barışa hizmet eder. Masalların kültürlerarası ilişki yönünden önemi yadsınamaz. Çocuk "ilk kez" diğer uluslar (yabancı ülke), diğer insanlar (yabancı insanlar, ecnebler) ve onların örf, âdet ve gelenekleri (kültürel izleri ve yapıları) vs. konularında bilgilenir, bilinçlenir ve tasarım gücüyle olayları tartışıp çözümler üretir. "Onları" tanıdığı gibi, kıyaslama ve öze bakış ile "kendisini", "kendi toplumunu" inceler. Gerhard Haas'ın da belirttiği gibi "çağdaş yaşamın gerçekleriyle" tanışır (Haas 1986: 25) ve onlarla ilgilenmeye başlar.

Edebiyat metinleri, daha doğrusu "masal" aracılığı ile çocuğun günümüz gerçekleriyle tanışması (Born 1986: 42) onun "global" insan olmasını sağlayacak bir edebiyat öğretiminin hedeflerinden birisi ve belki de en önemlisidir.

KAYNAKÇA

1. AĞAKAY, M.A., *Türkçe Sözlük*. Ankara, TDK, 1966.
2. ARDA, Z.C., "Edebiyatta Motif Araştırmaları" Hareket Dergisi, Ankara, 1968.
3. BORATAV, P.N., *Zaman Zaman İçinde*, İstanbul, 1992.
4. BORN, M., *Der Markt der didaktischen Konzepte: Märchen in Erziehung und Unterricht*, Erich Roth Verlag, Kassel 1986.
5. DINGEN, O., *Märchen in Erziehung und Unterricht*, Kassel 1986.
6. DOĞAN, M., *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara, 1982.
7. ELÇİN, Ş., *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara, 1981.
8. GÜNAY, U., *Türk Dünyası El Kitabı*, III. Cilt Ankara, 1982
9. GÜNAY, E. C., *Masallar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992
10. HAAS, G. *Die Logik der Märchen: in: Märchen in Erziehung und Unterricht*, Erich Roth Verlag, Kassel, 1986.
11. KANTARCIOĞLU, S., *Eğitimde Masalın Yeri*, İstanbul, 1981.
12. KARAALIOĞLU, S.K., *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, 1975.
13. LENOBOL, H., "... und so leben sie noch heute!", SHB- Beiblettsammlung, Radiokolleg 1986-1987, Register Nr: R 60229/1-8
14. OĞUZKAN, A.F., *Çocuk Edebiyatı*. Ankara, 1976
15. PELZL, B., *Kinder brauchen Märchen-brauchen Kinder Märchen?*, SHB- Beiblettsammlung, Radiokolleg 1984/1985, Register Nr: 12 60043/1-4
16. RÖLLEKE, K., *die Märchen der Brüder Grimm*, Artemis Verlag, München, Zurich, 1986
17. SARIYÜCE, H.L., *Anadolu Masalları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Cilt I, Ankara, 1993
18. ŞİPAL, K., *Grimm Masalları*, Afa Yayıncılık, İstanbul, 1989